

ŽELEZAR

TEDNIK - GLASILO DELOVNEGA KOLEKTIVA SŽ ŽELEZARNE JESENICE

JESENICE, DNE 17. JULIJA 1980

ŠTEVILKA: 28 • LĚTO: XXIX

Naš kovinar, svobodno glasilo delavcev KID, je kot predhodnik Železarja začel izhajati 26. januarja 1937. Železar izhaja od 1. decembra 1951 kot mesečna revija, od 15. aprila 1959 kot štirinajstnevnik in od 1. januarja 1962 kot tednik. Glasilo je ob 25-letnici predsednik Tito odlikoval z redom zaslug za narod s srebrno zvezdo. Glavni in odgovorni urednik Joža Varl — Naslov: Uredništvo Železarja, SŽ — Železarna Jesenice. Številke internih telefonov: urednik 483, administracija 484 in 726. Tisk: TK Gorenjski tisk, Kranj. Oproščen prometnega davka po pristojnem mnenju štev.: 421/1-72.

O OSNUTKU DOGOVORA O TEMELJIH DRUŽBENEGA PLANA SRS 1981-1985

V prilogi Poročevalca skupščine SRS je izšel osnutek dogovora o temeljih družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1981-1985. Ta osnutek bodo zbori skupščine SRS obravnavali 23. julija in ocenili njegovo zrelost za javno razpravo. Po javni razpravi bo pripravljen predlog za podpisovanje udeležencev družbenega dogovora, ki so: izvršni svet skupščine SRS, izvršni sveti skupščin občin, mesta Ljubljane, obalne skupnosti Koper, Gospodarska zbornica Slovenije, temeljne banke Ljubljanske banke, združena banka Ljubljanska banka, Beograjska banka, temeljna banka Ljubljana Jugobanka, republiški svet Zveze sindikatov Slovenije in republiška konferenca SZDL.

Tako pripravljen osnutek v katerem že v uvodni obrazložitvi piše, da se ni v celoti izčrpal, vsebuje veliko

nalog, ki temeljijo na kriterijih za prestrukturiranje in intenzifikacijo gospodarskega razvoja ter na nalo-

gah nosilcev s področij, na katerih bo temeljila sodobna gospodarska in industrijska struktura. Opredeljuje način in obveznosti udeležencev dogovora glede ustvarjanja in razporejanja dohodka ter delitve sredstev za osebne dohodke. V družbenem dogovoru so določene naloge s področja ekonomskih odnosov s tujino, zlasti glede izvoza in uvoza blaga in storitev ter zadolževanje v tujini kot tudi njihova regionalna usmeritev. Navedene so druge naloge kot izgradnja energetskih zmogljivosti, proizvodnja hrane, urejevanje prometa, raziskovalna dejavnost itd.

V drugem členu vsebuje kriterije za prestrukturiranje gospodarstva, ki izhaja iz spoznanj o nujnosti kvalitetne preobrazbe slovenskega gospodarstva v smeri povečanja deleža proizvodnje in storitev, ki imajo dolgoročne pogoje za ustvarjanje

(Nadaljevanje na 8. strani)

(Nadaljevanje na 3. strani)

ČRNI DNEVI ČRNE METALURGIJE

Proizvodnja 3,6 milijona ton jekla v lanskem letu pomeni le 0,5 odstotka svetovne proizvodnje, med svetovnimi proizvajalci pa smo s 24. zadržali na 27. mestu.

Dolgo časa smo se ravnali po znani reku: »Moč države se meri z jeklom.« Za razvoj črne metalurgije smo pri nas namenili precej denarja in delovnih naporov, marsičemu pa smo se odrekli. Zrasli so veliki metalurški kombinati, nove železarne, veselili smo se vsaki novi peči, vsakemu novemu rudniku, vsaki novi koksarni. Morda je prav zato, ker smo si tako veliko obetali in tako veliko pričakovali, najnovejša analiza položaja delavcev v črni metalurgiji Jugoslavije tako presenetila. In nekoliko razočarala...

Kaj je v analizi presenetljivega? Objektivno — v naši državi proizvodnja jekla stagnira. Trditve dokazuje dejstvo, da je jugoslovanski uvoz (polizdelkov in izdelkov, če odštejemo izvoz) pred dvema letoma

(zadnji statistični podatki) dosegel že 53% jugoslovanske proizvodnje jekla. Ob tako poudarjenem uvozu

(Nadaljevanje na 8. strani)

V JUNIJU TEŽAVE S POLPROIZVODI IN ZASTOJI

V juniju je bila situacija z dobavo polproizvodov iz tujih virov podobna kot v mesecu maju. Dobavljeno je bilo sicer 7381 ton polproizvodov, vendar od tega 91,5% slabov za valjanje prek potisne peči v TOZD Valjarna bluming štekel, medtem ko je bila dobava ostalih polproizvodov, predvsem toplo valjanih trakov in žice, minimalna. Zato so bile težave z vložkom tudi v juniju precejšnje. Pri skupni proizvodnji smo dosegli na znižani operativni program 94,8% (gospodarski načrt 91,4%) in pri gotovi proizvodnji na prav tako znižani operativni program 89,1% (gospodarski načrt 88,6%) predvidene količine.

TOZD PLAVŽ

Oba plavža sta v preteklem mesecu kljub prodoru raztaljenega grodja ob prehodni odprtini na plavžu

št. 2 in obratovalnemu zastoju 25 ur, presegla načrtovano skupno količino. Tudi poraba vsipnega koksa je

(Nadaljevanje na 6. strani)

SEJA DELAVSKEGA SVETA SOZD SLOVENSKE ŽELEZARNE

Predsednik Rado Korent sklicuje v petek, 18. julija, po vrstnem redu v Žični Celje, drugo sejo delavskega sveta SOZD Slovenske železarne v novem mandatu.

Poleg potrjevanja zapisnika prve seje in pregleda o izvrševanju sklepov delegatov delavskega sveta predlaga v obravnavo:

- osnutek samoupravnega sporazuma o temeljih plana SOZD Slovenske železarne za obdobje 1981 do 1985 in o temeljih plana Interne banke SOZD Slovenske železarne za isto obdobje,

- predlog sprememb samoupravnega sporazuma o urejanju medsebojnih odnosov pri združevanju deviznih prilivov in skupnega koriščenja deviznih pravic v SOZD Slovenske železarne.

- informacijo o ekonomskih ukrepih in njihovem vplivu na poslovanje SOZD Slovenske železarne,

- pravilnik o uporabi združenih sredstev za skupne stanovanjske potrebe delavcev SOZD Slovenske železarne.

Delegati so k vsem točkam dnevnega reda dobili ustrezno pisno gradivo, mi pa bomo o seji več poročali v naši prihodnji številki.

Ob dnevu vstaje slovenskega ljudstva — 22. juliju, čestitamo vsem borcem in aktivistom narodnoosvobodilnega boja in socialistične revolucije in vsem delovnim ljudem in občanom.

samoupravni organi, družbenopolitične organizacije in poslovodni organi TOZD, delovnih skupnosti in Železarne

V ASEA ELEKTRIČNI PEČI V 15 LETIH IZDELALI ČEZ MILIJON TON JEKLA

Čeprav z manjšo zamudo, je vendarle prav, da nam v kratkem razmišljanju poleti spomin za petnajst let nazaj, ko je 25. maja 1965 v okviru praznovanja dneva mladosti in 73. rojstnega dne predsednika Tita, pričela v naši železarni obratovati takrat največja električna peč v Jugoslaviji za izdelavo surovega jekla — 60-tonska ASEA električna peč.

(Nadaljevanje na 2. strani)

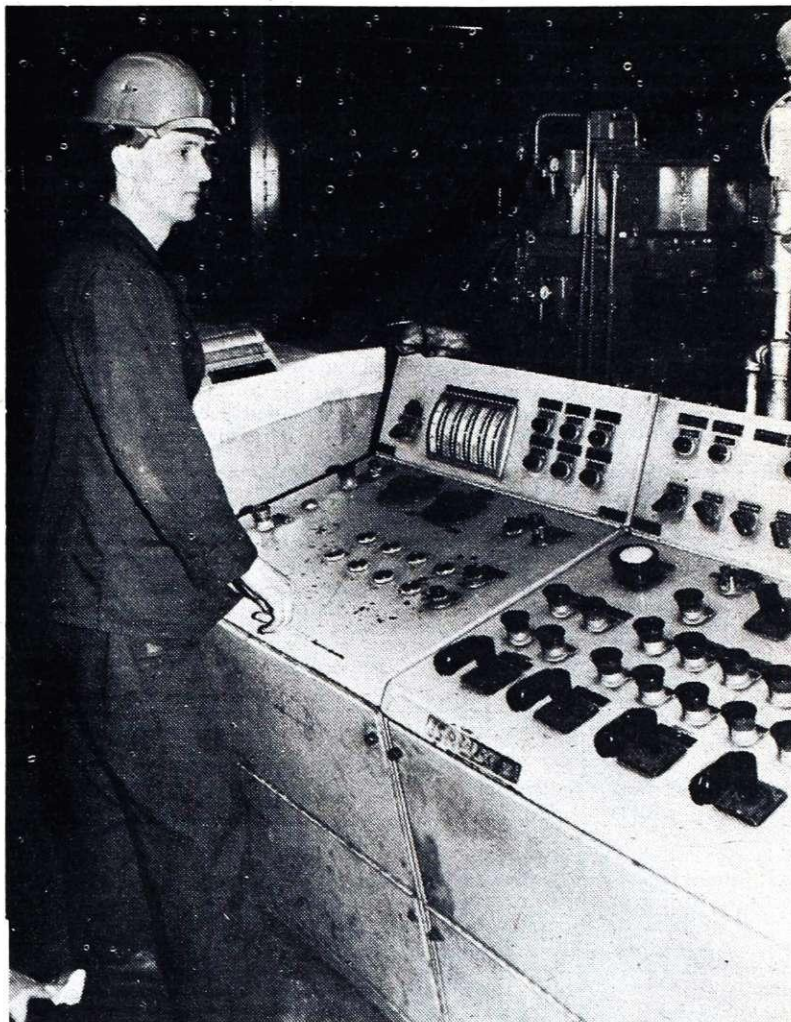
SKUPNA IN LOČENA SEJA ZBOROV SKUPŠČINE OBČINE

Prihodnji četrtek, 24. julija, se bodo najprej na skupni, za tem pa še na ločenih sejah sestali zbori skupščine občine Jesenice. Na skupni seji zbora združenega dela, zbora krajevnih skupnosti in družbenopolitičnega zbora bodo obravnavali predlog za razrešitev in predlog za izvolitev predsednika in podpredsednika skupščine občine. Sedanji predsednik Slavko Osredkar je bil namreč izvoljen za novega predsednika medobčinskega sveta SZDL za Gorenjsko in v tej funkciji ne more več opravljati dolžnosti predsednika skupščine. Za novega predsednika skupščine je predlagan dosedanji podpredsednik Ivo Arzenšek. Na ločenih sejah pa bodo zbori obravnavali:

(Nadaljevanje na 7. strani)

Zadeve splošne ljudske obrambe in družbene samozaščite se čedalje bolj opravljajo, da tako rečem, z delom in ob delu, postajajo torej del rednih vsakodnevnih dejavnosti in delovnih nalog. Delovni ljudje in občani — samoupravljalci sami organizirajo svojo obrambo in samozaščito v delovnih in družbenopolitičnih skupnostih, na družbene, za to posebej organizirane ustanove, kot so Jugoslovanska ljudska armada in varnostne službe, pa prenašajo samo nujne skupne zadeve. Tako v praksi zagotavljamo podružbljanje obrambne funkcije, ki je v drugih družbenih sistemih odtujena od delovnega človeka. To je praktično uresničevanje marksističnega koncepta oboroženega ljudstva.

Predsednik Tito na XI. kongresu ZKJ

Sodelavec pri lužilni liniji v TOZD Hladna valjarna Bela (Foto I. Kučina)

NA ENI STRANI VARČUJEMO, NA DRUGI RAZMETAVAMO

Čeprav že nekaj let sem poudarjalo, še prav posebno pa je to izpostavil XI. kongres Zveze komunistov Jugoslavije, da sta pretirano visoki splošna in skupna poraba, še v nekaterih primerih ravnanje z denarjem kot »krava z mehoma«, kakor pravimo. Najbrž se premalo ali sploh ne zavedajo družbene vsebine dohodka, pri čemer mislimo tudi na delegate iz materialne proizvodnje, kjer je osnova in vir sredstev za zadovoljevanje skupnih in splošnih družbenih potreb, ker tako neodgovorno ravnanje z denarjem odbravajo. Celotni dohodek, pa najsibo da ga obravnavamo kot materialno osnovo delavcev v temeljnih organizacijah združenega dela, da odločajo v pogojih in rezultatih svojega dela, najsibo kot osnovo in vir sredstev za zadovoljevanje skupnih in splošnih potreb, delavci pridobivajo v materialni proizvodnji s svojim delom in razumom. In ravno zato je še toliko manj razumljivo, da tudi nekateri delegati, ki izhajajo iz materialne proizvodnje dovoljujejo, da se z njihovim pridobljenim denarjem tako neodgovorno ravna.

Da ne bomo preveč splošni. Klub samoupravljalcev Jesenice, ki pridobiva dohodek na osnovi svobodne menjave dela z delavci v materialni proizvodnji lepo mirno, brez »moralnega mačka«, kljub tolikokrat poudarjenemu varčevanju, na primer, za enkratno udeležbo na kateremkoli seminarju, ki jih običajno za njih izvaja Delavska univerza Jesenice, izplačuje udeležencem po 50,00 dinarjev. Nikakor ne moremo razumeti logike, ali je to »avaba« za slušatelje, ali pa imajo preveč denarja in ga po preživetem načelu, »da je potrebno napraviti vse, sicer prihodnje leto ne bodo dobili toliko«, mirno zapravljajo.

Na taki poti, ali vsaj približno taki poti, je tudi naša tovarniška konferenca osnovnih organizacij zveze sindikatov, ki del dohodka pridobiva sicer iz članarine članstva, večji del pa iz dohodka temeljnih organizacij združenega dela. Že ob sprejemanju njihovega proračuna so bili povišani odstotki nestabilizacijski, ki so se sicer z zmanjševanjem sklada skupne porabe Železarne nekoliko zmanjšali, pa vendarle izgleda, da so še »bogati«. Že po sprejetih stabilizacijskih ukrepih v Železarni, se je sindikat zelo širokogrudno obnašal pri podeljevanju praktičnih nagrad najboljšim ekipam, posameznikom in športnim referentom ob proglasitvi najboljših v rekreacijskih tekmovanjih za preteklo leto. Kljub stabilizacijskim ukrepom sindikat še vedno »deli« denarno nadomestilo udeležencem na rekreacijskih tekmovanjih. Še bi lahko našli primere, pa najbrž je že to dovolj zgovorni dokaz, da je tudi v sindikatu prisotna miselnost, če ne bomo »zapravili« vsega denarja, drugo leto ne bomo dobili toliko.

Dosti bogato smo se obnašali tudi pri letošnjem srečanju invalidov-delavcev delovnih organizacij SOZD Slovenske železarne, tudi z denarjem, ki ga delavci ustvarjajo v materialni proizvodnji.

To je le nekaj primerov iz »najbližjega praga«, najbrž pa bi jih našli še in še. Nedvomno bodo naleteli na odmev, in po starem običaju bodo prizadeti najprej uperili puščico na uredništvo in na avtorja. Pa nič za to, enkrat si moramo tudi take stvari povedati iz oči v oči. Naši železarji preživljajo veliko preizkušnjo, akcijski programi TOZD in delovnih skupnosti so grajeni v skrajno varčevalnem duhu, da celo beljenje sanitarij in pisarn so v eni izmed TOZD preložili zaradi varčevanja na kasnejši čas, pa bi jim najbrž zadostoval samo denar, ki ga je klub samoupravljalcev izplačal za en seminar, ali pa denar, ki ga je sindikat porabil samo za del praktičnih nagrad športnim rekreatorjem.

Neizpodbitno dejstvo je, če se ne bomo začeli vsi in na vseh področjih stabilizacijsko obnašati in pri tem prevzemati vso moralno in politično odgovornost, v tej težki bitki uresničevanja politike gospodarske stabilizacije ne bomo zmagali. Zmagati pa hočemo, kar dokazujejo tudi mnogi rezultati delavcev v materialni proizvodnji!

ANALIZA POJAVOV KRŠENJA REDA IN DISCIPLINE TER PREDLOG UKREPOV

Že dalj časa opažamo pojave, ki nam niso v ponos, posebej pa mečejo slabo luč na vse delavce Železarnice, če postanejo predmet splošnih razprav v vseh sferah našega družbenega življenja. Ti pojavi so lažje ali hujše kršitve delovnih dolžnosti oziroma nespoštovanja določenih obveznosti tehnoloških in tehničnih pravil ter delovnega reda. Naša delovna dolžnost ni samo natančno ob uri prihajati na delo in odhajati z dela ali izpolnjevati delovne naloge v minimalnem obsegu. Delovna dolžnost je tudi opraviti delo v skladu s tehnološkimi zakonitostmi, tehničnimi predpisi, z vestnostjo dobrega delavca ali če drugače rečemo dobrega gospodarja, v okviru svojih maksimalnih zmognosti in sposobnosti.

Vendar tudi tak odnos ni vsa vsebina dela. Taka pravila oziroma tako ravnanje je učinkovito, kadar se obračamo k stvarim v tako imenovanem tehnokratskem razmerju. V tem razmerju tudi ne bi smelo biti problemov in težav. Vsebinsko dela pa je tudi vodenje in organiziranje. Takrat pa se obračamo kot delavec k delavcu, vendar ne z etiko vodilnega delavca na eni strani in izvrševalca nalog na drugi strani, ampak z razmerjem različnih pooblastil in pravic, ki jih imajo posamezni delavci. Od teh pooblastil in pravic je odvisna stopnja ali obseg odgovornosti. V takem razmerju, ki mu rečemo družbeno razmerje, ali kot je pri nas v navadi medsebojni odnos, ni mogoče enostransko razdeliti nekomu samo pravice, drugemu samo dolžnosti. Nesprejemljivo je včasih že skoraj uveljavljeno načelo naše prakse, »da za nekatere veljajo samo pravice, za druge samo dolžnosti.« Zato so ta razmerja ali odnosi toliko kompleksnejši in jih ni mogoče urejati samo z ukazovanjem, ampak z močjo osebnega zgleda, avtoritete strokovnjaka in teže argumentov. Če nam to uspe potem ni težav pri posameznih odločitvah.

Dejstva, ki nas silijo k takemu razmišljanju so nam na dlani. Sedanja gospodarska situacija in naše obnašanje pa zahtevajo korenit poseg. Neopravičena odsotnost je v vseh temeljnih organizacijah in delovnih skupnostih v porastu. Pri tem prednjačijo temeljne organizacije: Profilaria z 1,37 %, Žičarna z 1,11 %, Jeklarna z 0,98 %, Valjarna žice in profilov z 0,88 %, Valjarna debele pločevine z 0,84 % itd., neopravičene odsotnosti. V absolutnih številkah to pomeni, da povprečno dnevno izostane v Profilarini vsaj en delavec, v Žičarni trije delavci, v Jeklarni sedem delavcev, itd.

Drug hud problem ali pojav so predčasni izhodi. Mogoče je že bolj boleč, saj zanj nimamo objektivnih podatkov. Tisto kar pa ugotovijo splošna varnostna služba, v letošnjih šestih mesecih je ugotovljenih 78 primerov predčasnih izhodov, ni odraz dejanskih izhodov. Enostranska bi bila trditev, če bi rekli, da je ta pojav posledica slabega dela službe. Vzrok je tu v nekaterih navadah pri vodenju in organiziranju delovnega procesa in pri pomanjkljivem nadzoru. Če bi hoteli Železarno hermetično zapreti in ta pojav povsem izničiti, bi morali število delavcev varnostne službe podvojiti, poleg tega pa vložiti tudi ogromna materialna sredstva. Mislim, da to ni naš skupni interes, kajti tak pristop pomeni odpravljanje posledic ne pa vzrokov. Ob tem pa velja opozoriti, da noben sistem ni tako popoln, da ne bi pustil praznin. Te pa bi nedisciplinirani delavci zopet izrabljali. Istočasno pa je to tudi povečevanje regresivnega aparata, kar pa je v očitnem nasprotju s koncepcijo naše družbene ureditve.

Seveda pa so tudi še druge kršitve, ki nas bremenijo obenem pa zapošljejo disciplinsko komisijo. Kako deluje nam je znano. Po strokovni oceni zelo dobro v skladu z načelom zakonitosti in javnosti. Očitek je v počasnosti, vendar pa glede na obseg zadev tudi ta ni vselej pravičen. V šestih mesecih je bilo potrebno obdelati 433 zadev. To ni majhna stvar. Tako število se pojavlja samo na sodišču, ki pa pokriva dokaj širše območje in je drugače organizirano. Če nadaljujemo s statističnimi podatki je disciplinska komisija do 30. junija obravnavala 424 zadev, izdanih je bilo 382 odločb ali 63 mesečno.

Izključenih je bilo 129 delavcev, izrečenih je bilo šest denarnih kazni in trije delavci so bili premeščeni. V 244 primerih so bili izrečeni drugi ukrepi.

Kot je uvodoma že povedano, disciplinska komisija deluje predvsem posledično, zato se moramo lotiti tudi odstranjevanja vzrokov. Če so vzroki izključno v volji delavca, da je disciplinirana ali ne, potem moramo zaostri disciplinske ukrepe in uvesti tudi druge metode. Če pa so vzroki tudi v organizaciji in vodenju, pa začetni spreminjati doslej ustaljene načine. Tak pristop zahteva vsestransko podporo delavcev in družbenopolitičnih organizacij, temeljnih organizacij in delovnih skupnosti.

Ker čas ne pozna čakanja smo pripravili predlog ukrepov, ki naj bi jih realizirali v bližnji bodočnosti s široko politično akcijo:

1. Za neizvrševanje, malomarno, neredno in nepravčasno izvrševanje delovnih nalog, povzročanje

pretepotov, opustitev ukrepov za varstvo delavca pri delu, zlorabo pooblastil ter drugih kršitev navedenih v pravilniku o delovnih razmerjih, dosledno kot disciplinski ukrep izreka denarne kazni.

2. Za hujše kršitve delovnih dolžnosti, ki so neposredno vezane na tehnološke normative, za prekoračenje pooblastil, za opuščanje dejanj, s čimer se ovira ali onemogoča delovni proces ali upravljanje v temeljni organizaciji ter v drugih primerih, ki neposredno vplivajo na zahteve proizvodnje, izreka premešitev na drugo delo.

3. Uvedbo pavšalne odškodnine za neupravičene izostanke v skladu s pravilnikom o delovnih razmerjih v višini enodnevnega osebnega dohodka.

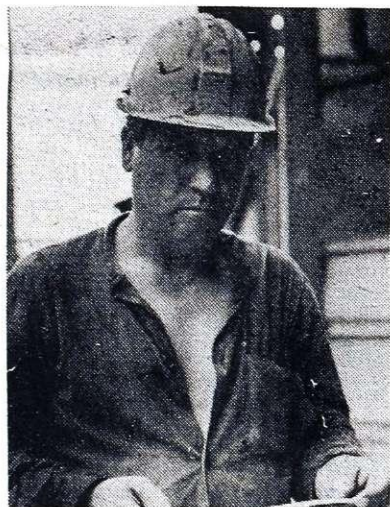
Ob tem pa je treba poudariti, da navedeno naštevaje negativnih pojavov ni celovito in da jih naši samoupravni splošni akti mnogo širše zajemajo. Poudarek je dan predvsem tistim kršitvam, ki so najpogostejše in ki najbolj vplivajo na delovni in tehnološki proces.

To analizo, ki ima podlago v zbranih podatkih naših služb in ukrepe, ki so že napisani v samoupravnih splošnih aktih bo obravnaval izvršni odbor konference osnovnih organizacij sindikata Železarnice in do njih zavzel stališče. Od teh pa bo odvisno ali bomo smer iskanja odgovornosti na vseh nivojih izpeljali.

PORTRET SODELAVCA

Martinarna je obrat, kjer se težko dela. Novinec, ki prvič pride sem noter je kar malo osupel. Povsod grmi, peči bruha ogenj, prah. Žerjavi prenašajo tekoče železo nad glavami tistih, ki so spodaj. Po tihih se dovažajo grodelj iz plavža. Po drugi strani prihajajo vagoni s starim železom. Povsod trušč, ogenj, prah.

Človek v azbestni obleki stoji pred odprtino v peči. Z grebljico, ki jo drži čvrsto z obema rokama, dreza v odprtino, iz katere puhti ogenj. S priprtimi očmi, in nekoliko spačenim obrazom zaradi vročine, zre v notranjost peči.

Ljudje, ki tukaj delajo, se zdijo kot mravlje, ko hodijo sem in tja med orjaškimi obrisi železnih konstrukcij. Kar nekam čudno se zdi, da tako ravnodušno hodijo v tem nevarnem okolju. Skoraj bi rekel da se povsem neprizadeto gibljejo, ko opravljajo svoje delo, ne meneče se za nevarnosti, ki tod prežijo iz vseh strani. Toda to je tako samo v očeh človeka, ki tega vzdušja ni viden, kajti tu vsak pozna svoje delo.

Eden med njimi je tudi Ibrahim Crnović. V martinarni dela že kakih osem let kot čistilec preboda. Doma je iz Bosanske Gradiške. Šestnajst let mu je bilo, ko je prišel na Jesenice. Takrat se v domačem kraju ni dalo dobiti zaposlitve, treba je bilo iti za službo. Delo je bilo dobiti na Jesenicah. Sprva je bilo

težko, potem pa se je znašel. Najprej je delal v parni centrali, po vojaščini pa na Javorniku. Potem je bil več kot 13 let topilec na Plavžu. Sedaj pa je v martinarni. Čez nekaj več kot tri leta bo šel v zaslužni pokoj. Z družino živi na Jesenicah. Ima sina in hči, ki sta že zaposlena. »Verjetno bom kar za stalno ostal tukaj, ker se tudi otroka ne misli seliti z Jesenic« — pravi med pogovorom.

Delo, ki ga opravlja v martinarni, je zelo naporno, kot tudi delo njegovih sodelavcev. Skrb za zapiranje in odpiranje peči. Ko naredi preboda, spravi iz notranjosti magnetit, kar ga je še ostalo, potem vpihuje notri kisik. Šarža, ki priteče, gre v ponovico, ostanek pa z žlindro vred v jamo. Najtežje delo je čiščenje jame. Vročina je tu prav neznošna. Žerjavovodja, ki je kakih 18 metrov visoko na žerjavu, ne vidi v notranjost jame, in to je zelo nevarno.

»Peči delajo dobro, tudi z vložkom ni problema« — pravi Ibrahim. Toda organizacija peša, vedno se na nekaj čaka: ponvice, banje, žerjav. Kar izračunajte, če je na vsaki peči dve uri zastoja, koliko je to šarž. Delovne razmere so težke. Primanjkuje nam ljudi. Jaz sedaj niti na dopust ne morem. Še sreča, da si med seboj pomagamo, tako si precej olajšamo delo.

Ibrahim je tudi član delavskega sveta TOZD Jeklarna. »Na sestankih največ govorimo o storilnosti in disciplini, samo da velikokrat vse ostane le pri besedah.«

Zanj pravijo, da je prizadeven delavec, ki se dobro spozna na delo v obratu, saj je eden izmed najbolj izkušenih na izmeni.

»Od njega je v veliki meri odvisen uspeh šarža, zato mora tu delati odgovoren človek. Vedno je pripravljen pomagati drugim. Zamenjuje topilca, če ga ni, in tudi pri delu v jami pomaga drugim. To pride do izraza prav sedaj, ko tako primanjkuje ljudi. Tudi ko je treba ostati po osmih urah še na delu, je za to vedno pripravljen« — pravi o njem vodja izmene Cvetko Blaž.

Delavci v TOZD Jeklarna vlagajo velike napore v to, da obratujejo z vsemi petimi pečmi tudi sedaj, ko je čas dopustov. To od njih zahteva družba. Pri tem pa se srečujejo z velikimi težavami. Predvsem organizacijskimi in kadrovskimi. Kljub temu, da imajo po spisku dovolj ljudi, jih nikoli ni zadosti. Fluktuacija je velika. Predvsem pri mladih delavcih, ki ne čutijo še v zadostni meri pripadnosti kolektivu in zato niso pripravljeni na take napore, saj so tu pogoji dela med najtežjimi v Železarni. Pravijo pa, da tudi zaradi osebnih dohodkov. Dosti ljudi je tudi izposojenih iz drugih obratov, recimo iz valjarne in profilarne. Le-ti niso navajeni martinarskega dela, zato je nekaj tistih starejših in bolj izkušenih delavcev stebrov izmene. Eden od njih je prav gotovo tudi Ibrahim Crnović.

d. b.

ČESTITAMO

V mesecu juniju so s študijem ob delu zaključili šolanje na tehnični strojni in metalurški šoli in si pridobili naziv strojni tehnik naslednji sodelavci:

Muhamed RAMIĆ — TOZD Strojne delavnice, Slaviša STOJKOVIĆ — TOZD Vzdrževanje, Bojan ŠPORAR — TOZD Vzdrževanje, Luka FABIJANIĆ — TOZD Remontne delavnice, Miroslav LASNIK — TOZD Transport, Ivan GRIL — TOZD Remontne delavnice, Goran KONJAVIĆ — TOZD Strojne delavnice, Senad KADIĆ — TOZD Vzdrževanje, Marko MARKELJ — TOZD Strojne delavnice, Ivan ŠENVE-TER — TOZD Vzdrževanje in Leopold ČIMŽAR — TOZD Remontne delavnice.

Na Visoki ekonomsko komercialni šoli v Mariboru je 23. junija diplomiral na prvi stopnji Boris SMOLEJ — prodajni sektor in si pridobil naziv ekonomist.

Na prvi stopnji fakultete za naravoslovje in tehnologijo je 18. junija diplomiral Branko URH — SEO in si s tem pridobil naziv inženir metalurgije.

Sodelavki Ivanka SVETANIĆ iz TOZD Plavž in Živa KOMAC iz SEO sta uspešno zaključili šolanje na poklicni administrativni šoli in postali »administratorki«.

Ne ekonomski srednji šoli pa je uspešno zaključila šolanje Dragica PUST iz SEO in si pridobila naziv ekonomski tehnik.

Vsem sodelavkam in sodelavcem iskreno čestitamo k uspehu in njihovi vztrajnosti ter jim želimo veliko delovnih uspehov in osebne zadovoljstva.

Vzdrževalci pri popravilu tretje SM peči (Foto I. Kučina)

V ASEA ELEKTRIČNI PEČI V 15 LETIH IZDELALI ČEZ MILIJON TON JEKLA

(Nadaljevanje s 1. strani)

Poročevalec je pred petnajstimi leti zapisal, da so se člani delavskega sveta po končani seji napotili v elektrojeklarno, kjer so ob 12. uri prisostvovali otvoritvi največje električne peči v Jugoslaviji. Poleg članov delavskega sveta, predstavnikov družbenopolitičnih organizacij Železarnice in občine, uprave podjetja in številnih delavcev kolektiva, je bil navzoč tudi sekretar za industrijo pri izvršnem svetu SR Slovenije Cveto Kobal, ki je peč tudi spustil v pogon.

Pričetek obratovanja 60-tonske električne peči ASEA je imel ogromen pomen v fazi rekonstrukcije naše železarnice in pri prehodu na izdelavo kvalitetnejših vrst jekla. Seveda pa je bil to tudi velik prispevek k jugoslovanskemu gospodarstvu, ki je vedno bolj potrebovalo kvaliteten jekla in k prizadevanjem, da bi zmanjševali odvisnost našega gospodarstva od uvoza surovega jekla, oziroma jeklenih polproizvodov.

V petnajstih letih so elektrojeklarji v 60-tonski ASEA električni peči izdelali 1.054.233 ton surovega jekla ali povprečno letno okroglo 70.000 ton. V tem trenutku, ko se jeklarji bijejo za sleherno tono jekla, je zanimivo, kako se je gibala proizvodnja v teh letih:

1965 (7 mes)	25.510 ton
1966	61.674 ton
1967	55.295 ton
1968	54.441 ton
1969	58.786 ton
1970	65.441 ton
1971	71.419 ton
1972	69.218 ton

1973	67.492 ton
1974	78.896 ton
1975	85.179 ton
1976	86.380 ton
1977	81.645 ton
1978	75.456 ton
1979	76.523 ton
1980 (6 mes)	38.878 ton

Seveda je dosežke elektrojeklarjev v teh letih potrebno gledati skozi kvalitetne zahteve, ki jih je nadaljnja predelava postavljala pred njih. Predvsem v zadnjih letih pa so na ASEA električni peči izvedli številne izboljšave, s čimer so izboljšali vzdržnost električne peči in s tem povečali število šarž med dvema remontoma, s čimer so dosegli večji prihranek pri ognjevzdržni opeki in pri zmanjšanju števila remontov. Z dobro obzidavo peči in z vodo hlajenimi elementi so tako tudi prvič vili 15 zaporednih šarž nerjavnega jekla, sedaj pa jih lahko celo 20 in več.

Rezultate pa bi prav gotovo lahko še izboljšali, za kar pa bi bile potrebne nekatere manjše naložbe. Predvsem bi nujno rabili dodatni zakladni žerjav in nekatera izboljšanja v žlindrnem gospodarstvu — velike moderne banje oz. ponvice, nov vlagalni stroj... S temi dopolnili in izboljšavami ne le, da bi lahko še izboljšali svoje proizvodne rezultate, temveč bi vse to tudi pomembno vplivalo na nadaljnje izboljševanje delovnih pogojev delavcev elektrojeklarne.

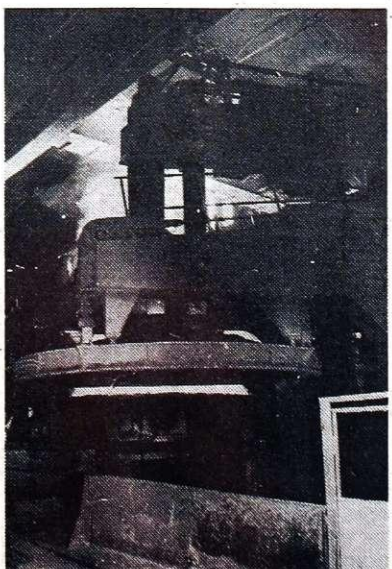
Prav gotovo so elektrojeklarji v teh petnajstih letih opravili misli govornika ob pričetku obratovanja nove ASEA električne peči, ko je dejal, da bodo nove generacije topilcev z mladostnim poletom iz leta v leto znale izdelovati vedno boljše kvalitete jekel.

OBVESTILO BRALCEM IN DOPISNIKOM

Zaradi praznika — 22. julija — dneva vstaje slovenskega ljudstva med tednom, kar nam onemogoča normalno pripravo tednika, bo naslednja številka Železarnice izšla v povečanem obsegu 31. julija.

Vse sodelavce dopisnike prosimo, da nam prispevke dostavijo takoj po prazniku in le najaktualnejše in najnovejše 28. oziroma 29. julija.

Uredništvo

ASEA električna peč (Foto I. Kučina)

O OSNUTKU DOGOVORA O TEMELJH DRUŽBENEGA PLANA SRS 1981-1985

(Nadaljevanje s 1. strani)

višjega dohodka na zaposlenega in na vložen sredstva.

Ti kriteriji so:

- razvojna tehnološka intenzivnost proizvodnje in storitev značilna po visoki stopnji avtomatizacije proizvodnih procesov in po visoki udeležbi visoko kvalificiranega ustvarjalnega dela

- izvozna usmerjenost (neposredno in posredno) proizvodnje in storitev na trajnejših osnovah
- gospodarna raba energije in surovin

- produktivnost in racionalizacija zaposlovanja
- varovanje okolja, racionalna poraba prostora ter razporeditev proizvodnje in v skladu s policentrično zasnovano regionalnega razvoja SRS upoštevajo specifične razvojne možnosti posameznih regij.

Te razvojne kriterije naj bi uporabljali pri odločitvah o investicijskih in proizvodnih programih nosilci družbenega planiranja v gospodarstvu, zlasti še v asociacijah družbenega dela in v družbenopolitičnih skupnostih, ki pa morajo biti še okvantičirani s finančnimi in drugimi kazalci.

V tem sklopu celotne obravnave pa nas gotovo posebej zanima kako je opredeljen razvoj črne metalurgije, ki je poleg ostalih dejavnosti in konkretno navedenih investicij obravnavan v V. poglavju: Konkretna naloge prestrukturiranja v industriji brez energije.

VKLJUČEVANJE PROJEKTA "JEKLARNA 2" ŽELEZARNE JESENICE

V 52. členu je konkretno navedena naša investicijska nalozba v jeklar- no 2. Kot ena izmed redkih navedb je za to investicijo dana tudi časovna usmeritev gradnje in sicer s tem, da se prestavlja za dve leti, to je iz leta 1981 na leto 1983. Do te opredelitve pa imamo pripombo, ker je povsem nesprejemljiva, kar bo utemeljeno v nadaljevanju.

Osnutek dogovora o temeljih družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1981-1985 je grajen predvsem na dogovoru o usklajevanju in kriterijih prestrukturiranja gospodarstva. Ti kriteriji bodo veljali za vse nosilce planiranja s tem, da se posamezni kriteriji različno vrednotijo v bazični industriji in različno v drugih panogah gospodarstva. V okviru teh kriterijev moramo torej obravnavati tudi nalozbe v črni metalurgiji. Za železarno Jesenice je še posebej pomembna družbena verifikacija projekta jeklarne 2.

Čeprav na prvi pogled ugotavljamo, da je nalozba v črni metalurgiji težko uskladiti s kriteriji v zvezi s prestrukturiranjem gospodarstva, za projekt jeklarne 2 lahko najdemo dosti stičnih točk, na primer, že omenjena gospodarna raba energije in surovin. Produktivnost v novi elektrojeklarni bo več kot 35 % večja kot na obstoječih agregatih. Na SM pečeh tehnologija talenja in rafinacija jekla onemogoča vgraditev ustreznih naprav za uspešno varovanje okolja, medtem ko je za predvideno tehnologijo v novi elektrojeklarni, predvideno tudi učinkovito omejevanje kvadratnih posledic na okolje, tako glede zaščite zraka, vode, kakor tudi varovanja pred hrupom. Velika kapitalna intenzivnost investicije omogoča zadostno reproduktivno sposobnost in družbeni proizvod. Železarna Jesenice stalno vlaga sredstva v svoj razvoj. Velik del razvojnih dosežkov bo uporabljen tudi v proizvodnji nove elektrojeklarne, v višini, predvideni v kriterijih. Investicija sicer ni namenjena intenzivnemu izvozu, vsekakor pa močno vpliva na zmanjšanje uvoznih potreb kovinsko predelovalne industrije in s tem tudi na posredni izvoz.

Ob upoštevanju možnosti uporabe domačih ferolegur in hitrejšega razvoja proizvodnje elektrod za elektroobločne peči ter ob istočasnem upoštevanju nujnosti uvoza premoga za koksanje ter tekočih in plinastih goriv, omogoča tudi izboljšanje devizne bilance pri proizvodnji surovega jekla. Število zaposlenih je v mejah kot jih predvidevajo kriteriji in se nasproti sedanjemu stanju za povečano proizvodnjo jekla zmanjšuje, kar je za občino Jesenice zelo pomembno. Nalozba zaradi dolgoročnosti in upoštevanja možnosti nadaljnjega razvoja sicer zahteva razširitev na kmetijsko zemljišče, vendar je investitor pripravljen, skladno s kriteriji, omogočati nadomeščanje izgubljenih površin.

Nalozba v jeklarne 2 je zajeta v osnutku dogovora o temeljih družbenega plana. O predlogu navedenem v 52. členu je tekla obširna razprava o delovnih organizacijah SOZD Slovenske železarne, na nivoju sestavljenih organizacij, kakor tudi v okviru Splošnega združenja

črne in barvaste metalurgije pri Gospodarski zbornici Slovenije. V predhodnih razpravah je bilo na vseh nivojih doseženo soglasje k predlogu besedila, v katerem je kot prednostna planska naloga predvidena izgradnja nove elektrojeklarne na Jesenicah, z letno zmogljivostjo 450.000 ton jekla.

Izgradnja elektrojeklarne na Jesenicah je bila predvidena že v dokumentih za srednjeročno obdobje 1976-1980 in po investicijskem programu tudi predviden pričetek gradnje konec tekočega srednjeročnega obdobja, to je leta 1980. V tekstu 52. člena pa se je po zaključnih razpravah na vseh nivojih vrnilo besedilo, ki premika realizacijo projekta elektrojeklarne na Jesenicah v obdobje 1983-1987, čeprav o takem zamiku ni tekla razprava. V podrobnem obrazložitvi osnutka dogovora o temeljih plana SR Slovenije v obdobju 1981-1985, je pod poglavjem o črni metalurgiji omenjena potreba po izgradnji novih elektroenergetskih kapacitet. Taka zahteva se pri drugih potrošnikih električne energije ne pojavlja v tako decidirani obliki. Ravno tako je v pojasnilu o črni metalurgiji navedeno, da bo v letu 1980 potrebno od 140 do 150.000 ton primanjkljaja surovega jekla oziroma polizdelkov (slabov, gredic) nadomestiti z dobavami iz drugih republik in uvoza in da bo količina v letu 1985 narasla na okroglo 200.000 ton. Podatek bi bil ob zamaknitvi izgradnje elektrojeklarne sicer točen, vendar je realizacija teh dobav zelo vprašljiva ali celo nemogoča, kar nazorno potrjuje praksa zadnjih let.

Železarna Jesenice ima že pripravljene osnove razvoja v obdobju 1980-1985, ki bazirajo na predvideni izgradnji elektrojeklarne v obdobju 1980-1984. Premaknitev pričetka izgradnje bi torej pomenila zahtevo za spremembo vseh planskih dokumentov, kar pomeni, da bi ob celotni proceduri, ki je potrebna, ne mogli le teh uskladiti v zakonsko predvidenem roku.

Glede na planirano izgradnjo elektrojeklarne smo v železarni Jesenice v zadnjih letih razmeroma malo vlagali v posodobitev in vzdrževanje obstoječih plavžev in SM jeklarne, ker smo računali, da bodo ob nekoliko večji pozornosti in skrbnem delu naprave vzdržale do predvidene ustavitve v letu 1984. Premaknitev pričetka izgradnje nove elektrojeklarne pomeni tudi podaljšanje življenske dobe plavžev in SM jeklarne za dodatna tri leta, kar zahteva nujna večja vlaganja v rekonstrukcijo plavžev in usposobitev SM peči in vlivališča v jeklar- ni. Vse te investicije niso bile doslej predvidene, torej tudi ne pripravljene, kar bo povzročilo obsežna pripravljalna dela in velika materialna vlaganja. Skupna vlaganja ocenjujemo na več kot dve milijardi din.

Podaljšanje obratovanja plavžev in SM jeklarne zahteva od železarne Jesenice, da sprejme dolgoročneje sporazume o oskrbovanju z železovo rudo, koksom in mazutom, kar pomeni tudi dogovarjanje o uvozu surovin.

Podaljšanje obratovanja SM peči in plavžev bo podaljšalo reševanje ekoloških problemov, vezanih na

onesnaževanje ozračja in voda, istočasno pa tudi zaradi slabih delovnih pogojev podaljševalo probleme kadra za tovrstno proizvodnjo.

O predvideni dinamiki izgradnje elektrojeklarne na Jesenicah so stekle tudi že akcije, vezane na dobavo tehnološke in ostale opreme ter združevanja sredstev za pokrivanje investicije. Razpis za dobavo tehnološke opreme je že potekel, tako, da železarna Jesenice že razpolaga s predlogom dobavitelja opreme. Opcija ponudbe je uradno sicer potekla, vendar je dobavitelj pripravljen skleniti pogodbo o dobavi opreme pod ponudbenimi pogoji tudi glede vrednosti, v kolikor tako pogodbo sklenemo v letu 1980, v nasprotnem primeru bo razpis in vso akcijo verjetno treba ponoviti.

Tudi dogovarjanje z uporabniki jekla, ki naj bi sovlagali za pokrivanje dinarskih in deviznih sredstev za realizacijo projekta jeklarne 2 že teče, pri čemer je glavni del ponudbe železarne Jesenice v tem, da konec naslednjega srednjeročnega obdobja, to je po izgradnji jeklarne 2, bistveno bolje oskrbuje domače porabnike jekla. Tudi ta akcija bi ob predvideni zamaknitvi pričetka izgradnje tekla pod povsem sprejemljivimi - slabšimi pogoji.

Vsi navedeni razlogi upravičujejo našo zahtevo, da se osnutek dogovora o temeljih družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1981-1985 v 52. členu spremeni tako kot je bilo predvideno in razpravlano v pripravah na izdelavo tega dokumenta, ker je v drugem odstavku poudarjeno, da se bo modernizacija ostalih, zlasti reprodukcijsko soodvisnih zmogljivosti v Slovenskih železarnah izvajala hkrati z izgradnjo nove elektrojeklarne na Jesenicah, kar pomeni, da naj bi bil začetek gradnje tega projekta najkasneje na začetku leta 1981.

PREDLOG AKTIVNOSTI

Ker ima osnutek dogovora kot je v obrazložitvi navedeno značaj:

- da predstavlja delovno fazo v pripravi dogovora, ki se glede na razpravo popravi in izdela boljši, do neke mere usklajen

- da je spodbuda asociacijam združenega dela in občinam, da v svojih planskih aktih opredelijo naloge, ki so zaenkrat že v dogovoru o temeljih družbenega plana SR Slovenije, je izredno važno, da se prav v tej fazi čimbolj aktivno vključimo v razpravo, predvsem v delegatski bazi in oborožimo naše delegate z argumentiranimi pripombami ter strokovno utemeljenimi analizami. Osnutek vsakega dokumenta je faza, v kateri se zbira realne pripombe za pripravo dokončnega predloga. Prav je, da posedujemo strokovne informacije učinkov in tudi alternativ in da se glede na to delegati oglašijo na zasedanjih zborov skupščine. Prav pa bi bilo, da se ne oglašijo samo delegati iz področja črne metalurgije, odnosno občine Jesenic, pač pa tudi iz področij predelovalne industrije na katero bi taka odločitev tudi vplivala. Smatramo, da bi bilo nujno potrebno že v tej fazi spremeniti 52. člen tako, da je gradnja jeklarne 2 predvidena že v obdobju 1981-1985.

OBVESTILA KOLEKTIVU - OBVESTILA KOLEK

RAZPORED DEŽURNIH ŽELEZARNE OD 21. JULIJA DO 3. AVGUSTA

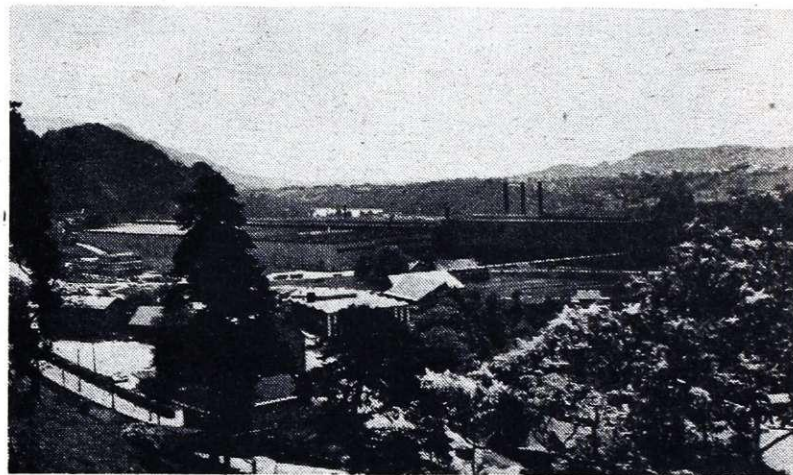
21. julija, JOŽE KRAMAR, vodja TOZD Energetika, Mojstrana, Dovje 112.
22. julija, FRANC GASSER, vodja TOZD Profilarna, Žirovnica, Moste 22 b.
23. julija, SAŠO JEZERSEK, vodja TOZD HV Bela, Jesenice, Aljaževa 14, štev. telefona 82-406.
24. julija, VITO GRICAR, vodja TOZD valj. deb. ploč., Jesenice, Titova 2, štev. telefona 81-279.
25. julija, MARTIN ŠKETA, vodja SEO, Bled, Alpska 1, štev. telefona 77-130.
26. julija, AVUGST KARBA, vodja OPP, Jesenice, Svetinova 10, štev. telefona 82-001.
27. julija, SAŠO MANDELJC, vodja TOZD valj. bl. štekel, Jesenice, Tomšičeva 88, štev. telefona 82-054.
28. julija, MIRO NOČ, vodja TOZD Remont. delavnice, Lesce, Na Trati 30, štev. telefona 75-991.
29. julija, ALOJZ KALAN, vodja TOZD Jeklarne, Jesenice, C. M. Tita 1 a, štev. telefona 81-726.
30. julija, JANEZ BIDOVEC, vodja nabave, Lesce, Na Trati 49, štev. telefona 75-591.
31. julija, OSKAR KÜRNER, vodja RO, Jesenice, Tavčarjeva 9, štev. fona 81-214.

1. avgusta, JAKOB MEDJA, vodja OTK, Jesenice, Titova 1 a, štev. telefona 81-117.

2. avgusta, JANEZ KOMEL, vodja TOZD Žičarna, Jesenice, Jānševa 6.
3. avgusta, BORIS PESJAK, vodja FRS, Jesenice, C. revolucije 2 a, štev. telefona 82-726.

V času dežurstva je dežurni v sobi vodje splošnega sektorja štev. telefona 601, soba štev. 19.

Dežurstvo je na delovni dan od 15. do 7. ure jutraj. Dežurni je od 15. do 19. ure dosegljiv doma, od 19. do 7. ure zjutraj pa je v Železarni. V prostih sobotah, nedeljah in praznikih je dežurstvo od 7. do 19. ure doma, od 19. do 7. ure zjutraj pa v železarni Jesenice.

Valjarne na Beli (Foto I. Kučina)

DEŽURNI ZA VZDRŽEVANJE V ŽELEZARNI

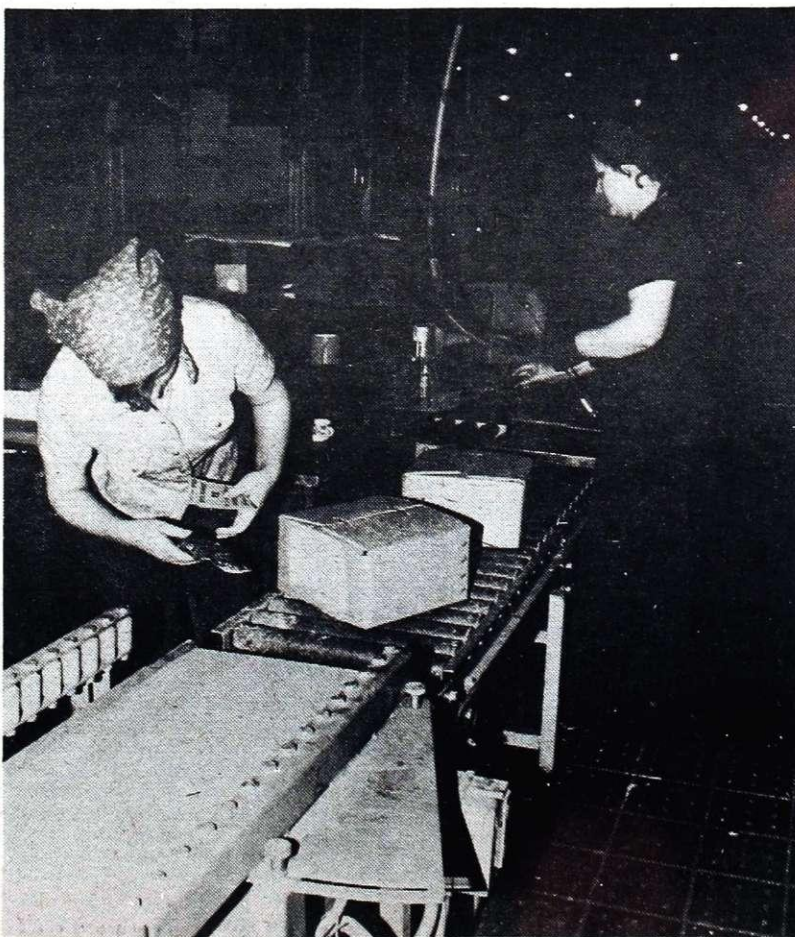
DATUM:	DNEVNI:	NOČNI:
PONEDELJEK - 21. 7. TOREK - 22. 7. SREDA - 23. 7. ČETRTEK - 24. 7. PETEK - 25. 7. SOBOTA - 26. 7. NEDELJA - 27. 7.	PRIMOŽ ŽVAB MARJAN TRONTELJ FRANC NOVAK VANDA ENIKO JANEZ ARH IVAN KAVČIČ JOŽE CEJ	FRANC NEČIMER STANE ERZEN ALOJZ ZUPAN EDO KAVČIČ IVAN SLAMNIK ANTON KAVČIČ ALOJZ VARL
PONEDELJEK - 28. 7. TOREK - 29. 7. SREDA - 30. 7. ČETRTEK - 31. 7. PETEK - 1. 8. SOBOTA - 2. 8. NEDELJA - 3. 8.	FRANC ARNEŽ IVAN MEŽIK JOŽE HRIBAR JANEZ VEHRAR VITO PRETNAR MIROSLAV ZUPAN MARTIN BRUMAT	VALENTIN MARKEŽ BERTI KRAPEŽ ALOJZ CUZNAR MATIJA URH ANTON SITAR ALOJZ SLIVNIK MARJAN ENDLIHER

Telefon dežurnega za vzdrževanje v Železarni je: 358
vezni telefon je: 410
Na redne delovne dni dela dnevni dežurni od 14. do 18. ure
nočni pa od 18. do 6. ure
Na proste sobote, nedelje in praznike dela:
dnevni dežurni od 6. do 18. ure
nočni pa od 18. do 6. ure
Predaja poslov se izvede v sobi tajništva vzdrževanja št. 5 v upravni zgradbi TOZD Vzdrževanje.

SLUŽBA OBRATNE AMBULANTE

V dneh od 21. do 26. julija bodo delale naslednje obratne ambulante:
dopolodne: II. obratna ambulanta - dr. Želimir Cesarec in III. obratna ambulanta - dr. Želimir Cesarec.
popoldne: IV. obratna ambulanta - dr. Kovačič-Može Marija.
V soboto, 26. julija IV. obratna ambulanta - dr. Kovačič-Može Marija.
Zobne ambulante:
dopolodne: I. zobna ambulanta je zaradi letnega dopusta zaprta.
popoldne: II. zobna ambulanta - dr. Smolej Alojz.
za borbe v četrtek, 24. julija, od 13. do 19. ure.
V soboto, 26. julija je zaradi letnih dopustov zobna ambulanta zaprta.

V dneh od 28. julija do 2. avgusta bodo delale naslednje obratne ambulante:
dopolodne: IV. obratna ambulanta - dr. Marija Kovačič-Može.
popoldne: II. obratna ambulanta - dr. Želimir Cesarec in III. obratna ambulanta dr. Želimir Cesarec.
V soboto, 2. avgusta samo dopolodne II. obratna ambulanta - dr. Branimir Čeh.
Zobne ambulante:
dopolodne: zobna ambulanta - dr. Alojz Smolej.
Za Železarno torek, 29. julija, od 13. do 19. ure.
Za borbe četrtek, 31. julija, od 13. do 19. ure.
popoldne: I. zobna ambulanta je zaradi letnega dopusta zaprta.
V soboto, 2. avgusta, samo dopolodne II. zobna ambulanta - dr. Alojz Smolej.

Sodelavci v žebljarni (Foto S. Kokalj)

SAMOUUPRAVNI ORGANI V PRETEKLEM TEDNU

20. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO PRI DS ŽELEZARNA

Dvajseto sejo odbora za gospodarstvo pri delavskem svetu Železarne je predsednik odbora za gospodarstvo Božo PANCUR sklical v četrtek, 10. julija. Na seji so obravnavali koriščenje sredstev amortizacijske zamenjave, srednjeročni program aktivnosti na področju zunanje trgovine ter izpolnjevanja in izobraževanja zunanjetrgovinskih kadrov, prodajne cene, nekatere ugotovitve in predloge ukrepov pri vrednotenju storitvenih dejavnosti, pogodbo o finančnem kreditu med železarno Jesenice in delovno organizacijo Kovinoservis, denarni depozit pri Jugobanki in razno.

Predlog temeljne organizacije Energetika za dodatno koriščenje manjkajočih sredstev AZ za financiranje sanacije rak na jezu je obrazložil član poslovnega odbora Boris Bregant. Člani so sprejeli sklep, da je treba zaradi nujnosti sanacije rak na jezu gradbeno dela izvesti v celoti že v letu 1980. V ta namen so odobrili dodatno koriščenje 5 milijonov 240.000 din iz sredstev amortizacije TOZD Energetika, ki so namenjena za združevanje. Samoupravni organi TOZD Energetike pa naj sprejmejo ustrezne sklepe za zagotovitev sredstev in izvedbo investicije.

Boris Bregant je podal informacijo o pripravah na realizacijo predloga prioritarnih investicij za leto 1980. Člani odbora za na podano informacijo niso imeli pripomb. V predlogu investicij pa so dali posebno prioriteto investicijama za dobavo »naprave za vpihovanje CaSi in vakuumski napravi«, s tem, da tema dvema investicijama dajo posebno prednost tudi pri uvozu opreme. Ostale investicije bodo realizirane glede na razpoložljiva devizna in dinarska sredstva.

O srednjeročnem programu aktivnosti na področju zunanje trgovine ter izpolnjevanja in izobraževanja zunanjetrgovinskih kadrov so spregovorili član poslovnega odbora Anton Varl in vodja nabavnega sektorja Janez Bidovec. Na seji so potrdili usmerjenost naše izvoznouvozne dejavnosti, ki je predvidena v naslednjem srednjeročnem obdobju. Sklenili so, da je v bodoče treba na področju zunanje trgovinske usmerjenosti dati večji poudarek kvalitetni tehnološki in kadrovski usmerjenosti.

V nadaljevanju seje so potrdili predlog TOZD Transporta za prodajne cene transportnih storitev za zunanje naročnike in cene malih uslug, predlog TOZD Energetike za delavnice v TOZD Energetika in prodajne cene za odpadni dodajni material – oplaščene elektrode, katerega predlog je podal oddelek za raziskavo tržišča. Veljavnost vseh predlogov je od 1. avgusta 1980 dalje.

O nekaterih ugotovitvah in predlogih ukrepov pri vrednotenju sto-

ritvenih dejavnosti je podal obrazložitev član poslovnega odbora Anton Varl. Podprli so predlog, da glede na stabilizacijske ukrepe in zniževanje izgub miruje rast osebnih dohodkov. Zaradi tega se sorazmerno znižajo obračunske vrednosti storitev, in sicer se poprečna obračunska cena zniža za TOZD:

Strojne delavnice za 8 %, Remontne delavnice za 11 %, Vzdrževanje za 12,5 %, Energetika za 0,5 %, Transport za 5 %. Znižanje oziroma korektura obračunskih cen storitev velja

od 1. januarja 1980 dalje do uveljavitve eventualnega zvišanja osebnih dohodkov. V primeru zvišanja osebnih dohodkov se sorazmerno temu povečajo obračunske cene storitev.

Na predlog finančno računovodskega sektorja so obravnavali posojilno pogodbo med delovno organizacijo železarno Jesenice in delovno organizacijo Kovinoservis ter v zvezi s tem sprejeli ustrezne sklepe. Obravnavali pa so tudi dve pogodbi za denarni depozit pri Jugobanki – temeljni banki Ljubljana ter za podpisnika obeh pogodb pooblastili vodjo finančno računovodskega sektorja Borisa Pesjaka.

Sejo odbora so zaključili z vprašanjem člana odbora.

Tej seji so poleg članov prisostvovali še člana poslovnega odbora Anton Varl in Boris Bregant, vodja finančno računovodskega sektorja Boris Pesjak, predsednik izvršnega odbora konference OO sindikata Štefan Ščerbic in predsednik KS ZSMS Železarne Miro Mohorič. D. M.

TOZD Monter Dravograd

30. SEJA DELAVSKEGA SVETA

Delavski svet TOZD Monter Dravograd je na 30. seji 16. junija med drugim obravnaval poslovanje in uresničevanje plana v prvih petih mesecih letošnjega leta. V razpravi se je pokazalo, da se tudi v uspešnosti poslovanja te temeljne organizacije poznajo vplivi splošnega pomanjkanja materialov na tržišču ter nekateri subjektivni vzroki.

V obrazložitvi te točke je bilo povedano, da je bil v TOZD v mesecu maju plan fakturirane realizacije dosežen 88-odstotno, vrednostno pa 98-odstotno. V primerjavi z lanskim letom je bila količinska realizacija večja za osem odstotkov, vrednostno pa za 54 odstotkov. Dosežen dohodek je bil manjši za 16 odstotkov, čisti dohodek pa za 10 odstotkov od rezultatov v lanskem letu, od planiranega pa za 25 odstotkov. V TOZD je bilo zaposlenih 1,8 odstotka več delavcev kot lani. Beležijo pa tudi porast neopravičenih izostankov ter izostankov nad 30 dni.

V razpravi je bila izrečena kritika na organizacijo dela. Dogaja se namreč, da se za montažo pripravljajo material šele tedaj, ko bi moral že biti odpremljen na gradbišče. Delavci tedaj seveda čakajo, delo pa se ne odvija tekoče. V zvezi s pomanjkanjem materialov so bile posebej omenjene težave z nabavo žice (delavski svet je sklenil med drugim, da naj nabava poda poročilo o nabavi žice ST 33, ki ni ustrežna za izdelavo statik nosilcev). Pri izvajanju programa prihaja do težav. Izrečena je bila tudi zahteva po izboljšanju delovne in tehnološke discipline ter po doslednem izpol-

njevanju nalog s strani vseh organizatorjev. K temu bi po mnenju enega od razpravljalcev prispeval samostojen obračun stroškovnih enot oziroma ugotavljanje ekonomskih učinkov posamezne enote in na tej osnovi izvajano nagajevanje.

V zvezi s to točko je bilo nato sklenjeno, da mora skladišče bolj racionalno organizirati poslovanje ter bolje sodelovati z neposredno proizvodnjo, da je treba proučiti uvedbo predhodne kontrole projektov s tehnološke in ekonomske plati, da so strokovne službe dolžne proučiti organizacijo avtoparka in kuhinje ter v roku enega meseca predlagati ustrezno rešitev ter da so vsi odgovorni dolžni v vseh fazah uresničevati zastavljene programe.

Delavski svet je na tej seji potrdil tudi smernice in elemente za plan TOZD ter osnutek temeljev samoupravnega plana za obdobje 1981 do 1985 ter jih posredoval v razpravo delovnim skupinam. V okviru te točke je bilo povedano tudi, kako poteka izgradnja obrata zvarjenec. Dokumentacija za ta obrat do seje delavskega sveta še ni bila v celoti izdelana, čeprav bi že morala biti gotova, saj je bil organ za vodenje investicije zadolžen predati vso zahtevano dokumentacijo inštitutu za ekonomiko Ljubljanske banke do 25. junija. Pojasnjeno je bilo tudi, kako potekajo razgovori z Jugobanko ter, da je temeljna organizacija prosila interesne skupnosti ter krajevne skupnosti, da v ta namen oročijo prosta sredstva nakar ji bo banka odobrila kredit.

Delavski svet je sprejel tudi sklep o razpisu referenduma o sprejemu sprememb in dopolnitev sporazuma o združitvi temeljnih organizacij v delovno organizacijo železarna Jesenice za dne 7. julija ter sklep o razpisu volitev delegatov za samoupravne organe SOZD Slovenske železarne in o razpisu nadomestnih volitev v samoupravne organe TOZD in delovne organizacije, ki naj bi bile istega dne.

Obravnaval je tudi več vlog. Pionirjem osnovne šole Šentjanž je za pomoč pri organizaciji otvoritve šole odobril 1000 dinarjev, medobčinskemu odboru ZB NOV pa je kot prispevek za pokrajinski muzej NOV v Slovenj Gradcu odobril 10.000 dinarjev pomoči. Na prošnjo osnovne organizacije ZSMS v TOZD je odobril odsotnost za mladince, ki se bo udeležil mladinske delovne akcije Suha Krajina 80, na prošnjo OK ZSMS Ravne pa tudi enemu mladincu, ki se bo udeležil mednarodne mladinske delovne akcije Bratislava

80. Odločil se je tudi za najem posojila v višini 303.257 dinarjev pri zvezi stanovanjskih skupnosti Slovenije za nakup družbenih najemnih stanovanj, v skladu s pogoji te zveze, pri čemer jamči 70-odstotno udeležbo in odplačevanje posojila. Prav tako se je odločil za najem kredita v višini 4.060.000 dinarjev pri Ljubljanski banki TKB Dravograd na račun oročenih sredstev sklada skupne porabe, ravno tako za nakup stanovanj, hkrati pa je omenjeno banko zaprosil tudi za spremembo pogodbe št. 38/77 iz junija 1977 (za podaljšanje čakalne dobe od 10 mesecev na tri leta). Glede predloga odbora za delovna razmerja, da naj bi delavski svet povišal maso sred-

stev za individualno stanovanjsko gradnjo, pa je sklenil, da naj strokovne službe najprej pripravijo ustrezen predlog. O njem pa bo odločal na svoji prihodnji seji. Člani delavskega sveta so opozorili tudi na to, da je treba sklep o nabavi hladilnika za kuhinjo čimprej realizirati.

Na seji je bilo govora tudi o realizaciji sklepov s prejšnje seje. Pod to točko je bilo med drugim ugotovljeno, da pravilnik o pripravi in izvedbi delovnih skupin, kot tudi, da samoupravne delovne skupine še niso obravnavale sprememb in dopolnitev samoupravnega sporazuma o združitvi TOZD v delovno organizacijo. BL

TOZD Monter Dravograd

11. SEJA ODBORA SAMOUPRAVNE DELAVSKE KONTROLE

Odbor samoupravne delavske kontrole v TOZD Monter Dravograd je na 11. seji dne 27. junija v razpravi največ pozornosti namenil vprašanju pomanjkanja materialov (zlasti tistih, ki so potrebni za sanacijo objektov v Gorenju-Velenju) ter vprašanju nabave neustreznih žic iz ČSSR.

V zvezi z uvozom neustreznih žic iz ČSSR je dal vršilec dolžnosti vodje komercialnega sektorja pojasnilo, da je nabavo odobril prejšnji vodja komercialne in da se je vedelo, da je žica kvalitete ST-33 in ne ST-37,2, ki jo običajno uporabljajo za proizvodnjo statik. Tedaj je bilo namreč veliko pomanjkanje žice in se je vnaprej taktiziralo s tem, da jo bo možno zamenjati. Zgodilo pa se je že tudi, da je žica z oznako ST-33 ustrezala proizvodnji, ker je bila poboljšana z vlekom. Običajno pa ta žica zaradi primesi (žvepla) v jeklu ne ustreza, ker se ne vari. Toda po besedah vršilca dolžnosti vodje komercialne TOZD zaradi nabave te žice ni oškodovana, ker je bila nabavljena za dinarje, je pa TOZD prav zato v boljšem položaju, ker bo lahko menjala žico za žico. Pa tudi sicer bi proizvodnja statikov tako ali tako stala, ker materialov ni. Odbor samoupravne delavske kontrole je kljub takšnemu pojasnilu sklenil zahtevati od komercialnega sektorja, da mu v roku osmih dni dostavi podrobno poročilo o poteku nabave ter o oceni stanja v zvezi z nabavo

žice. Glede splošnega pomanjkanja materialov pa je naročil službam, da naj se maksimalno angažirajo pri nabavi oziroma, da najdejo strokovne rešitve z možnimi zamenjavami.

Pri ugotavljanju realizacije sklepov s prejšnje seje pa je odbor obravnaval tudi poročilo tehničnega sektorja v zvezi z dodatno porabo časa za ETA Cerkno. Iz obrazložitve poteka dogodkov je bilo razvidno, da je skladiščenje v TOZD Monter regalog ETA nastopilo zato, ker izvajalec del zaradi slabega vremena v tistem obdobju ni uspel pripraviti prostora za deponijo. V poročilu je navedeno, da bodo stroški predloženi Smeltu. Člani odbora so menili, da bi morali biti stroški za deponijo regalog ETA že znani in dopolnili sklep prejšnje seje s tem, da mora pristojni sektor ugotoviti, višino stroškov deponije za objekt ETA Cerkno ter pojasniti, koliko in kdaj bo strošek zaračunan naročniku.

Točko »pregled zapisnikov in sklepov samoupravnih organov« pa je odbor sklenil obravnavati na naslednji seji. BL

28. SEJA ODBORA ZA GOSPODARSTVO

Nekatere izmed zadev, ki jih omenjamo v povzetku s 30. seje delavskega sveta je pred tem obravnaval tudi odbor za gospodarstvo 13. junija na svoji 28. seji. Tudi tu je bilo izrečenih v zvezi s poslovanjem (v prvih štirih mesecih) ter v zvezi uresničevanjem letošnjega plana več opozoril.

Tako je bilo rečeno, da je veliko nedokončane proizvodnje, da je preteklo skozi delavnico slab, da je veliko objektov v minusu ter da so vsi nalogi, razen proizvodnje statik nosilcev, negativni, pa tudi, da so izostanki z dela (v skladišču, statik proizvodnji in v obratu JEKO) v porastu in seveda o težavah pri nabavi materiala (v kar je treba vložiti več naporov, »pa četudi za ceno potovanja in iskanja materiala po terezu«). Precej govora je bilo tudi o izpolnjevanju plana zaposlenih, vendar pa si razpravljali pri tem niso bili povsem enotni (rečeno je bilo, da po pisnih potrebah iz proizvodnje manjkata dva ključavničarja za JEKO in šest delavcev za montažo, po drugi strani pa, da še preostali delavci niso imeli polne zaposlitve oziroma da je delovni čas slabo izkoriščen ter po tretji, da je primanjkljaj delavcev na montaži bolj trenutnega značaja in da število delavcev ne bo predstavljalo ovire pri izpolnjevanju obsega proizvodnje, da se nekaj delavcev nahaja v JLA, da bo večji priliv, ko učenci končajo šolanje in da delavcev v regiji ni medtem ko se za druge pojavlja stanovanjski problem). Poudarjeno je bilo tudi, da morajo biti ustaliteni ukrepi čimbolj konkretno opredeljeni.

Postavljeno je bilo tudi vprašanje glede vzrokov in odgovornosti za številne režijske oziroma čakalne ure (137 jih je bilo, na primer, na

hali Godovič), ter kako to, da lahko posamezniki odklanjajo delo oziroma izbirajo, kaj bodo delali in kaj ne. Govora pa je bilo tudi o pomanjkljivih načrtih, ki povzročajo probleme in zastoj (npr. Elektronika Ptuj). Zastoj in večje stroške pa povzročajo tudi težave z nabavo materiala (o naraščanju stroškov je odbor posebej razpravljal pod razno, kajti le-ti zelo naglo naraščajo; v zvezi s tem je bilo tudi rečeno, da je nedokončana proizvodnja nepravilno ocenjena, saj je ocenjena nižje kot znaša vrednost materiala). Spreženo pa je bilo tudi vprašanje adaptacije doma starostnikov okrog katerega se pojavlja dilema, kajti TOZD bo rabila sredstva za investicijo, ki je pomembnejša od adaptacije.

Odbor je obravnaval tudi dve ponudbi o sodelovanju in strokovni pomoči pri proučitvi organizacije in izdelavi organizacijskih dopolnitev v TOZD Monter. Odločil se je za ponudbo železarne Jesenice (sektorja za ekonomiko in organizacijo dela), ki je po vsebini nekoliko skromnejša kot ponudba ljubljanskega Zavoda za produktivnost, je pa po ceni bolj realna in sprejemljiva. Z mariborskim Birostrojem pa je sklenil pogodbo o vzdrževanju fotokopirnega stroja.

Ugotovil je tudi, da nekateri sklepi s prejšnje seje še niso v celoti izvršeni. BL

TOZD Jeklovlek

3. SEJA ODBORA SAMOUPRAVNE DELAVSKE KONTROLE

V četrtek, 3. julija, je bila 3. seja odbora samoupravne delavske kontrole pri DS TOZD Jeklovlek, ki jo je vodil predsednik Marjan Stojan.

Člani odbora so obravnavali poročilo o izvrševanju sklepov prejšnje seje in ugotovili, da so izvršeni. Pri tem pa so poudarili, da bi se odbor moral sestajati vsaj kvartalno, zlasti ob sprejemu poslovnih poročil.

Člani odbora so obravnavali pregled sklepov sej samoupravnih organov Železarne. Odbor je predlagal, da bi center za proučevanje samoupravljanja in informiranje moral posredovati izvrševanje sklepov, ki jih sprejemajo izvršilni organi pri delavskem svetu TOZD.

Odbor je ugotovil, da se sklepi izvajajo samo znotraj TOZD, medtem ko se navzven izvajajo premalo dosledno v okviru odgovornih služb delovnih skupnosti.

V razpravi o delovni in tehnološki disciplini so ugotovili, da je še vedno velika odsotnost z dela in zapuščan-

nja delovnega mesta med delovnim časom.

Na znanje so vzeli število opravljenih nadur v mesecu juniju in ugotovili, da so pod planiranimi.

Člani odbora so obravnavali tudi poročilo o delu s sredstvi zavarovanja v letu 1979 in ugotovili, da ni znano, kdo pridobi sredstva na konto izplačanih odškodnin.

Glede tega je odbor sprejel sklep, da se uvede zahtevke za povračilo škode in ugotovitev, kje se denar knjiži.

Na znanje so vzeli mesečne stroške in ure vzdrževanja, materiala in storitev TOZD Remontne delavnice. Odbor je ugotovil, da so storitve TOZD Remontnih delavnic, vzdrževanja in TOZD Transporta znatno višje in sprejel sklep, da se uvede dnevna kontrola dela in storitev. E.

ker delo tam vpliva tudi na potek njihovega dela. Skupina se je seznanila tudi s tedensko informacijo, poleg tega pa je bila opozorjena tudi na dosledno in varčno uporabo zaščitnih sredstev.

Sklep odbora za gospodarstvo so obravnavale tudi SDS livna jama 1, 2, in 3. Na sestanku SDS livna jama 1 je bilo kot vzrok za takšen sklep omenjeno veliko pomanjkanje delavcev. Ta SDS se s takšnim sklepom ne strinja, večina pa celo odklanja takšno razporeditev. Prevladalo je namreč mnenje, da naj se na novo zaposli zadostno število delavcev ter da naj se le-te tudi primerno nagradi, češ, da potem ne bo več tolikšne fluktuacije in odsotnosti z dela. SDS je poleg tega zahtevala pojasnilo, kako da so se le enim povečale plačilne skupine, delavcem na nižjih delovnih mestih pa ne, oziroma, da naj se razčisti v koliko je ta informacija točna, ker je prišlo do velikega nezadovoljstva. Tudi večina delavcev SDS livna jama 2 se ne strinja s sklepom in sicer iz dveh razlogov: zaradi večjega števila z dela-odsotnih delavcev so že tako preveč obremenjeni na rednem delu, tisti na ključnih delovnih mestih (večina) pa delo odklanja zaradi izgube otroškega dodatka. Le manjšina je izrazila pripravljenost, da bo prišla po svojih zmognostih tudi

na prosti dan na delo. Na sestanku SDS livna jama 3 so le štirje delavci izrazili pripravljenost, da pridejo delat na prosti dan, medtem ko so ostali zavzeli odklonilo stališče, češ da imajo svoje dneve dovolj in da želijo biti prosti.

V zvezi z obravnavanjem možnih kandidatov za predsednika in podpredsednika skupščine občine Jesenice se je na sestankih SDS PIV energija 1, 2, 3, in 4 v TOZD ENERGETIKA izrazilo predvsem dvoje stališč: da bi bilo prav, če bi bilo predlaganih več kandidatov ter da naj bi bil za predsednika predlagan mlajši kandidat. SDS so razpravljale tudi o ustalitvenih prizadevanjih. SDS PIV energija 1 meni, »da bomo morali na vseh področjih bolj resno pristopiti k stabilizacijskim ukrepom, ne pa da bo neposredni proizvajalec nosil največje breme stabilizacije«. Skupina se je seznanila tudi z delom samoupravnih organov ter s tedenskimi informacijami. SDS PIV energija 3 in 4 sta se seznanili tudi z ukrepi na področju zdravstvenega varstva.

Center za proučevanje samoupravljanja in informiranje – Božidar Lakota

PREGLED SESTANKOV SDS

Minuli teden smo iz dveh temeljnih organizacij in sicer iz TOZD JEKLARNA ter iz TOZD ENERGETIKA prejeli osem zapisnikov s sestankov samoupravnih delovnih skupin. Skupine v TOZD Jeklarna so se sestale predvsem zato, da bi obravnavale sklep odbora za gospodarstvo v TOZD o delu na proste dneve, medtem ko so SDS v TOZD Energetika razpravljale predvsem o kandidatih za predsednika in podpredsednika skupščine občine Jesenice ter o stabilizaciji.

V obrazložitvi sklepa odbora za gospodarstvo pri delavskem svetu TOZD Jeklarna glede na proste dneve SDS SM peči 2 obrazloženo, da se posamezni obrati v tovarni zaradi pomanjkanja jekla ustavljajo in da je ta ukrep nujno potreben. Isto velja tudi za dopuste. Eden od vzrokov za takšen ukrep pa je tudi prevelika odsotnost. Člani SDS so v zvezi s tem sklepom menili, da je treba izboljšati delo in sicer predvsem v livni jami.

NA MLADIH SVET STOJI — ALI PA PADE

Na koordinacijskem svetu Zveze socialistične mladine Slovenije železarne Jesenice so izvolili novega predsednika. To odgovorno in včasih nevhvalno funkcijo je sprejel MIRO MOHORIC, 26-letni delavec iz TOZD Vzdrževanje.

Z mladinsko organizacijo se je seznanil že v vojski, aktivneje pa se je vključil v njeno delo, ko se je zaposlil v Železarni. Po reorganizaciji TOZD in mladinske organizacije sta ga Ana Pagon in Tihomir Kostić vpeljala v delo mladinske organizacije in ga seznanila z nalogami koordinacijskega sveta.

Miro Mohorič

Miro je priden delavec in dober študent. Ob delu namreč pridno študira na višji šoli za organizacijo dela v Kranju. Torej ni nič čudnega, če mu vedno bolj primanjkuje časa za njegov najljubši konjiček — smučanje.

Kot predsednik koordinacijskega sveta je Miro zadolžen in odgovoren za mnogo perečih stvari. V pogovoru z njim sem se dotaknila le nekaterih. V prizadevanja za stabilnost gospodarstva se je vključila tudi ZSM. V ta namen je republiška konferenca Zveze socialistične mladine Slovenije razpisala tudi akciji najboljši mladi delavec in najboljša osnovna organizacija v združenem delu. Ali ste se vključili v akciji in kakšni so rezultati?

Kot predsednik konference mladih delavcev na občinski konferenci ZSMS Jesenice sem z obema akcijama dobro seznanjen. Na občinskem nivoju akciji nista stekli, nekoliko bolj je bilo v Železarni. Vendar pa tudi tu stvari niso tekale, kot smo si želeli. Kljub temu da so bile po osnovnih organizacijah ustanovljene komisije za spremljanje in evidentiranje kandidatov, akciji nista zaživele. Vzrokov je več. Mislim, da je največji vzrok za neuspeh ta, da sta bili akciji preveč mladinski.

Kako to misliš — mladinski? Mladi smo dali povod za akciji, potem pa se stvar ni premaknila z mrtve točke. V akciji bi se morala vključiti tudi sindikat in zveza komunistov, vendar sta stala ob strani. Tako sta akciji izgubili svoj smisel in razvojenost, posledica tega pa je bila, da nista bili izvedeni v vseh osnovnih organizacijah. Tako tudi ni nobenih rezultatov.

V železarni Jesenice se število inovacij stalno povečuje. Pri tem naj bi imeli mladi večji delež. Zanimarjena pa je zelo pomembna stvar — znanje oziroma usposobljenost. Koliko mladih inovatorjev je in kakšna so vaša prizadevanja?

BRIGADIRJI IZ MOJSTRANE SO SI OGLEDALI ŽELEZARNO

V sredo, 9. julija, so si brigadirji, ki sodelujejo na delovni akciji Mojstrana '80, ogledali Železarno.

Po ogledu proizvodnih obratov so se zbrali v zgornjih prostorih Kazine, kjer jih je pozdravil predsednik KS ZSMS Železarne Miro Mohorič, Franjo Kragolnik iz kadrovskega sektorja pa jim je predstavil Železarno.

Brigadirje je pozdravil Jože Ulčar, predsednik DS Železarne, in jim natanko orisal samoupravno organiziranost Železarne. O nagrajevanju po delu je spregovorila Albina Tušar s centra za proučevanje samoupravljanja in informiranje. Predsednik izvršnega odbora konference osnovnih organizacij zveze sindikatov Železarne Stefan Ščerbic pa je brigadirjem predstavil delovanje sindikalne organizacije.

V imenu vseh železarjev, družbenopolitičnih organizacij in samoupravnih organov smo jim želeli čimveč delovnih uspehov na delovni akciji v Mojstrani.

Simona Mastnak

devanja, da mlade dodatno usposobite ter jih spodbudite in motivirate za inovacijsko dejavnost?

Mladih inovatorjev praktično ni. Ker postaja novatorstvo vedno bolj pereč problem, smo skupno s sindikatom, s katerim tudi drugače največ sodelujemo, organizirali problemsko konferenco o novatorstvu. Tu je tudi še tradicionalno tekmovanje kovinarjev, ki se ga udeležujejo tudi mladi — to pa je tudi vse.

Precej mladih delavcev nima dokončane osnovne šole, zato je koordinacijski svet prišel z akcijo, katere namen je omogočiti tem delavcem, da dokončajo vsaj osnovno šolo. Mislim, da možnosti za izobraževanje in novatorstvo so, vendar ne vem, če jih mladi dovolj poznajo in če jih znajo izkoristiti. Zanimivo je namreč, da se še ni zgodilo, da bi mlad delavec, ki ima težave pri uvažanju ali uveljavljanju inovacij in izboljšav, potkal na naša vrata in nas prosil pa pomoč. Prepričan sem, da bi mu lahko pomagali.

Kadrovska politika je pogosto najšibkejša točka mladinske organizacije. Zelo rado se namreč zgodi, da ob posameznih akcijah ni več ljudi, ki bi delali. Kakšna je vaša kadrovska politika in na kakšnih osnovah je zgrajena?

Polovica članov koordinacijskega sveta so stalni člani, njihova naloga pa je tudi to, da nove člane seznanijo z organizacijo in jih uvajajo v delo. V osnovnih organizacijah je podobno, la da tam to nalogo opravlja predsedstvo. Trenutno sta dve osnovni organizaciji, ki ne delata in bodo potrebne večje spremembe v njihovi vodstvih. Drugače pa je naša kadrovska politika takšna, da spremljamo delo osnovnih organizacij in se z najboljšimi mladinci pogovarjamo o delu ter jih postopoma vključujemo v koordinacijski svet. Tako imajo možnost, da se vključijo tudi v delo organov občinske konference.

Za dobro delo je nujno potrebna tudi pravočasna, resnična in razumljiva informacija. Gre torej za sistem informiranja. Ali se informiranje v ZSM omejuje samo na mladinsko rubriko v

Železarni ali so še druge oblike informiranja?

Informiranje mladih v Železarni je zadovoljivo. Poleg mladinske rubrike v Železarni obstaja še stenočas, nekaj osnovnih organizacij izdaja glasilo ali bilten, potem so pomembne še razprave, okroglice mize in podobno. Pomemben vir informacij je tudi mladinska oddaja na lokalnem radiu Triglav, vendar ne vem, koliko jo mladi poslušajo. Pri informiranju v delegatskem sistemu pa se stvari bolj zatikajo. Čeprav je v delegatski sistem vključenih 25 % mladih, njihove aktivnosti ni zaslediti. Pri tem mislim na njihovo povezanost z bazo in na pomanjkanje povratnih informacij.

Ob koncu je Miro povedal, da z denarjem nimajo težav in da ga imajo za akcije in naloge, ki so si jih zastavili, kar dovolj. Muči pa jih drug problem. Ob posameznih akcijah, ki jih koordinacijski svet sproži na pobudo mladih nezadovoljnih v osnovnih organizacijah, v kriznih trenutkih koordinacijski svet ostane brez podpore prav teh mladih nezadovoljnih. Temu bi lahko rekli »hoditi po kostanj v žerjavico za druge«. Toda če bo ob vsaki akciji koordinacijski svet ostal brez podpore mladih v osnovnih organizacijah, se bo kmalu začel spraševati, za koga hodi po kostanj. Od dvomov do pasivnosti pa ni dolga pot.

Lilijana Juršak

Sobotni udarni dan brigadirjev MDA Dovje — Mojstrana '80 (Foto J. Rabič)

O MLADINSKI DELOVNI AKCIJI »MOJSTRANA '80«

Kot vemo, poteka v teh dneh v krajevni skupnosti Dvoje-Mojstrana lokalna mladinska delovna akcija (LMDA) Mojstrana '80, na kateri sodeluje 74 brigadirjev iz doma Dragojuba Milovanovića iz Beograda ter krajevne skupnosti Stave iz občine Valjevo, ki je pobratena s krajevno skupnostjo Dovje-Mojstrana.

O poteku in organiziranosti akcije sem se pogovarjal s komandantom akcije Samom Krivicem z Jesenic, ki je na moja vprašanja odgovarjal takole:

Kdo je organizator in finančni podpornik te LMDA Mojstrana '80?

Organizator LMDA je OK ZSMS Jesenice, financer pa je KS Dovje-Mojstrana, in sicer iz samoprispevka prebivalcev.

Kje in kaj brigada dela?

Načrt, kje in kaj naj bi brigada delala, je bil narejen že pred pričetkom akcije, obsega pa predvsem planiranje cest, ki bodo ročno asfaltirane, izdelavo bankin na že asfaltiranih cestah, poleg tega pa še dodatni program del v primeru, če bodo ta dela končana pred koncem akcije.

Na delovišču se srečujete tudi z domačini. Kako oni gledajo na delo oziroma brigadirje?

Kar se tiče odnosa med brigadirji in domačini ne bi izglubljal besed, saj so odnosi zelo v redu, domačini so brigado prisrčno sprejeli, na delovišče jim nosijo sokove, kuhajo jim kavo ipd., o sprejemu in o življenju brigade v Mojstrani lahko izrečem samo pohvalne besede.

Kakšen je delovni dan brigade?

Delovni dan brigade je dosti dolg. Začenja se ob 5. uri zjutraj z vstajanjem, jutranjo telovadbo, umivanjem, postiljanjem, ob 5.30 dvigamo zastavo, nakar gremo na zajtrk, ob 6. uri odidemo na delovišče, kjer delamo do 14. ure. Po kosilu je do 17. ure prost izhod brigadirjev iz tega ožjega kroga naselja, to se pravi iz šole. Večina brigadirjev je vključenih v razne interesne dejavnosti. Imamo organizirane razne tečaje, kot tečaj za cestno prometne predpise, za radio- in fotoamaterje, za ročna dela, raziskovalni krožek in politično šolo Edvarda Kardelja, katere se udeležuje vsa brigada.

Ob 19. uri je zbor in spuščenje zastave, sledi večerja, potem pa nekako do 20. ure prosto. Za tem se pričnejo razne kulturne prireditve, kot so ogled kino predstave,

kulturni in zabavni programi, katere brigadirji sami organizirajo in izvajajo. Na te brigadirske prireditve so vabljeni tudi domačini, ki so se že nekajkrat z veseljem odzvali vabilu.

V slabem vremenu brigada ostane v naselju, vendar brigadirji ne »za-bušavajo«, enkrat smo si šli ogledat železarno Jesenice, drugi smo v dopoldanskem času organizirali tekmovanje v košarki med četami, drugače pa brigadirji delajo različne stvari (stenske časopise, biltena itd.).

Izvedli ste tudi že en udarni dan. Kako je potekal?

Brigada je na udarni dan delala v Podkužah pri dveh kmetijah, kjer je kopala okoli 700 m dolg izkop kanala za vodovod. Brigada je naredila okoli polovico izkopa, ostalo je še za en udarni dan, poleg tega so prišli pomagat tudi pripadniki JLA, 12 graničarjev ter 26 jeseniških brigadirjev, ki bodo sodelovali na republiški MDA Kras '80. Mislim, da je udarni dan uspel.

Sprejeli ste tudi pravilnik o delu in disciplini na LMDA Mojstrana '80. Ali ta pravilnik brigadirji upoštevajo?

Ta pravilnik je enoten za vse brigade, ki so organizirane v smislu naseljskega tipa, je enoten za vso Slovenijo in je dosti obširen. Brigadirji ga sorazmerno dobro upoštevajo in do sedaj ni bilo nobenih večjih težav, mogoče manjši problemi okoli jutranjega vstajanja, vendar to ni tako hudo.

Kaj bi kot komandant rekel o tej delovni akciji?

LMDA Mojstrana '80 je za razvoj mladinskega prostovoljnega dela v jeseniški občini izrednega pomena in je od uspeha ali od eventualnega neuspeha verjetno za nekaj let naprej odvisen razvoj mladinskega prostovoljnega dela oziroma eventualno tudi kakšna večja akcija, ki bi jo lahko organizirali v občini. Mislim, da je ta brigada oziroma akcija v Mojstrani nekakšen preizkus, da se vidi, kako te stvari oziroma delo potekajo, in kakšen bo končni rezultat. Ta akcija pa ima tudi izreden pomen pri utrjevanju bratstva in enotnosti naših narodov in narodnosti. Tukaj se srečujejo brigadirji in mladi iz Srbije in Slovenije in to je zelo pomembna komponenta te akcije.

K vsemu temu mislim, da ni kaj dodati, razen da brigadirjem zaželim veliko delovnih uspehov ter uspešen in zadovoljiv zaključek akcije.

Vasjo Hribar

Pripravljenost je vedno boljša kakor golo pričakovanje ...

Tito

ZAŠČITA ŽIVALI OB JEDRSKEM NAPADU

Ljudje, ki opravljajo dekontaminacijo, morajo biti primerno zaščiteni pred radioaktivnim prahom. Najprimernejša za to je naslednja oprema: zaščitni kombinezon, gumijasti škornji in rokavice ter zaščitna maska.

Če navedene opreme nimamo, bomo uporabili zasilno zaščitno masko, plastični dežni plašč s kapuco, gumijaste ali usnjene škornje in rokavice. Ob radiacijski dekontaminaciji dajejo ti pripomočki zadovoljivo zaščito.

Vsi, ki sodelujejo pri dekontaminaciji živine, ali česarkoli drugega, se morajo po končanem delu temeljito dekontaminirati. To opravijo s kopanjem pod prho ob uporabi mila, tako da radioaktivni delci odteka z vodo s telesa. Dekontaminirati je treba tudi zaščitno in drugo opremo, ki so jo uporabljali pri delu.

DELNO DEKONTAMINACIJO živine opravimo tedaj, če nimamo vode za popolno dekontaminacijo ali če popolne dekontaminacije iz kakršnih koli drugih vzrokov ne moremo opraviti.

Delno dekontaminacijo živine opravimo lahko s krtačenjem na suho ali s čiščenjem z vlažnimi krpami.

Dekontaminacija s krtačenjem na suho pride v poštev, če je žival suha in če jo opravimo hitro po kontaminaciji, ko prah še ni skozi dlako prodril do kože. Najprej živali skrtamo glavo, nato ji oči in nozdrvi obrišemo s krpo, če je le mogoče, naj bo krpa vlažna, zatem pa ji glavo zavarujemo pred prahom. Če ima na sebi opremo (komat, jarem, sedlo itd.) jo snameemo, nato pa žival z glavo obrnemo proti vetru. S krtačo, suhimi krpami ali kepami mehkega sena ji skrtamo vrat, grivo in druge dele telesa. Krtačimo od prednjih delov telesa proti zadnjim ter od zgoraj navzdol. Krtačo, krpo ali kepo sena je treba vleči po dlaki navzdol in čim pogosteje čistiti, oziroma seno menjati. Porabljeno seno odlagamo v plastično vrečo, kamor tudi stresamo krtačo ali krpo. Vrečo nato zakopljemo v zemljo. Tako lahko z živali s kratko dlako odstranimo do 75 % radioaktivnega prahu. Pri ovcah tovrstna dekontaminacija ni učinkovita, ker se je ob kontaminaciji radioaktivni prah zajejal v volno.

Lahko pa žival dekontaminiramo tudi z vlažno krpo, kakor smo že opisali. Krpo moramo čimbolj pogosto spirati pod pipo v tekoči vodi. Z vlažno krpo odstranimo z živali s kratko dlako do 80 % radioaktivnega prahu. Prednost take dekontaminacije je v tem, da se med delom z dlake ne dviga radioaktivni prah.

POLNO RADIACIJSKO DEKONTAMINACIJO opravijo lastniki živine ali delavci živinorejske delovne organizacije s 5 % raztopino pralne praška ali milnico ter primernimi zasilnimi pripomočki, npr.: posodami za zalivanje vrtov, vinogradniškimi ali sadjarskimi škropilnicami in podobnim. Raztopino pripravimo tako, da na vsakih pet litrov vode damo prgišče pralne praška ali nastrganega mila. Topla raztopina ali milnica (30 do 40 stopinj) je učinkovitejša.

Žival dekontaminiramo tako, da jo od sprednjega proti zadnjemu delu telesa postopoma polivamo ali škropimo z raztopino ter izmenično krtačimo s krtačo ali cunjjo. Po dekontaminaciji s pralnimi raztopinami speremo žival s čisto vodo in osušimo s čisto krpo ali mehkim senom. Pozimi moramo dekontaminacijo s kopanjem opraviti v zaprtem prostoru, po dekontaminaciji pa žival pokriti, da se ne prehladi. Raztopino in vodo, ki odteka z živali, moramo odvajati v kanalizacijo ali v jamo, ki smo jo v ta namen izkopali. Po končani dekontaminaciji speremo tudi zemljišče ali prostor, v katerem smo opravljali dekontaminacijo, jamo kamor sta odtoki raztopina in voda, pa zasujemo.

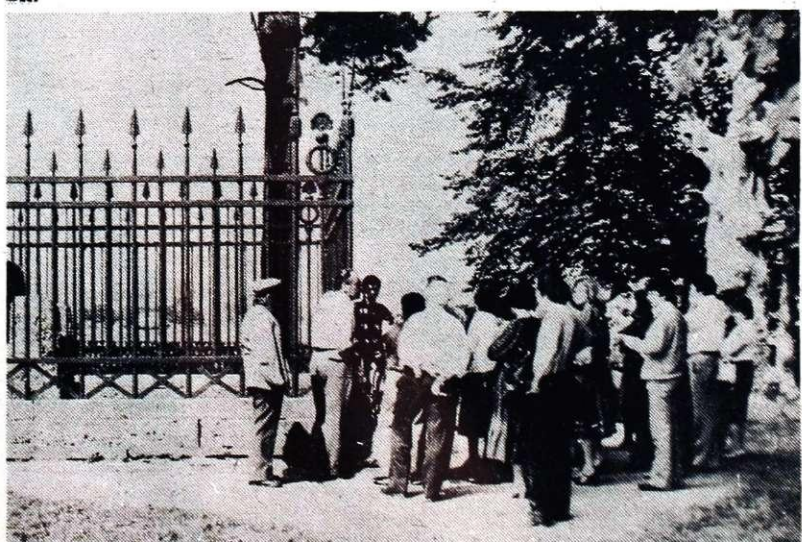
V bližini rek, velikih potokov, jezer in morij lahko v poletnem času opravimo popolno dekontaminacijo tako, da živali v njih temeljito okopljemo, pri čemer uporabljamo raztopino pralne praška ali mila in ščetko. V morju moramo seveda uporabljati pralni prašek ali milo, ki se v morski vodi topita in penita. Pri tovrstni dekontaminaciji ni nevarnosti, da bi se voda čezmerno kontaminirala, ker se radioaktivni prah v velikih količinah vode razredči.

Po opravljeni dekontaminaciji je treba z radiološkim detektorjem ugotoviti, če je dekontaminacija dobro opravljena. Če ni, jo je treba ponoviti.

Z ovčje volne je radioaktivni prah zelo težko odstraniti. Zato je treba ovce najprej ostrici in šele nato dekontaminirati. Volne ni treba zavreči. Treba jo je vložiti v plastične ali druge vreče in za nekaj časa odložiti na primeren kraj, kamor ne bodo prihajali ljudje in živali, tako da se bo radioaktivnost zmanjšala. Nato je treba volno oprati v tekoči vodi in presušiti.

Dekontaminacijo tiste živine, ki je iz kakršnihkoli vzrokov ne morejo dekontaminirati popolnoma niti lastniki ali delavci živinorejskih delovnih organizacij, opravijo enote civilne zaštite za radiološko, biološko in kemično zaščito in sicer na dekontaminacijskih postajah. Pri tem jim pomagajo veterinarske enote civilne zaštite. Lahko pa veterinarske enote civilne zaštite za dekontaminacijo same opravljajo dekontaminacijo in sicer na dekontaminacijski postaji, ki jo v takem primeru v ta namen organizirajo.

Nadaljevanje

Ob otvoritvi slovenske knjižnice v St. Jakobu na avstrijskem Koroškem si je delegacija z Jesenic ogledala tudi nekatere zgodovinske zanimivosti kot so Gosposveška cerkev ter vojvodski prestol na Gosposvetškem polju, od koder je tudi ta posnetek. (Foto V. Hribar)

V JUNIJU TEŽAVE S POLPROIZVODI IN ZASTOJI

(Nadaljevanje s 1. strani)

bila s 664 kg na tono izdelanega groblja samo štiri kilograme nad z gospodarskim načrtom predvideno porabo.

TOZD JEKLARNA

Gospodarski načrt skupne proizvodnje jeklarne je bil v juniju znižan zaradi predvidene montažne naprave za odpravljanje dimnih plinov v elektro jeklarni. Ker to nismo izvedli, je bil operativni program elektro jeklarne povečan. Tako povečan operativni program je bil v celotni jeklarni dosežen 94,3 % in sicer v martinarni 91,7 % in v elektro jeklarni 99,2 %. V martinarni so bile težave s pomanjkanjem delavcev in zaradi okvare na SM peči, zaradi česar je 11 dni obratovala s štirimi SM peči namesto s petimi.

Izpolnjevanje proizvodnega programa jekla je bilo v martinarni z 91,9 % boljše (91,4 %), v elektro jeklarni pa z 91,3 % (85,3 %) znatno boljše kot v maju.

Na napravi za kontinuirno vlivanje je bilo v juniju vlitih 3.786 ton gredic, kar je doslej največja količina in tudi 286 ton več kot je bilo načrtovano. Pred temi je bilo največ odlito v marcu in sicer 3.308 ton. Tudi programirani asortiment je bil dobro izpolnjen.

TOZD LIVARNA

Livarna je v juniju presežila z gospodarskim načrtom predvideno skupno proizvodnjo za 4,7 %. Tujim naročnikom je bilo odpremljenih 36,2 ton.

TOZD VALJARNA BLUMING ŠTEKEL

Ta valjarna v juniju ni dosegla načrtovane skupne in gotove proizvodnje. Imeli so preveč obratovalnih zastojev in sicer 35,8 % na obratovalni čas, kar je za 0,96 % več kot v maju. Zaradi neustrezne kvalitete jekla, predvsem kvalitete dinamov, in občasno slabšega obratovanja valjarskega ogrodka štekel, je bila prevelika količina bram namesto v trakove prevajana v slabe za potisno peč. Razen tega je bilo zaradi neustreznih mehanskih lastnosti pri precejšnji količini razrezane pločevine potrebna dodatna toplotna obdelava.

Tudi obratovalna kampanja potisne peči zaradi zastojev na valjarskem ogrodju štekel v juniju ni potekala dobro. V času od 5. do 25. junija je bilo prevajanih samo 7.687 ton slabov. Vendar je pri tem treba upoštevati, da je po 20. juniju zaradi nujnih potreb obratovala potisna peč ob normalnem programu vlivanja bram za potrebe valjarne štekel.

TOZD VALJARNA ŽICE IN PROFILOV

Vzrok, da ta valjarna v juniju ni dosegla z gospodarskim načrtom predvidene proizvodnje, sta bila dva. Pomanjkanje polproizvoda, zaradi česar ni obratovala 44 ur, in večja okvara na valjarskem ogrodju Jumping. Zato so tudi skupni zastoji v tem mesecu izredno narasli in sicer na 46 % obratovalnega časa.

TOZD VALJARNA DEBELE PLOČEVINE

Z mesecem junijem je zaradi pomanjkanja polproizvoda Valjarna debele pločevine pričela obratovati na dve izmeni. Ustrezno znižani operativni program skupne in gotove proizvodnje je valjarna v tem mesecu dosegla 115,9 % oziroma 114,7 %.

TOZD HLADNA VALJARNA BELA

Edini vzrok, da ta temeljna organizacija ni dosegla načrtovane skupne in gotove proizvodnje, je bilo pomanjkanje polproizvoda. Zaradi prevelikih količin bram prevajanih v slabe, namesto v trakove, so bile tudi težave s preskrbo dinamov kvalitete in s tem je bila tudi dosežena nižja proizvodnja in sicer 1917 ton (maja 2.328 ton). Nerjavnih kvalitete je bilo izvaljanih 285 ton.

TOZD HLADNA VALJARNA JESENICE

Zaradi zadostnih zalog toplo valjanih trakov iz tujih virov ni bilo težav s polproizvodom in je ta temeljna organizacija načrtovano skupno in gotovo proizvodnjo v juniju dosegla. Izpolnjevanje kvalitete asortimenta je bilo tudi dobro. Izvaljano je bilo 548 ton dinamov kvalitete (v maju 486 ton) in 271 ton visoko ogljikovih jekel (v maju 218 ton).

TOZD ŽIČARNA

Zaradi izredno velike odsotnosti delavcev, v primerjavi z gospodarskim načrtom in vskladu z izboljšanim kvaliteten asortimentom, znižani operativni program v juniju ni bil dosežen. Pri izpolnjevanju kvalitete asortimenta so bili doseženi dobri rezultati in je bilo izdelane 1039 ton patentirane žice (v maju 862 ton), 454 ton VAC žice (v maju 441 ton) in 130 ton EPP žice (v maju 155 ton).

TOZD PROFILARNA

Zaradi prehoda na dvoizmensko obratovanje je bil operativni program skupne in gotove proizvodnje v primerjavi z gospodarskim načrtom ustrezno znižan. Vendar zaradi težav s polproizvodom skupni proiz-

vodnji ni bil dosežen, medtem ko je bil zaradi kompletiranja iz prejšnjega meseca zaostalih količin pri gotovi proizvodnji dosežen 100,0 %.

TOZD VRATNI PODBOJI

Gospodarski načrt skupne in gotove proizvodnje je bil v juniju dosežen s 124,7 %, s čimer so dosegli doslej največjo mesečno količino.

TOZD JEKLOVLEK

Za junij predvideni načrt skupne proizvodnje je bil pri nekaj težavah s polproizvodom izpolnjen s 103,2 %. Pri vlečenem jeklu je bil dosežen 97,2 %, luščenem jeklu zaradi pomanjkanja naročil in vložka samo 28,0 %, brušenim 147,2 % in toplotno obdelanim 166,5 %.

TOZD ELEKTRODE

Z gospodarskim načrtom predvidena skupna proizvodnja je bila dosežena 99,6 %, vendar proizvodnja dodatnih materialov za varjenje samo z 80,1 %. Presežena je bila proizvodnja ognjestalnih materialov. Pri dodatnih materialih za varjenje so bile težave zaradi pomanjkanja rezervnih delov za ravnalnorezalni stroj Curto št. 2, ker jih švedska firma ESAB ni pravočasno dobavila in zato ni obratoval od 28. maja do 26. junija. Tudi dobava vlečne žice iz TOZD Žičarna, dimenzij pod 3,25 mm, ni bila zadostna. Vzrok je bil v tem, ker iz tujih virov nismo dobili sicer naročene žice teh dimenzij za potrebe žebeljarne, v žičarni pa predstavljajo stroji za proizvodnjo te žice ozko grlo.

TOZD ŽEBELJARNA

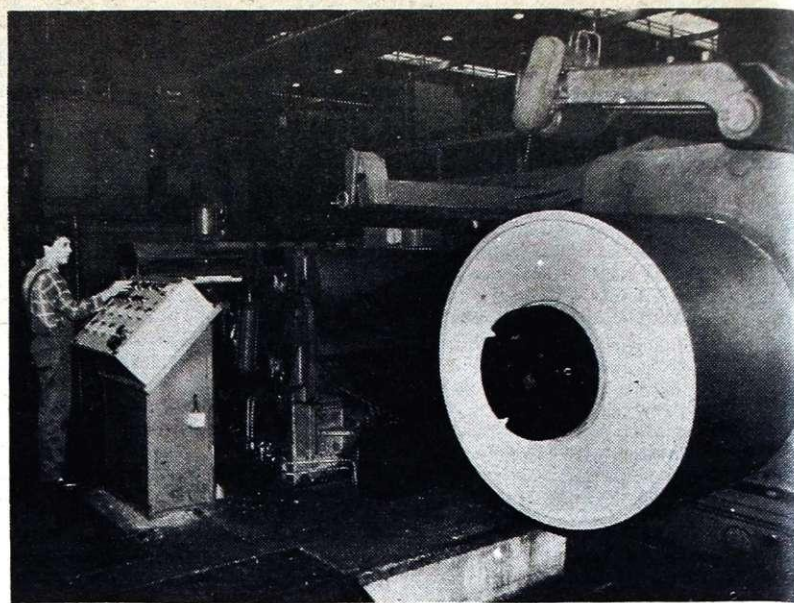
Žebeljarne je dosegla načrtovano skupno proizvodnjo s 96,9 %. Tudi tu so bile težave s preskrbo vlečne žice tanjših dimenzij iz vzrokov omenjenih že pri TOZD Elektrode. Zaostala je tudi odprema za izvoz zaradi pomanjkanja kontejnerjev in nekompletiranih naročil žičnikov tanjših dimenzij.

A. Karba

Železarski globus

MEHIKA

Velika integrirana mehiška železarna Las Truchas, ki leži ob obali Pacifiškega oceana izdeluje po zgrajeni prvi fazi 1,35 milij. ton surovega jekla. V drugi fazi bo povečala svojo proizvodnjo na 2,8 milij. ton. Pri financiranju te gradnje bo sodelovala tudi japonska vlada, japonska izvozna-uvozna banka in železarska družba Nippon Steel Co. S finančnim sodelovanjem računa japonska stran na eni strani na prodajo potrebne opreme, na drugi strani pa na dobavo mehiške nafte.

Žarilno lužilna linija v Hladni valjarni Bela (Foto I. Kučina)

TEMNI OBLAKI NAD SLOVENSKIMI PLAVŽI

Problemi, ki tarejo slovenske železarje, se morda le v nekaterih odtenkih razlikujejo od tistih, ki so značilni za jugoslovansko črno metalurgijo: razdrobljenost, neskladje med proizvodnjo surovin in predelovalnimi zmogljivostmi, neurejena preskrba z železovo rudo, koksom, polizdelki in nadomestnimi deli, velika odvisnost od uvoza, predvsem pa slabo plansko in dohodkovno povezovanje vseh tistih, ki sodelujejo v proizvodnji jekla in izdelkov iz jekla.

Slovenske železarne so sicer povežane v sestavljeno organizacijo, vendar pa to združevanje dela in sredstev niti po obsegu niti po vsebini ne zadostuje za takšen razvoj črne metalurgije, kakršnega bi slovensko in jugoslovansko gospodarstvo potrebovalo. Po eni strani se z ostalimi železarnami v Jugoslaviji, ki so vse skupaj velike komaj za manjši kombinat v jeklarsko razviti državi, ne morejo dogovoriti niti o delitvi dela, po drugi strani pa ni ustreznega povezovanja z dobavitelji surovin ter s kupci njihovih izdelkov.

Posledice takšnega stanja so očitne: čeprav slovenske železarne po produktivnosti prednjačijo, je le-ta še vedno razmeroma nizka, cene pa so, nasprotno, višje. Zaradi nizke akumulativnosti, ki ji v precejšnji meri pomaga tudi to, da črno metalurgijo v praksi čisto obravnavamo povsem enakovredno s predelovalno industrijo, elektroindustrijo in drugimi prodornejšimi dejavnostmi, železarne nimajo denarja za naložbe. Še manj pa ga je za sovlaganja v koksarne, rudnike itd.

Zadnji ukrepi ekonomske politike so te probleme še zaostri. Ker so vsi, ki sodelujejo v tem reprodukcijskem kompleksu, izhod iz nastale položaja našli predvsem v povečanju cen in pospeševanju izvoza, je

na tržišču nenadoma začelo primanjkovati nekaterih osnovnih surovin in polizdelkov. Slovenske železarje ta trenutek še najbolj tarejo vse bolj usihajoče dobave koksa, ki ga koksarne zaradi svojih bolj ali manj znanih težav raje prodajajo na tuje.

Zaradi tega je že začela pešati proizvodnja, nad plavži pa se zbirajo črni oblaki izgub. Poleg tega železarne, ki so močno odvisne od uvoza nekaterih surovin, polizdelkov in nadomestnih delov, niso ravnale nič bolj viteško kot ostali, in da bi vsaj deloma zagotovile devize za uvoz, so začele pospešeno izvažati. Tako slovenski kovinsko predelovalni industriji, strojogradnji in nekaterim drugim dejavnostim že primanjkuje jeklarskih izdelkov, in po vseh napovedih sodeč, bo ta preskrba v prihodnjih mesecih še nadalje slabela.

To je v precejšnji meri tudi posledica tega, da se železarne, kovinsko predelovalna industrija in drugi veliki kupci slovenskega jekla ne znajo povezati pri ustvarjanju deviznega prihodka. Namesto da bi izvažali izdelke višje stopnje obdelave, potem pa si dohodek ustrezno razdelili, so železarji spričo neurejenih odnosov primorani prodajati jeklo in polizdelke na tuje. Paradoksalno je, da imajo zdaj železarne manjši devizni primanjkljaj kot predelovalna industrija, pravi Igor Uršič, predsednik poslovnega odbora Slovenskih železarn. Neurejeni odnosi pa se kažejo tudi drugače: železarne na Jesenicah, v Štoreh in na Ravnan sicer naredijo skoraj dovolj jekla za slovenske kupce, vendar pa delujejo predvsem kakovostnejša, medtem ko zlasti kovinsko predelovalna industrija na veliko upo, takoimenovana masovna jekla.

Prav g... ze razglablja o tem, kdo... del krivde za to neskladje, vsekaj... na ni dvoma, da bi ga bilo moč od... iti z ustreznim planskim in dohodkovnim povezovanjem, in to v korist eh gospodarskih dejavnosti. Da i tudi v prihodnjih letih lahko v Sloveniji vsaj kolikor toliko uspešno zadovoljevali potrebe po izdelkih črne metalurgije, se bomo morali odločiti za nekatere naložbe. Gre za veliko denarja, ki pa ga seveda železarne same ne bodo mogle zbrati, saj že v zadnjih šestih letih niso v razširjeno reprodukcijo vložile niti dinarja. Izhod je torej le v sovlaganjih, ki morajo temeljiti na dohodkovnem in deviznem povezovanju ter skupnem snovanju nadaljnjega razvoja.

Seveda pa se pri tem slovenski proizvajalci in predelovalci jekla nikakor ne smejo zapirati v republiške meje, saj so naposled odvisni tudi od dobav železove rude, koksa in še marsičesa. Zato bodo morali veliko bolj kot doslej iskati poti do vseh tistih, ki sodelujejo v tem reprodukcijskem kompleksu. Le na ta način bodo uspeli prebiti led, ki že desetletja oklepa razvoj slovenske in jugoslovanske črne metalurgije.

Boris Jež
(Gospodarski vestnik
štev. 26. z dne 10. julija)

IZVRŠITEV DRUŽBENEGA PLANA IN PROGRAMA SKUPNE IN GOTOVE PROIZVODNJE TER ODPREME V JUNIJU

TOZD	SKUPNA PROIZVODNJA					GOTOVA PROIZVODNJA					ODPREMA	
	Družbeni plan	Program	Izvršitev	% 4/2	% 4/3	Družbeni plan	Program	Izvršitev	% 9/7	% 9/8	za prodajo	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	
Plavž	13.800	13.800	14.597,8	105,8	105,8							
Jeklarna	38.800	40.500	38.181,9	98,4	94,3							
- SM jeklarna	26.500	26.500	24.291,7	91,7	91,7							
- El jeklarna	12.300	14.000	13.890,2	112,9	99,2							
- ASEA peč	5.500	6.400	6.050,8	110,0	94,5							
- LM peč	6.600	7.400	7.612,9	115,4	102,9							
- BBC peč	200	200	226,5	113,3	113,3							
Livarna	148	148	154,9	104,7	104,7	60	60	36,4	60,7	60,7	36,4	
- jeklolivarna	145	145	151,1	104,2	104,2	60	60	36,3	60,5	60,5	36,3	
- kovinolivarna	3	3	3,8	126,7	126,7	-	-	0,1	-	-	0,1	
Valjarna bluming-štekel	37.900	35.500	33.373,3	88,1	94,0	7.270	7.200	5.963,9	82,0	82,8	6.037,3	
- bluming	20.200	15.800	19.318,9	95,6	122,3	400	200	622,9	155,7	311,5	555,2	
- štekel - razrezoval.	14.720	16.900	11.086,3	75,3	65,6	4.070	4.200	2.425,4	59,6	57,8	2.548,5	
- štekel - termična obd.	2.980	2.800	2.968,1	99,6	106,0	2.800	2.800	2.915,6	104,1	104,1	2.933,6	
Valjarna žice in prof.	9.000	9.000	8.604,4	95,6	95,6	2.350	1.330	1.498,0	63,7	112,6	1.707,8	
- valjarna žice	9.000	9.000	8.604,4	95,6	95,6	2.350	1.330	1.498,0	63,7	112,6	1.707,8	
- valjarna profilov	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Valjarna debele ploč.	8.700	5.800	6.721,1	77,3	115,9	8.590	5.690	6.523,9	76,0	114,7	6.223,1	
Hladna valjarna Bela	8.150	8.150	5.138,2	63,1	63,1	8.060	8.060	4.982,0	61,8	61,8	5.543,7	
Hladna valjarna Jesenice	2.480	2.480	2.485,7	100,2	100,2	2.320	2.320	2.364,5	101,9	101,9	2.269,5	
Žičarna	5.880	5.090	4.637,6	78,9	91,1	4.800	3.580	3.248,7	67,7	90,8	3.246,8	
Profilarna	2.100	1.800	1.773,9	84,5	98,6	1.930	1.630	1.630,3	84,5	100,0	1.842,8	
- HOP	1.915	1.615	1.485,5	77,6	92,0	1.790	1.490	1.434,9	80,2	96,3	1.661,9	
- rondele	20	20	32,9	164,5	164,5	20	20	32,8	164,0	164,0	32,9	
- diski	110	110	110,7	100,6	100,6	110	110	96,0	87,3	87,3	81,4	
- cestna ograja	55	55	144,8	263,3	263,3	10	10	66,6	666,0	666,0	66,6	
Skladišče 38	170	170	53,6	31,5	31,5	170	170	53,6	31,5	31,5	53,6	
Vratni podboji	110	110	137,2	124,7	124,7	110	110	137,1	124,6	124,6	121,9	
Jeklovlek	1.830	1.830	1.888,3	103,2	103,2	1.830	1.830	1.879,0	102,7	102,7	1.776,7	
Elektrode	2.110	2.110	2.101,4	99,6	99,6	1.890	1.890	1.885,5	99,8	99,8	1.837,8	
- elektrode, var. žica	1.740	1.740	1.436,5	82,6	82,6	1.720	1.720	1.432,4	83,3	83,3	1.375,8	
- varilni prašek	70	70	13,3	19,0	19,0	70	70	13,3	19,0	19,0	22,2	
- suha elektr. masa	100	100	104,4	104,4	104,4	100	100	104,4	104,4	104,4	104,4	
- ognjevarni mat.	200	200	547,2	273,6	273,6	-	-	335,4	-	-	335,4	
Žebeljarne	950	950	920,2	96,9	96,9	950	950	920,2	96,9	96,9	871,5	
ŽELEZARNA	132.128	127.438	120.769,5	91,4	94,8	40.330	34.820	31.123,1	77,2	89,4	31.568,0	
Elektrode Zagreb						330	400	253,2	76,7	63,3	253,2	
Skupaj						40.660	35.220	31.376,3	77,2	89,1	31.822,1	

DOPISUJTE
V ŽELEZARJA

SKUPNA IN LOČENA SEJA ZBOROV SKUPŠČINE OBČINE

(Nadaljevanje s 1. strani)

OSNUTEK DOGOVORA O SKUPNIH TEMELJH PLANA GORENJSKE ZA OBDOBJE 1981-1985

Skupščina gorenjskih občin predlaga vsem gorenjskim občinam v razpravo osnutek dogovora o skupnih temeljih planov za obdobje 1980-1985, s katerim udeleženci opredeljujejo skupne interese in naloge, ki so pomembne za enotnejši in skladnejši gospodarski in družbeni razvoj. Seveda so pri tem upoštevane skupne razvojne možnosti in prednosti, kakor tudi načelo enakopravnega razvoja in enakopravnosti vseh udeležencev dogovora, to je skupščin občin Jesenice, Kranj, Radovljica, Škofja Loka in Trzin. Za dosego teh ciljev se v dogovoru opredeljujejo skupne usmeritve, določajo cilji in področja, na katerih bodo z medsebojnim sodelovanjem, dogovorjenimi akcijami, ustrezno samoupravno organiziranostjo, usklajenimi programi in združevanjem materialnih, kadrovskih in drugih potencialov omogočili čim boljše razvojne pogoje. Udeleženci bodo uresničevali skupne interese in naloge zlasti na naslednjih področjih:

- samoupravni odnosi in politični sistem,
- gospodarski razvoj,
- infrastruktura in varstvo okolja,
- razvoj družbenih dejavnosti,
- ljudska obramba in družbena samozaščita.

V osnutku, oziroma kasneje v dogovoru ugotovljene skupne usmeritve pomenijo sestavni del smernice priprave in sprejem srednjeročnih planov za obdobje 1981-1985 za vse tiste subjekte planiranja na Gorenjskem, ki jih te skupne usmeritve zadevajo.

Osnutek dogovora konkretno opredeljuje usmeritve, cilje in skupne naloge na zgoraj navedenih področjih.

OSNUTEK DOGOVORA O TEMELJH DRUŽBENEGA PLANA SR SLOVENIJE ZA OBDOBJE 1980-1985

Delegati vseh treh zborov skupščine občin bodo na ločenih sejah spregovorili tudi o osnutku dogovora o temeljih družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1980-1985, ki je bil objavljen v prilogi delegatskega Poročevalca, 30. junija.

Ne, da bi se podrobno spuščali v zelo obsežno gradivo, ki opredeljuje razvojne usmeritve za naslednje petletno obdobje, je vendarle potrebno opozoriti na dve za našo občino in našo železarno izredno pomembni postavki v osnutku dogovora in sicer opredelitev razvoja SOZD Slovenske železarne in še posebej gradnje nove elektro jeklarne na Jesenicah ter na gradnjo karavanške predora. V 52. členu osnutka dogovora je navedeno:

»Na osnovi dogovora o specializaciji jugoslovanskih železarn bodo Slovenske železarne Ljubljana kot prednostno plansko nalogo v obdobju 1983-87 zgradile novo elektro jeklarne na Jesenicah z zmogljivostjo 450.000 ton. Ker se sočasno ukinja proizvodnja v SM pečeh, se bo proizvodnja surovega jekla povečala od 900.000 na milijon ton. Članice SOZD bodo zagotovile 16 %, porabniki proizvodov pa 15 % potrebnih investicijskih sredstev; delež tujih kreditov bo 20 %.

V okviru razpoložljivih finančnih možnosti bodo Slovenske železarne nadaljevale z modernizacijo drugih, zlasti reprodukcijsko soodvisnih zmogljivosti tako, da bo ob izboljšanju asortimenta proizvodov zmanjšal delež plemenitih jekel več kot polovico količinske proizvodnje.

Za usklajevanje proizvodnje in predelave izdelkov Slovenskih železarn bo preoblikovana »poslovna skupnost jekla« v skupnost plan-

ske poslovnega sodelovanja proizvajalcev, porabnikov jekla in OZD za zbiranje odpadnih surovin.

V podrobni obrazložitvi dogovora o temeljih družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1981-1985 pa je poudarjeno:

»Slovenske železarne oskrbujejo jugoslovansko tržišče z izdelki črne metalurgije na osnovi kvalitativnih in plemenitih vrst jekla. Skladno s to usmeritvijo je potrebno stare SM peči zamenjati z elektro pečmi in zaradi uskladitve s predelovalnimi zmogljivostmi v celoti povečati obseg proizvodnje surovega jekla. Prve ocene kažejo, da se celotna energetska slika s tem celo izboljša. Kljub temu je potrebno opozoriti na problem povečanja porabe električne energije in sicer za okrog 300 GWh letno, zaradi česar bo treba dodatno zgraditi okrog 60 MW novih elektroenergetskih kapacitet. Ker omejevali narodno gospodarske možnosti ne omogočajo dodatne izgradnje teh zmogljivosti in zaradi finančne zahtevnosti samega projekta elektrojeklarne, je v tem osnutku dogovora predlagana zamaknitev investicije za dve leti. Da se ne bi oskrba slovenskega tržišča bistveno poslabšala, bo treba primanjkljaj surovega jekla nadomestiti z dobavami polizdelkov iz drugih republik in uvoza. V letu 1980 bo potrebno dobaviti od 140.000 do 150.000 ton polizdelkov (slabov, gredic), v letu 1985 pa, upoštevaje razvoj kovinske industrije, okrog 200.000 ton.

V isti obrazložitvi pa lahko med drugim preberemo tudi naslednje:

»Organizacije združenega dela industrije so predlagale nad 150 investicijskih programov, ki naj se kot obveznosti širšega družbenega interesa vključijo v dogovor o temeljih družbenega plana SR Slovenije 1981-1985. Ti programi zahtevajo skupaj 108 milijard din vlaganj v osnovna sredstva v obdobju 1981 do 1985, kar pa zaradi omejenih narodnogospodarskih sredstev ni uresničljivo.

Zato je nujno, da predlagatelji elementov za dogovor v nadaljnjih fazah pripravljajo dogovor izpolnijo dokumentacijo, da bo možno oceniti razvojne programe glede na kvantificirane kriterije in se na tej osnovi opredeliti do predlaganih naložb. Pri tem bo tudi upoštevano, v koliki meri odražajo programi skupni interes združenega dela pri usklajevanju reprodukcijskih tokov (delež združenih sredstev), v kakšni fazi je priprava ustreznega samoupravnega sporazuma, v kakšni fazi je pripravljeno investicijske dokumentacije in če odraža realnost izvedbe.

O tem danes objavljamo poseben sestavek oziroma informacijo, ki bo ob gornjih navedbah delegatom nudila osnovo za konstruktivno razpravo na sejah zborov skupščine občin.

V osnutku dogovora je še ena postavka, ki bo nedvomno na sejah zborov v ospredju pozornosti in sicer gradnja predora skozi Karavanke brez odseka avtoceste Hrušica-Zirovnica, ki pa je, kakor navajajo v obrazložitvi, zajet v program republiške skupnosti za ceste, ki je obsežnejši od programa v osnutku dogovora. V obrazložitvi je tudi rečeno, da že v osnutku dogovora predvidene finančne vires za ceste v višini 31.313,1 milij. din (cene 1979) ocenjujejo, da so optimistični, ker prerazporeditev prometnega davka in javno posojilo ter z njim povezano posojilo mednarodne banke za obnovo in razvoj še niso popolnoma zanesljivi viri.

Seveda s temi poudarki nismo želeli zmanjšati pozornosti delegatom in širših razprav v delegacijah in med volilci do ostalih elementov osnutka dogovora o temeljih družbenega plana SR Slovenije za obdobje 1981-1985. Še posebno, ker je v obrazložitvi osnutka dogovora pod naslovom NAMEN OSNUTKA DOGOVORA O TEMELJIH DRU-

BENEGA PLANA SRS 1981-1985 poudarjeno:

»V skladu s sistemom družbenega planiranja bo dogovor o temeljih družbenega plana SRS 1981-1985 vseboval naloge, ki jih bo združeno delo predhodno oblikovalo v elementih za samoupravno sporazumevanje in dogovarjanje o temeljih planov ter jih uskladilo z ustreznimi samoupravnimi sporazumi. Vendar je potrebno, da vzoredno s tem samoupravnim sporazumom organizacije in skupnosti, družbenopolitične organizacije, strokovne in raziskovalne ustanove ter organi družbenopolitične skupnosti na ravni republike spodbujajo razpravo o tistih ključnih nalogah, ki naj bi zaradi svoje pomembnosti v naslednjem srednjeročnem obdobju našle mesto v dogovoru o temeljih družbenega plana SRS 1981-1985. To bo olajšalo izbor elementov, ki naj bi jih vseboval dogovor o temeljih družbenega plana SRS 1981-1985, po drugi strani pa bo omogočilo krepitev samoupravne in družbenopolitične aktivnosti v temeljnih organizacijah združenega dela in krajevnih skupnostih, ki naj zagotovijo oblikovanje tistih elementov za dogovarjanje družbenega plana republike, ki jih TOZD in krajevne skupnosti še niso pripravili in bi to utegnilo povzročiti, da bi nekatere pomembne skupne naloge, ki naj bi vstopile v dogovor o temeljih družbenega plana SRS, ostale brez ustrezne samoupravne podlage.

Iz podobnih razlogov tudi v občinah se nastajajo osnutki dogovorov o temeljih družbenih planov občin, na ta način pa teče delo tudi v federaciji.

K temu ni kaj dodati, razen to, da se bomo v občini morali zelo potruditi, da bomo spodbudili in zajeli v razpravo o osnutku dogovora čim več delovnih ljudi in občanov, da bomo lahko dovolj argumentirano utemeljili predvsem za nas najbolj pomembna vprašanja: gradnjo nove elektrojeklarne v obdobju, ki smo ga predvideli in gradnjo predora skozi Karavanke in odseka avtoceste Hrušica-Zirovnica.

PREDLOG O PODELITVI OBČINSKIH PRIZNANJ 1. AVGUST ZA LETO 1980

Odbor za izbor nagradencev in podelitev občinskih priznanj je na osnovi razpisa oblikoval predlog letošnjih kandidatov za občinsko priznanje 1. avgust za leto 1980. Odbor na osnovi izbora predlaga delegatom v potrditev občinskega priznanja za letošnje leto eni organizaciji združenega dela in trem posameznikom. Priznanja bodo podeljena na slavnostni seji vseh treh zborov skupščine občin ob letošnjem občinskem prazniku, 1. avgustu.

Zbor združenega dela in zbor krajevnih skupnosti bosta na ločenih sejah obravnavala še naslednja vprašanja:

PREDLOG ODLOKA O OBRATOVALNEM ČASU

Oddelek za gospodarstvo, plan in finance predlaga delegatom zbora združenega dela in zbora krajevnih skupnosti v obravnavo in sprejem predlog odloka o obratovalnem času s področja trgovine na drobno, gostinstva, turizma, obrti in drugih storitvenih dejavnosti ter obratovalnicah samostojnih obrtnikov v občini Jesenice. Oba zbora sta osnutek odloka obravnavala že maja meseca letos in ga sprejela brez pripomb. Oddelek pa je v tem času organiziral razgovor s prizadetimi organizacijami združenega dela s področja gostinstva in turizma, ki tudi niso imele pripomb.

Po zakonu določijo razporeditev, začetek in konec delovnega časa navedene organizacije združenega dela, samoupravne interesne skupnosti, sveti potrošnikov in druge oblike organizacije porabnikov njihovih

storitev s samoupravnim sporazumom, lahko pa tudi skupščina občine s svojim odlokom, če tega ne sklenejo navedene organizacije ali če ga sklenejo v nasprotju s potrebami in zahtevami delovnih ljudi in občanov.

Na področju trgovine na drobno v občini imamo tak sporazum, ki zelo konkretno ureja delovni čas trgovskih poslovalnic za posamezne vrste prodajal, ločeno za letni in zimski čas. Na ostalih področjih pa doslej v občini ni bilo nikakršne pobude za sklenitev ustreznega samoupravnega sporazuma (gostinstvo, turizem, obrtne in druge storitvene dejavnosti ter zasebne prodajalne za prodajo na drobno). Nov odlok o obratovalnem času (zadnji je bil sprejet leta 1975) poleg obratovalnega časa, na novo opredeljuje tudi način urejanja izdaje dovoljenj za začasno prekinitev oz. spremembo obratovalnega časa in prepoveduje gostinski obrat določitev sobote in nedelje kot prosti dan v tednu. Razen tega odlok ureja tudi minimalni obratovalni čas za obratovalnice samostojnih obrtnikov.

Nedvomno predlagani odlok dokazuje tudi premajhno samoupravno aktivnost, predvsem na področju gostinstva in turizma, da niso bili sposobni v dveh, treh letih, podobno kot trgovci, sprejeti ustreznega samoupravnega sporazuma. Verjetno pa bi moral ustrežno pobudo dati tudi pristojen odbor pri občinskem svetu zveze sindikatov. Izgleda pa tudi, da v razpravo, od osnutka do predloga odloka (maj-julij), niso bili vključeni vsi, ki jih odlok prizadene.

RAZPORED IN TRAJANJE ŠOLSKIH POČITNIC

Zakon o usmerjenem izobraževanju določa, da morajo vzgojno izobraževalne organizacije vsako leto v okviru šolskega leta, ki se začne 1. septembra in konča 31. avgusta, časovno razporediti vzgojno-izobraževalno delo tako, da omogoča učencem najmanj osem tednov počitnic. Časovno opredelitev vzgojno-izobraževalnega dela in trajanja šolskih počitnic določi izobraževalna organizacija z letnim delovnim načrtom. Razporeditev in trajanje šolskih počitnic pa so organizacije dolžne predhodno uskladiti s pristojno občinsko skupščino.

Tako Center srednjih šol Jesenice, Zdravstvena šola Jesenice in Železarski izobraževalni center Jesenice predlagajo naslednjo razporeditev vzgojno-izobraževalnega dela, ki jo predlaga delegatom v soglasje:

- 1. september 1980 pričetek šolskega leta 1980/81,
- 23. januarja 1981 zaključek pouka v prvem polletju,
- 9. februarja 1981 pričetek pouka v drugem polletju,

- 19. junija 1981 zaključek pouka v drugem polletju.

Med 20. junijem in 31. avgustom 1981 bodo učenci tretjega letnika gimnazije imeli desetdnevno proizvodno delo, učenci ekonomske, kovinsko-metalurške petnajstdnevno, učenci zdravstvene šole pa tritedensko počitniško prakso.

Delegatom zbora združenega dela je v razpravo in sprejem predložen PREDLOG SKLEPA O UPORABI SREDSTEV SOLIDARNOSTI ZA IZPOLNITEV OBVEZNOSTI SR SLOVENIJE V LETU 1980 ZA PLAČILO PRISPEVKA KOT KREDIT SR ČRNI GORI.

Za izpolnitev obveznosti SR Slovenije v letu 1980 za plačilo prispevka kot kredit SR Črni gori za kreditiranje občanov po sedmem členu zakona o sredstvih za odpravo posledic katastrofalnega potresa, ki je prizadel območje SR Črne gore v letu 1979 je predlagano, da se uporabijo sredstva solidarnosti, oblikovana po zakonu o oblikovanju sredstev solidarnosti za odpravljanje posledic naravnih nesreč in sicer:

- 75 % zneska obračunane prispevka solidarnosti iz osebnega dohodka delavcev v letu 1979 in 25 % zneska obračunane prispevka solidarnosti iz osebnega dohodka delavcev v letu 1980;

- 75 % zneska vplačanih sredstev solidarnosti na posebne račune občin pri službi družbenega knjigovodstva v obdobju od 1. januarja do 15. septembra 1979 in ves znesek vplačanih sredstev solidarnosti na posebne račune občin pri službi družbenega knjigovodstva v obdobju od 15. septembra 1979 do 30. junija 1980;

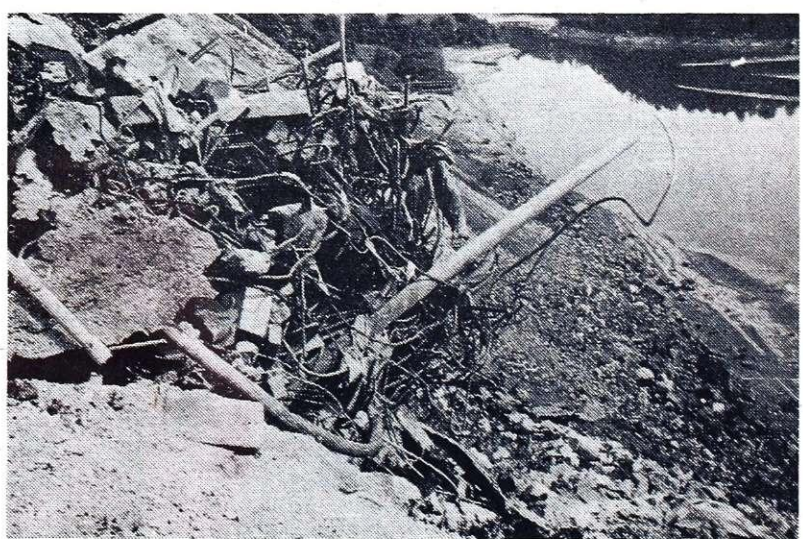
- ves znesek obračunane prispevka solidarnosti iz dohodka v letu 1979;

- znesek sredstev na račun sredstev solidarnosti SR Slovenije za odpravljanje posledic naravnih nesreč na dan uveljavitve tega sklepa.

Pogodbo o odobritvi kredita iz sredstev solidarnosti SR Slovenije za odpravo posledic naravnih nesreč v znesku 456.105.136 din Črni gori sklene odbor podpisnikov družbenega dogovora o načinu uporabe in upravljanju s sredstvi solidarnosti za odpravljanje posledic naravnih nesreč.

Sredstva solidarnosti, ki jih Črna gora vrne pod pogoji in v rokih določenih z zakonom, se vplačajo na račun sredstev solidarnosti SR Slovenije za odpravljanje posledic naravnih nesreč.

Poleg potrjevanja zapisnikov zadnjih sej zborov in delegatskih vprašanj, komisija za volitve in imenovanja ter kadrovska vprašanja predlaga delegatom vseh treh zborov tudi več razrešitev in novih imenovanj.

Slika je dokaz, koliko znamo varčevati, kakšni smo gospodarji, saj zasipamo na nasipu pri valjarji Bela na tisoče kilogramov odpadnega železa. Je to odnos do samoupravljanja in do stabilizacije?

TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI FELJTON - TEHNIČNI

MANGANOVA RUDA V SVETU

Mangan spada med tiste kovine, brez katerih je izdelava večine vrst surovega jekla praktično nemogoča. Zato je tudi razumljivo zanimanje za manganovo rudo, katere zaloge so v svetu precej neenakomerno porazdeljene.

Poročilo o svetovnih rezervah manganove rude, ki ga je izdelal Mednarodni inštitut za jeklo (IISI) navaja, da bodo te rezerve primerne za uporabo v železarski industriji zanesljivo zadostovale do konca našega stoletja. Vendar je pri tem treba upoštevati kot negativno dejstvo različne vrste kvalitete rude, koncentracijo večine njenih rezerv v majhnem številu držav in možnosti političnih nestabilnosti v nekaterih izmed njih.

Sedanja svetovna proizvodnja manganove rude se giblje okoli 24 milij. ton. Več kot 85 % te količine pridobivajo Sovjetska zveza, Južnoafriška republika, Avstralija, Gabon, Brazilija in Indija. Proizvodne zmogljivosti držav zahodnega sveta so približno 16 milij. ton, medtem ko se bodo leta 1985 povečale na

19 milij. ton. Sovjetska zveza z ostalimi vzhodnoevropskimi socialističnimi državami ima letno proizvodno zmogljivost 9 milij. ton in LR Kitajska 1,7 milij. ton.

Poročilo tudi navaja podatke o stabilnosti svetovnega izvoza manganove rude. Leta 1950 je dosegel svetovni izvoz te rude skupno 3,4 milij. ton ali 48 % celotne proizvodnje. V letu 1976 je bila ta količina 46 % in največja je bila dosežena leta 1975 z 52 %.

Med podatki v zvezi z manganovo rudo so nekateri zelo značilni. Eden izmed njih je, da je Sovjetska zveza, ki sicer prevladuje pri proizvodnji, udeležena v svetovnem izvozu leta 1976 samo z 12 %. In še ta izvoz je šel v glavnem v evropske socialistične države. Razen tega navaja poročilo celo podatek, da je v tem letu Sovjetska zveza celo uvozila določeno količino manganove rude iz zahodnega sveta.

Nasprotno pa se Južnoafriška republika pojavlja v svetovnem merilu kot izredno močan izvoznik. Izvažala okoli 68 % svoje proizvodnje manganove rude, kar predstavlja več kot 35 % celotnega svetovnega izvoza. Celotna Avstralija, ki ima znatno manj-

šo proizvodnjo, oskrbuje 13 % svetovnih potreb in izvažata preko 70 % lastne proizvodnje.

Poročilo navaja tudi možnosti, da se bodo že v bližnji prihodnosti te količine v svetovnem izvozu manganove rude lahko spremenile, ker bodo v državah izvoznih povečali proizvodnjo feromangana. Proizvodnja te zlitine porabi danes 92-94 % celotne količine nakopane manganove rude in sta izjema samo Gana in Gabon. Rezerve te rude v Gani so majhne, medtem ko je v Gabonu predvidena gradnja tovarne za proizvodnjo manganovih zlitin. Tudi Indija je v zadnjem času zmanjšala svoj izvoz manganove rude. Vzrok je v izvoznih omejitvah indijske vlade, ki želi ohraniti čim večje zaloge za bodočo domačo proizvodnjo feromangana in ostalih zlitin.

V zvezi z manganovo rudo je zanimivo tudi to, da ZDA kot največja industrijska sila in do nedavnega največja proizvajalka surovega jekla na svetu nima omembe vrednih zalog te rude. Zato je praktično v celoti navezana na uvoz in glavni dobavitelj je Južnoafriška republika. Tudi iz tega razloga je razumljivo zanimanje ZDA za politična dogajanja na jugu Afrike.

ČRNI DNEVI ČRNE METALURGIJE

(Nadaljevanje s 1. strani)

jekla smo bili na šestem mestu med svetovnimi uvozniki jekla. Če pa k temu, ne preveč spodbudnemu podatku, dodamo še uvoz jekla, ki je vgrajeno v opremo in jeklene konstrukcije, ki smo jih uvozili — in kar v zadnjih letih pomeni že milijon ton jekla na leto — potem je skupni uvoz jekla na ravni domače proizvodnje (v letu 1979 — 3,6 milij. ton).

K tem podatkom moramo žal dodati še dejstvo, da moramo — če želimo, obdržati tudi tako visoko domačo proizvodnjo — uvoziti tudi celotno količino premoga za proizvodnjo koks, 25 % potrebnih jeklenih odpadkov in 15 % železove rude...

Proti koncu gre že tretje zaporedno petletno plansko obdobje, ko vedno znova spoznavamo in ugotavljamo, da ne uresničujemo sprejete politike razvoja črne metalurgije, čeprav vemo, da to dejstvo nespodbudno, celo zaviralno vpliva na razvoj gospodarstva naše države v celoti. Vse večja odvisnost od uvoza surovin, polizdelkov in izdelkov iz jekla kaže, da ne gre za nerealne načrte, temveč za globlje vzroke, ki celo silijo k razmišljanju, mar vzvodi gospodarskega sistema in politike na tem področju ne šepajo, morda pa se celo spotikajo.

Proizvodnja 3,6 milijonov ton jekla v lanskem letu pomeni 0,5 % svetovne proizvodnje jekla (leta 1960 smo dosegli 0,4 % svetovne proizvodnje) — po obsegu proizvodnje smo zdrknili s 24. na 27. mesto med svetovnimi proizvajalci.

Slabih »novic« pa še ne zmanjka. Naša današnja poraba jekla je 250 kilogramov na prebivalca. Upošteva doseženi družbeni proizvod v državi (1800 do 2000 dolarjev na prebivalca) naj bi bila po svetovnih merilih poraba jekla 400—450 kg na prebivalca. V jugoslovanski črni metalurgiji naštejemo sedem proizvajalcev jekla: Rudarsko metalurški kombinat Zenica (trije rudniki železove rude, tri železarne, koksarne), Rudniki in železarna Skopje, Metalurški kombinat Smederevo (rudniki in železarna), Metalurški kombinat železarna Sisak (koksarna in železarna), Združene slovenske železarne (tri železarne), Kombinatar Boris Kidrič v Nikšiću, Jadranska železarna Split (miniželezarna). Sem gre prilepi še samostojno koksarno Lukovac (KHK Boris Kidrič, Lukovac). S predelavo jekla se ukvarja 24 delovnih organizacij, ki so v sestavi železarn in 13 samostojnih delovnih organizacij.

RMK Zenica, katerega proizvodne zmogljivosti so 2 milijona ton, izdeluje jeklene profile, Skopje in Smederevo (kapacitete po milijon ton) jeklene plošče, Združene slovenske železarne (kapacitete milijon ton) kakovostna jekla, železarna Nikšić (kapacitete 0,3 milijona ton) tudi kakovostna jekla, železarna Sisak (kapacitete 0,4 milijona ton) jeklene cevi, železarna Split (kapaciteta 0,1 milijona ton) jeklo kar tako. Iz naštetih podatkov je zaslediti, da so kapacitete železarn precej večje od proizvodnje, saj naj bi samo RMK Zenica po prvotnih načrtih že letos zmogla 2,6 milijona ton jekla.

Črna metalurgija Jugoslavije se že dlje časa bori z neustreznimi pogoji gospodarjenja, kar se odraža v ekonomskem položaju panoge v celoti, pri zaostajanju razvoja primarne jugoslovanske proizvodnje, na neusklajenosti kapacitet, na neugod-

nih pogojih financiranja navadne in razširjene reprodukcije, na nižjem standardu metalurgov. Tako zatrjujejo v Zenici, v Ilijašu (ki je napol »pobegnil« iz panoge in ima ob elektro-topilnici obrat za proizvodnjo grelnih naprav), v Varešu, Ljubiji, Banjaluki, Derventi ali Goraždu. Že naštetih kraji nas prepričujejo, da je večji del jugoslovanske črne metalurgije v Bosni in Hercegovini, kar dokazuje tudi naslednji tabelarični pregled (v 000 ton):

Izdelek	Proizv. SFRJ	1979 BiH	Udeležba BiH (%)
železova ruda	3.808	3.656	96
koks (metalurški in livarski)	2.487	1.816	73
bela litina	2.37	1.153	54
siva litina	231	197	85
surovo jeklo	2.546	1.453	57
LD	1.071	620	58
SM	1.475	833	56
valjani izdelki	3.629	1.571	43
sicilij kovina	32	22	70
ferosilicij	56	21	33
hladno valjani trakovi	160	100	63

Kapacitete za proizvodnjo posameznih jeklenih izdelkov, trdijo poznavalci razmer, so v BiH večje, ustrezajo sodobnim tehnološkim dosežkom, pa tudi stopnja izkoriščenosti kapacitet in raven produktivnosti naj bi bili višji, kot v črni metalurgiji države. Seveda, takoj

elementi	1977	1978	1979	Plan 1980
1. Skupen dohodek	29.054	37.073	49.096	61.663
2. Materialni stroški	24.542	29.709	40.920	51.437
3. Družbeni proizvod	4.512	7.464	8.176	10.226
4. Amortizacija	1.196	2.009	1.903	3.447
5. Dohodek	3.317	5.354	6.272	6.779
6. Obveznosti	1.233	2.221	2.430	2.728
— obresti	610	1.107	1.078	1.346
7. Čisti dohodek	2.084	3.134	3.842	4.050
8. Osebnih dohodkov, skupna poraba	2.290	2.916	3.587	3.852
9. Ostanek čistega dohodka	-207	218	255	198
10. Stopnja reprod. sposobnosti	2,7	4,6	3,8	—
11. Stopnja akumul. sposobnosti	0,5	0,4	0,5	—

ZAMUJANJE TEKOČEGA SREDNJEROČNEGA PLANA

Razvoj črne metalurgije v tem srednjeročnem obdobju je bil opredeljen s prejšnjimi razvojnimi programi železarn v Zenici, ki naj bi se povečala do proizvodnje 2,36 milijona ton jekla na leto, v letošnjem letu pa naj bi proizvodnjo zaokrožili na 2,6 milijona ton. Načrtovali so razširitev rudnikov železove rude na proizvodnjo pet milijonov ton koncentrata rude letno, razširitev kapacitet v proizvodnji vlečene žice in natančnih šivnih cevi ter gradnjo nove valjarne hladnovaljanih trakov v Banjaluki. V tem srednjeročnem obdobju naj bi začeli graditi novo železarno v Prijedoru, kapacitete poldrugi milijon ton jekla. Z družbenim načrtom BiH so načrtovali proizvodnjo 2,7 milijona ton koks in ob tem gradnjo nove koksne baterije kapacitete 700 tisoč ton na leto. Prav tako naj bi enako veliko koksarno začeli graditi tudi letos, ta naj bi zagotavljala nemoteno preskrbo s koksom v letošnjem letu. Za vse to naj bi (po cenah iz leta 1975) porabili 9,440 milijarde din.

pristavijo, če odštejemo RMK Zenico (največja proizvajalca), v kateri so nove kapacitete slabo izrabljene, saj železarni manjka rude, polizdelkov, pa tudi poskusna proizvodnja se vleče že v nedogled. Pravzaprav je odgovor metalurgov, ko jih povprašajo po vzrokih slabega izkoriščanja kapacitet in nizke stopnje delovne storilnosti, po svoje zanimiv in značilen: »Nedvomno ste našli vplivne dejavnike, ki vsekakor vplivajo na raven stroškov,« so dejali v Varešu. »Toda nam se zdi, da v javnosti, pa tudi v strokovnih krogih, te dejavnike — v primerjavi z nekaterimi drugimi — precenjujemo!«

In kateri so ti drugi dejavniki? Ti drugi so: raven vhodnih in izhodnih cen, energije, surovin, raven obveznosti in obresti, stroški transporta in vzdrževanja. Stopnja izkoriščenosti kapacitet je bolj pomembna za preskrbo gospodarstva z jeklom in za izboljšanje plačilne bilance s tujino, manj pa za ekonomske koristi proizvajalca, z ozirom na majhno udeležbo lastnih stroškov v ceni jekla. Tako te prepričujejo, da je imela železarna Zenica pred dvema letoma, torej 1978, izredno nizko stopnjo izkoriščenosti novih kapacitet, pa ni poslovala z izgubo, kar naj bi pomenilo, da so na dohodek vplivali drugi faktorji.

Tako ljubiteljem števil v presojo položaja črne metalurgije BiH in razlag v Zenici, Ilijašu ali Varešu, posredujemo naslednji tabelarični pregled pogojev gospodarjenja v tej industrijski dejavnosti (v milij. din):

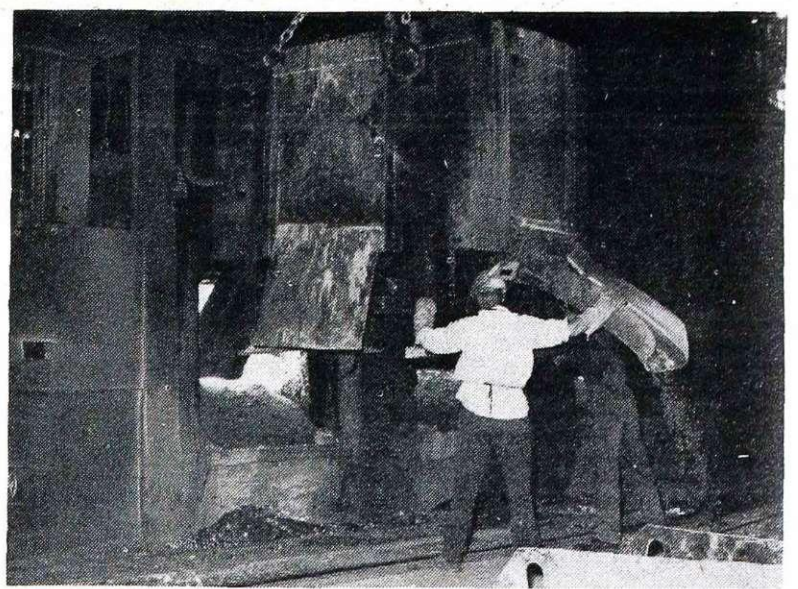
elementi	1977	1978	1979	Plan 1980
1. Skupen dohodek	29.054	37.073	49.096	61.663
2. Materialni stroški	24.542	29.709	40.920	51.437
3. Družbeni proizvod	4.512	7.464	8.176	10.226
4. Amortizacija	1.196	2.009	1.903	3.447
5. Dohodek	3.317	5.354	6.272	6.779
6. Obveznosti	1.233	2.221	2.430	2.728
— obresti	610	1.107	1.078	1.346
7. Čisti dohodek	2.084	3.134	3.842	4.050
8. Osebnih dohodkov, skupna poraba	2.290	2.916	3.587	3.852
9. Ostanek čistega dohodka	-207	218	255	198
10. Stopnja reprod. sposobnosti	2,7	4,6	3,8	—
11. Stopnja akumul. sposobnosti	0,5	0,4	0,5	—

Ekonomski kazalci so bili ugodni: proizvodnja bi se povečala po stopnji 14,8—16 % letno, izvoz vsako leto za 17 %, zaposlenost 5,3 %, produktivnost dela za 9 %.

Sklenili so samoupravni sporazum o medsebojnem usklajevanju temeljev razvojnih načrtov v proizvodnji rude, koks in izdelkov črne metalurgije med RMK Zenica, Unisom in KHK Boris Kidrič Lukavac. Sporazum ureja skupne interese in naloge pri uresničevanju razvojnih načrtov. Dogovorili so se o gradnji koksne baterije v Zenici in pete koksne baterije v Lukavcu.

Po določilih dogovora o temeljih družbenega načrta Jugoslavije v razvoju črne metalurgije naj bi v BiH zgradili: rudnike železove rude z napravami za oplemenitenje (kapacitete 9.550.000 ton), koksarne s kapaciteto 2.700 tisoč ton koks, kapacitete za proizvodnjo surovega železa 2,2 milijona ton in surovega jekla 2,65 milijona ton.

Dogovor je predvideval tudi ustrezne ukrepe ekonomske politike, da bi zagotovili krepitve akumulativne in reprodukcijske sposobnosti ozdov v črni metalurgiji, ustvarjali pogoje za združevanje dela in sred-

V martinarni (Foto I. Kučina)

stev, za financiranje gradnje novih objektov.

Marsikaj iz teh načrtov, sporazumov in dogovorov pa je ostalo le mrtva črka na papirju. Danes ugotavljajo, da je ostala proizvodnja železove rude na ravni iz leta 1975! Načrtovana rast proizvodnje v črni metalurgiji v tem srednjeročnem obdobju ne bo uresničena (v prvih štirih letih tega načrta 10,3 %).

Kar zadeva naložbe, so v štirih letih uresničili: v RMK Zenica so dokončali drugo fazo (tri nove valjarne v letu 1976, nova jeklarna, konec 1978 nova visoka peč). Zgradili so ustrezne energetske, prometne in pomožne naprave. Tretjo fazo so prestavili v naslednji srednjeročni načrt.

Sredi leta 1978 so dokončali valjarno v Banjaluki, v začetku lanskega leta so dobili nove kapacitete v tovarni žice v Sarajevu. Naložbe pa vendar, ne po obsegu ne po rokih, ne uresničujemo.

Težave pri zagotavljanju investicijskih sredstev so nenehno prelaga- le začetek uresničevanja programa gradnje in razširitev obstoječih rudnikov železove rude in kapacitet za proizvodnjo koks. Načrtovali so, da bodo gradnjo rudnikov financirali z združevanjem dela in sredstev porabnikov, s samoupravnim združevanjem rudnikov in železarn iz vse Jugoslavije v sorazmerju s potrebami po železovi rudi. Prvi tak sporazum pa so sklenili šele konec leta 1979, ko je železarna Smederevo (s sponženimi sredstvi banke) sofinancirala začetek gradnje rudnika Omarska... Tretjo fazo železarne Zenica so prenesli v naslednji srednjeročni načrt. Niso se začeli graditi železarne v Prijedoru in je v tem srednjeročnem obdobju tudi ne bodo. Niso zgradili pete koksne baterije v Lukavcu.

Raven dohodka je bila v odnosu na povprečje gospodarstva in industrije v zadnjih desetih letih veskoki nižja. V obdobju 1970—76 za 11 %. Zadnja leta je raven dohodka v črni metalurgiji krepko na repu tabele (1977 — 70 %, 1978 — 93,9 %, 1979 — 93,6 %).

Veja	1977	1978
Industrija	97,0	98,4
Črna metal. SFRJ	70,0	93,9
RMK Zenica	48,6	67,2

DOPISUJTE V ŽELEZARJA

Stopnja reprod. sposobnosti

	1977	1978
— gospodarstvo	6,4	5,9
— industrija	6,7	6,2
— črna metalurgija SFRJ	5,3	5,9
— črna metalurgija BiH	2,7	4,6

Stopnja akumulativne sposobnosti

	1977	1978
— gospodarstvo	3,2	3,9
— industrija	3,1	2,9
— črna metalurgija SFRJ	1,1	1,3
— črna metalurgija BiH	-0,5	0,4

Ostali kazalci — viri obrtnih sredstev, stopnja zadolženosti, obresti itn. — prav tako kažejo na težak položaj črne metalurgije. Odstotek obresti v dohodku v industriji je okoli 9, v črni metalurgiji SFRJ 15,8, v RMK Zenica 27,6 %.

In še primerjava osebnih dohodkov, da spoznamo, če si v metalurgiji ne delijo preveč:

	1977	1978	1979
elektrogosp.	5.396	6.521	7.349
nafta	6.637	8.200	9.039
in plin	4.038	4.978	5.829
kovinskopredelov.	4.544	5.600	6.460
strojgradnja	4.221	5.093	5.925
črna metal. SFRJ	4.133	4.896	5.988
črna metal. BiH	3.930	4.685	5.345
Zenica			

V KLEŠČAH CEN

Po sklepu zveznega izvršnega sveta je črna metalurgija edina panoga gospodarstva, ki ima določen režim oblikovanja domačih cen do konca leta. Edina, kjer domače cene izdelkom oblikujejo na temelju cen v tujini (podobno je še v barvni metalurgiji). Za ostale izdelke in storitve se namreč cene oblikujejo po stroškovnem načelu, s povprečno akumulacijo in to ne glede, ali se sicer oblikujejo po pogojih tržišča (prosto) ali pa so pod družbenim nadzorom cen. Tako se po stroškovnem principu oblikujejo tudi cene reprovromateriala, energije in storitve, ki jih uporablja črna metalurgija v svoji proizvodnji.

Po posebnem odloku ZIS se cene v črni metalurgiji oblikujejo na temelju cen na inozemskem trgu. To so povprečne cene v šestih mesecih in za nazaj, dobijo pa jih tako, da dolarski znesek preračunajo v dinarje

30 LET SAMOUPRAVLJANJA V ŽELEZARNI

SAMOUPRAVNI ORGANI SE SPOPADAJO Z GOSPODARSKIMI TEŽAVAMI — II. del.

Delavski svet Železarne je na posebni seji, dne 19. julija 1968, obravnaval poročilo glavnega direktorja Železarne o ekonomskem in finančnem položaju železarske panoge in v tem okviru tudi železarne Jesenice. Delavski svet se je za obravnavo te problematike odločil pred obravnavo poslovnega poročila za I. polletje 1968 (na seji dne 30. julija 1968) zato, ker je bil položaj ne samo v treh slovenskih železarnah, temveč v celotni jugoslovanski železarski panogi resno težak. Resno težak položaj je bil posledica v letu 1967 prekomerno uvoženih od 240 do 280 tisoč ton valjanih jeklarskih izdelkov. Uvoz tolikšne količine, ki bi jo sicer naredili v domačih železarnah je povzročil, da se je neto produkt zmanjšal za 200 milijonov dinarjev, medtem ko je bilo uvoženo jeklo za 70 milijonov dražje od domačega jekla. Namesto 200 milijonov dinarjev v skladih, kolikor so jugoslovanske železarne ustvarile v letu 1966, so leta 1967 »pridelale« 70 milijonov dinarjev izgube. Odnos skupne realizacije jugoslovanskih železarn 1967/66 je znašal 92 %, dohodek 59 %, v slovenskih železarnah pa skupna realizacija 94 %, dohodek pa 64 %. To je pomenilo, da so bile slovenske železarne nad povprečjem jugoslovanskih. Med tremi slovenskimi železarnami pa razlike niso bile velike, tako da železarna Jesenice ni bila slabša od ostalih dveh, slabša pa je

bila in izredno težkem položaju celotna panoga črne metalurgije.

Če označimo skupno realizacijo slovenskih železarn s 100, smo v železarni Jesenice dosegli leta 1966 62 %, leta 1967 pa 64 % od skupne realizacije. Če pa označimo skupni neto produkt s 100 potem smo:

	leta 1966 imeli	leta 1967 pa
na Jesenicah	48 %	56 %
na Ravnah	35,5 %	28 % in
v Štorah	16,5 %	16 %

Pri dohodku pa smo se na Jesenicah v teh dveh letih gibal med 46 in 56 %.

Zanimivi so bili podatki o gibanju dohodka in osebnih dohodkov v odnosu na celotni dohodek (indeks 100) v zadnjih šestih letih:

	je bil dohodek	15,6 %	osebni dohodek	11,9 %
1962	14,5 %	celotnega dohodka pa	12,2 %	
1963	19,6 %		14,0 %	
1964	18,8 %		16,6 %	
1965	19,0 %		13,7 %	
1966	14,9 %		14,3 %	
1967	8,2 %		14,8 %	

s tem da je podatek za leto 1968 le za I. polletje. Zanimivo, da je bil dohodek leta 1968 v odnosu na dohodek leta 1967 je 55,0 %, osebni dohodek pa 102,6 %.

Prav tako je bil zanimiv podatek, da je bil osebni dohodek v železarni Jesenice leta 1966 v povprečju 875.— dinarjev in se je leta 1967 povečal na 894.— dinarjev. V železarni Ravne je bil povprečni osebni dohodek v 1966. letu 935.— dinarjev in je leta 1967 padel na 830.— dinarjev, v železarni Štore pa od 841.— dinarjev povprečno v letu 1966 na 781.— dinarjev v letu 1967.

Ti skromni podatki kažejo, da smo se že v letu 1966 vklopili v tokove gospodarske reforme in je le prezgodnja in preširoka

sprostitev v zunanji trgovini kriva, da smo vse tri slovenske železarne leta 1967 poslovale slabo in se je to nadaljevalo tudi v letu 1968. Nesamokritično bi bilo, če ne bi pogledali tudi na notranje slabosti. Po mnenju glavnega direktorja bi lahko v letu 1968, kljub dokaj napetem proizvodnem in finančnem planu tega presegle za približno 10 %, ker so za to obstajale možnosti. Resnici na ljubo pa je bilo treba tudi priznati, da smo bili na Jesenicah v najbolj neugodni situaciji. Če so v povprečnem celotnem dohodku združenja predstavljali proizvodni stroški 69 %, so bili na Jesenicah 71 %, čisti materialni stroški v združenju 57 %, na Jesenicah pa 61 %. V letu 1967 se je stanje še poslabšalo in so materialni stroški v združenju narasli na 59 %, na Jesenicah pa so ostali pri 61 %.

Finančni položaj naše železarne je bil v letu 1968 (I. polletje) enako kot pri večini drugih železarn in celi vrsti panog našega gospodarstva izredno težak. Rešitve so iskali le v ostrih in neobičajnih ukrepih, ki so velikokrat bili že blizu prestopkom in proti raznim predpisom, zagotovo pa niso bili v duhu normalnega poslovanja.

Glavni direktor je v nadaljevanju svojega poročila podrobneje analiziral poslovna sredstva, poslovne odnose zlasti odnose s kupci in dobavitelji, kliring in likvidnost.

Od kliringa smo si v Železarni takrat veliko obetali, saj je imel prvobitni namen zmanjšati saldo kupcev in dobaviteljev. Kliring, ki je bil speljan s stanjem na dan 15. februarja 1968 pa tega ni dosegel, ker so bili v kliring vključeni tudi zapadli kratkoročni krediti bank, zapadle anuitete in podobno. Kliring ni bil kliring čistih blagovnih dolgov, kar bi moral biti, da bi popravili likvidnost, ki je bila že kritična. Slabost kliringa je bila tudi v tem, da ni bil obvezen in je večina negospodarskih partnerjev ostalo izven njega. Za Železarno pa je bil kliring še posebno neugoden, ker je bil neugoden odnos zapadlih terjatev 15. februarja z zapadlimi dolgovi.

Nelikvidnost se s kliringom ni popravila in se je Železarna znašla v velikih težavah. Problem, kako zagotoviti sredstva za osebne dohodke, tako za izplačilo predjuma 1. v mesecu, kot za izplačilo osebnega dohodka 15. v mesecu, je bil od meseca do

po povprečnem prodajnem tečaju v zadnjih šestih mesecih, ne da bi ceno — zaradi carinskih in drugih uvoznih dajatev — kakorkoli spreminjali.

Ob tem moramo povedati, da je potrebno za veliko repromaterialov (železna ruda za »fršanje«, staro železo, ferolegure, polizdelki, premog za proizvodnjo koksa itn.) plačati nemajhno uvozno takso, za uvoz rude, ferolegure in polizdelkov pa še »zašitno« carino. Domače cene električne energije in tekočih goriv se oblikujejo po stroškovnem principu. Cene starega železa se oblikujejo prosto, prav tako cene storitev (vzdrževanje v črni metalurgiji).

Tako je povprečni kurs dolarja, na temelju katerega se oblikujejo cene repromaterialov, energije in storitev, precej višji od tistega »povprečnega« kursa, ki določa cene izdelkov črne metalurgije.

Tako so bile domače cene jekla v letu 1977 in 1978 dejansko nižje od zahodnonemških domicilnih cen zaradi naslednjih določil v »proceduri« določanja domačih cen: osnova so bile cene v ZRN, stare šest mesecev, zaradi določila, da ob podražitvi jekla v ZRN do 10 % lahko domača cena raste le za polovico...

In ne nazadnje: ZIS je lani določil, da se ne glede na vse naštetje cene jekla in izdelkov iz jekla lahko v letu dni povečajo največ za 13 %.

Povprečna domača cena tone jekla je bila v letu 1978 tako 7.178 din, v ZRN v istem obdobju 453 dolarjev ali 8148 din (18 din za dolar). In če se s tem računom še nekoliko poigramo: dolar je v črni metalurgiji »veljal« torej komaj 15,84 dinarjev...

V ZRN velja pri 453 dolarjih za tono jekla naslednje razmerje: repromaterial in energija 180 dolarjev za tono (40 %), stroški predelave 273 dolarjev (60 %). V Jugoslaviji, pri ceni 7178 din za tono, pa velja za proizvajalca slabše razmerje: za repromaterial in energijo odšteje 3590 din (50 %), stroški predelave (družbeni proizvod) 3588 din... Tu je torej dolar iz ZRN »vreden« le še 13,34 din.

PREOSTANEK GRE V ŽEP CARINE

Črna metalurgija zadnja leta nima več uvoznih olajšav, ki so pred leti predstavljale del politike državnih organov, ki so tako želeli okrepiti gospodarski položaj veje v celoti. Odprava selektivne politike na tem področju postavlja črno metalurgijo v vrsto z drugimi industrijskimi vejami, kar bi bilo na videz prav, če ne bi imele te veje neprimerno boljše pogoje za gospodarjenje. Železarne plačajo, kot smo že rekli, uvozne dajatve pri uvozu vseh repromaterialov, na uvoz železove rude, ferolegure in valjanih polizdelkov pa še carino.

Uvoz repromaterialov je možen le v okviru blagovnih in deviznih kontingentov. Zaradi težav v plačilni bilanci se redukcija kontingentov ne opravlja selektivno po vejah — posledica je, da je za potrebe železarn uvoza premalo, kar pa praktično spet kvari plačilno bilanco, saj ne izkoriščamo domačih metalurških kompleksov, pač pa uvažamo izdelano (dražje) jeklo.

Se nekaj: cena uvoženega valjanega polizdelka je bila 1978 230 dolarjev za tono, jekla pa 450 dolarjev, kar dokazuje neracionalnost omejevanja uvoza polizdelkov. Podobno je z omejevanjem uvoza jeklenih odpadkov in drugih surovin za črno metalurgijo, kar spet pelje k neizkoriščanju že tako majhnih in nedograjenih metalurških kapacitet.

V okviru SIS za ekonomske odnose s tujino bi morali črni metalurgiji zagotoviti prioriteto pri uvozu surovin, repromateriala in nadomestnih delov, kolikor si res želimo izrabiti metalurške kapacitete, trdijo železarji. Pri uvozu specifične metalurške opreme in nadomestnih delov bi morali vnovič zagotoviti carinske olajšave in zmanjšanje drugih uvoznih dajatev, saj te opreme doma ne izdelujemo.

Črna metalurgija ne dobiva izvoznih spodbud, niti za tiste količine, ki bi jih morala izvažati, da lahko uvažajo. Jeklu in izdelkom iz jekla niso priznali višje stopnje industrijske finalizacije, čeprav bodo metalurški prisegli, da so izdelki, ki gredo v izvoz, višje stopnje predelave. Črna metalurgija ima dodatne težave zaradi nenehnega zamuja in zaostajanja pri ukrepih (uvozni kontingenti, blagovne liste, devizne kvote, devizne pravice, izvozne premije, itn.)

ZAHTEV IN PREDLOGI METALURGOV

Po vsem naštetem so zahteve in predlogi metalurgov, pa čeprav nekateri spominjajo na vračanje zgodovine nazaj v čas olajšav državne regulative, na dlani: prepričani, da ima črna metalurgija v Jugoslaviji, kot kapitalno-intenzivna veja in dejavnost posebnega družbenega pomena za razvoj države, vse pogoje za razvoj, saj razen premoga za koksiranje porabijo domače surovinske možnosti, zahtevajo metalurški resnično dolgoročne rešitve. Izboljšanje pogojev gospodarjenja, kar naj se kaže v ureditvi vprašanja domačih cen, v dolgoročnih posojilih za trajna obratna sredstva iz primarne emisije (kot se je to uredilo za ŽTO), konverzijo posojil iz primarne emisije za daljšo dobo in manjše obresti, izenačitev uvoza premoga za proizvodnjo koksa s pogoji za uvoz surove nafte, določilo, da uvoz izdelkov v dodelavo in predelavo (na bazi kooperacije) ne bremeni uvoznih kontingentov, da določenim izdelkom črne metalurgije priznamo v izvozu višjo stopnjo obdelave, ali pa naj ZIS oblikuje druge kriterije izvozne spodbude. (V RMK Zenica ob tem pravijo, da imajo boljšo pokritost uvoza z izvozom kot gospodarstvo, SFRJ in BiH — v letu 1980 66 % — in da bi lahko letos izvozili 300 tisoč ton betonskega železa...) Metalurški zahtevajo spremembe v zunanje-trgovinskem in carinskem režimu. Kar zadeva investicijska sredstva za gradnjo in dogradnjo metalurških objektov, rudnikov, usklajevanje metalurških kapacitet, pa se zanašajo na družbeno dogovarjanje in samoupravno sporazumevanje o združevanju sredstev za razvoj surovinske baze, geološke raziskave, rekonstrukcijo starih rudnikov... Najbrž si mislijo tudi tako: če ne gre zlepa, naj gre pa zgrda in predlagajo celo obvezno združevanje sredstev v ta namen (in pri tem trdijo, da jih podpira v tej misli tudi zvezni komite za energetiko in industrijo). Morda, prav gotovo pa jih podpira izvršni svet skupščine BiH, ki je razmeram v črni metalurgiji namenil skorajda celo sejo v maju mesecu.

Odgovore na svoje zahteve čakajo metalurški v BiH: skupaj jih je 34.846 in v letu 1979 so ustvarili družbeni produkt v vrednosti 6726 milijonov dinarjev...

Ivan Vidic
(Gospodarski vestnik
štev. 26. z dne 10. julija)

NESREČE PRI DELU

Zgodovina človeštva je tesno povezana z zgodovino človekovega dela. Vse človeštvo si prizadeva povečati produktivnost, da bi zvišalo svoj narodni dohodek in življenjsko raven. Radi bi ob večji storilnosti delavcev osvobodili in humanizirali tudi delo. Svetovna zdravstvena organizacija je leta 1969. posvetila svetovni dan zdravja temi: »Zdravje, delo in produktivnost«. Izvenel naj bi v mislih:

— da je zdrav delavec na urejenem delovnem mestu najbolj produktiven

— da so zdravje, delo in produktivnost najbolj pomembni dejavniki za rast narodnega dohodka in življenjske ravni, gospodarskega razvoja in družbenega napredka.

— da je stopnja življenjske varnosti, zdravja in delovne zmogljivosti delavcev merilo, s katerim se v mednarodnem svetu presoja položaj delavskega razreda v neki državi.

Človeški organizem se brani pred prevelikimi telesnimi in duševnimi napori, pred škodljivostmi na delovnem mestu z utrujenostjo; fluktuacija, poškodbe pri delu in poklicne bolezni tako rastejo, prav tako tudi bolezenski stalež.

Z novim zakonom o varstvu pri delu je bila uzakonjena nova vloga varstvenih odnosov v sedanjih novih pogojih samoupravljanja. Delavec je postal subjekt varstva pri delu in si tako sam zagotavlja pravice do varstva pri delu, varno delovno okolje in varne delovne razmere. Zato mora biti interes slehernega delavca, da s svojim odnosom do dela prispeva k urejanju, pospeševanju in izboljšanju varnosti. Stejemo, da so varno delovno okolje in varne delovne razmere zagotovljene, če delavec ob normalni pazljivosti ter strokovni in delovni usposobljenosti lahko opravlja svoje delo, ne da bi pri tem prišlo do telesnih poškodb in drugih zdravstvenih okvar delavca.

Pogostokrat slišimo kratko HTV, ki pomeni »higiensko tehnično varstvo«; kar pa današnjim zahtevam in novim odnosom ne ustreza več; saj varnih delovnih pogojev ni mogoče ustvarjati samo z urejanjem higienskih razmer na delovnih mestih in s tehničnimi ukrepi.

Varstvo pri delu ni nekaj, kar je namenjeno samo sebi, temveč mora postati sestavni del vsakega dobro pripravljenega in organiziranega dela oziroma tehnološkega procesa. Če hočemo zagotoviti varno delovno okolje in varne delovne razmere, je potrebno sodelovanje vseh: od neposrednega fizičnega delavca ter neposrednih in posrednih vodij dela po do najvišjih vodilnih in odgovornih oseb. V bodoče bo potrebno več storiti za spremembo miselnosti, da je varstvo pri delu eno, proizvodnja oziroma tehnologija pa drugo. Ni namreč dovolj, da samo javno zastopamo svojo pripadnost idejam varnosti pri delu, khrati pa v vsakdanjem delu nezvestno ali zavestno opuščamo osnovne ukrepe varnega dela. To delajo samo ljudje, ki niso sposobni videti posledice in so njih interes samo izdelane tone, ne glede na posledice na ljudeh. Poleg tega pa je takšno gledanje neopravičljivo tudi z ekonomskega vidika. Vse premalo se zavedamo ekonomskih posledic zaradi nezgod pri delu.

Razvoj znanosti in tehnike v veliki meri vpliva na uvajanje novih strojev in tehničnih naprav v proces proizvodnje. Posledica tega pa je lažje in udobnejše delo in poveča se tudi proizvodnja. Po drugi strani spet pa je vsa ta tehnika vzrok različnim lažjim in hujšim nesrečam pri delu.

Nezgoda pri delu je vsaka poškodba zavarovanca zaradi neposrednega

in kratkotrajnega (mehaničnega, fizičnega ali kemičnega) učinka, kakor tudi poškodba zavoljo hitre spremembe telesnega položaja... Glede na dejstvo, da vsaka nezgoda pri delu pomeni splet različnih dejavnikov in okoliščin, je težko docela objektivno ugotoviti vse prvine katerekoli nezgode. Pri tem gre za subjektivne in objektivne okoliščine, ki so v tesni medsebojni zvezi. Med njimi je težko najti pravi osnovni vzrok za nastanek posamezne nezgode.

VZROKI NESREČ PRI DELU

I. Najpomembnejši subjektivni faktorji so:

a) Nezadostna sposobnost za opravljanje poklica, kar pomeni trajno neprilagojenost človeka nalogam in situacijam dela, hkrati pa trajno nevarnost, da pride do nesreč. Nesposobnost za poklic je seveda kompleksnega značaja. Sestoji navadno iz pomanjkanja ali nerazvosti celega niza psihofizičnih funkcij. Pri nezgodah imajo najvažnejšo vlogo psihosomatika, funkcija čutnih organov in sam človekov odnos do dela.

b) Splošne in funkcionalne karakteristike živčnega sistema so tudi lahko vzroki nezgod. V prvi vrsti so to refleksne in avtomatizirane reakcije. V posameznih primerih se lahko zgodi, da nepričakovani dražljaj (npr.: toplota, vboj) izzove refleksno reakcijo roke ali telesa, zaradi katere lahko pride do nezgode.

c) Tudi splošna neugodna psihofizična stanja lahko privedejo do nesreč. Od psihičnih komponent lahko omenim osebne lastnosti človeka (karakter in temperament), utrujenost, pomanjkanje izkušenj in dolžina delovnega dne. Važne telesne komponente, ki povzročajo nesreče pa so starost, bolezen, alkohol in delno tudi spol.

II. Najpomembnejši objektivni faktorji pa so:

a) Fizična delovna atmosfera — Osvetlitev (intenzivnost svetlobe, barva in kontrast pri svetli) — Klima prostora je prav tako pomembna (temperatura zraka, vlaga, ropot). Pri ekstremnih vred-

nostih le-teh lahko pride do številnejših nesreč pri delu. Zato težimo za tem, da se v delovnih prostorih izvajajo obvezne meritve in da se delavcem omogoči, da delajo v relativno normalnih delovnih pogojih.

b) Psihološka delovna atmosfera — z njo imamo v mislih medsebojne odnose ljudi v podjetju. Frekvenca nesreč je večja v obratih, kjer so kakor nespornost bodisi med delavci samimi ali med delavci in vodstvom.

c) Organizacija dela je prav tako v tesni zvezi s pojavom nesreč.

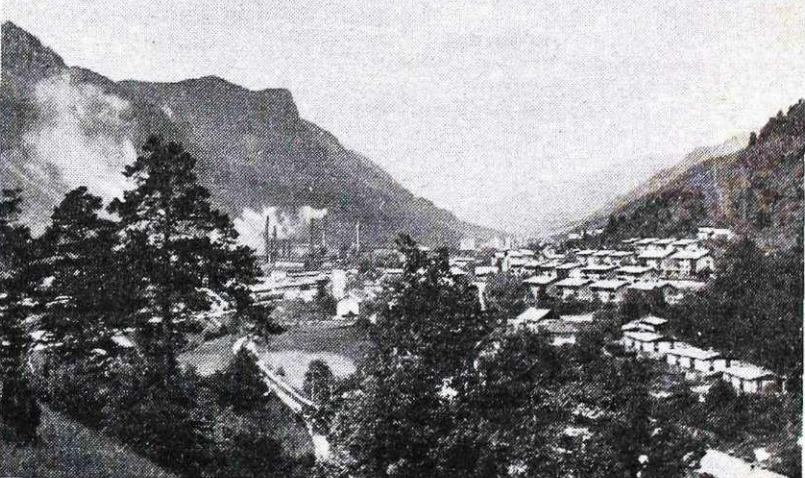
d) Dnevi v tednu — frekvenca nezgod kaže neko pravilnost v odnosu do posameznih dni v tednu. Pogostokrat je ponedeljek dan z največjim, torek in sreda z najmanjšim številom nezgod. Nato nezgode proti koncu tedna zaradi utrujenosti — počasi rastejo. Ugotavljajo, da je glavni vzrok povečanemu številu nezgod na ponedeljek način, kako delavci preživijo nedeljo. Žene pogosto izkoristijo nedeljo za gospodinjstva dela in tako se zgodi, da pridejo v ponedeljek na delo že utrujene.

Nad zdravjem delavcev bedi mlada medicinska stroka — medicina dela. Organizacija, izvajanje in kontrola prve pomoči je ena od njenih najbolj pomembnih nalog pri varovanju življenja, zdravja in delovne zmogljivosti delavcev. In kakor kažejo mnoge zdravniške izkušnje, je od načina nudenja prve pomoči odvisna uspešnost zdravljenja in končna usoda poškodovanca.

Na naših štirih rešilnih postajah imamo postavljen kader, ki skrbi za strokovno izvajanje prve pomoči. Naj samo za zanimivost navedem, da se je v mesecu marcu poškodovalo 430 naših delavcev in od tega jih je bilo 88 poslanih k zdravniku. V juniju se je to število zmanjšalo na 299/72. Na žalost je največji vzrok temu letni dopust in tako zmanjšano število delavcev po obratih. Ta upad nezgod naj nam ne bo vodilo k misli, da rešilne postaje niso nujne. Nezgod ne moremo »napovedati« vnaprej, saj se nihče ne poškoduje namerno. In če mine kak dan na kateri od rešilnih postaj brez nezgode... nekateri posamezniki še vedno ne vedo »da ima tovarna s tem profit«...

In kdorkoli meni, da se ga organizacija in pa oprema prve pomoči ne tiče, naj pomisli, da utegne biti že jutri sam tisti, ki bo prvo pomoč kravo potreboval.

S. R.

Jesenška razglednica (Foto I. Kučina)

meseca težji. Obiskovati smo morali kupce, posredovati plačila za dobavljeno blago v natančno določenih dneh, eskont menic, nabava kredita za izvoz, priprava izvoza in najmanj izredno kratkih kreditov za likvidnost (bili so tudi zelo dragi), so bili velikokrat ukrepi zelo blizu prestopkom, morali pa smo jih storiti, če smo si hoteli zagotoviti denar za izplačilo osebnega dohodka.

Zaradi razdelitve sredstev kliringa, ko so banke s katerimi smo poslovali, morale svoj pozitivni saldo kliringa odstopiti tistim bankam, ki so imele negativni saldo, je bilo vedno težje dobiti dodatne kredite ali pa podaljšati zapadle.

Železarna je pred tem imela dokaj ugoden koeficient obračanja obratnih sredstev. Zato je bila bolj prizadeta pri restriktivni kreditotvori kot podjetja s slabšim koeficientom. Na ta način je bila posebej obremenjena z blokado žiro računa in grožnjami dobaviteljev, da bodo ustavili dobave.

Poslovanje je močno ovirala tudi vezava lastnih namenskih sredstev: amortizacije zaradi nadaljevanja rekonstrukcije in neizločenega sklada skupne porabe po zaključnem računu 1966 zaradi negativnega poslovnega uspeha v letu 1967. Zaprošenega posojila 1.500.000.— dinarjev iz občinskega sklada skupnih rezerv nismo dobili, čeprav smo v prejšnjih letih v njega redno vlagali določena sredstva. Vložili smo prošnjo za sanacijski kredit tudi pri republičnem skladu skupnih rezerv. Prošnja je bila sprejeta, pripravljal pa se je skupna rešitev za vse tri slovenske železarne. V pozitivno rešitev prošnje smo se upravičeno nadejali zlasti zaradi že začete postopka združevanja slovenskih železarn.

Delavski svet Železarne je na podlagi poročila in razprave ugotovil, da se je stanje z obratnimi sredstvi v zadnjem obdobju precej poslabšalo zaradi nelikvidnosti v letih 1965 do 1967, ko je koeficient obračanja padel izpod 2,5. To stanje je poslabšal še neugoden odnos v strukturi obratnih sredstev z vedno večjim deležem kratkoročnih kreditov. Odnos dohodka v celokupnem dohodku je izrazilo padel v letih 1961/62 in 1966/67, ko so se takrat plačevane cene povečale manj kot pa cene surovin in pomožnega materiala. Ker so se osebni dohodki stalno povečevali, so se stalno slabšali odnosi med osebnimi dohodki in skladi,

tako da osebnih dohodkov leta 1967 nismo mogli več pokriti (izguba). K vzroku za takšno stanje je bilo treba prišteti tudi povečano amortizacijo zaradi revalorizacije osnovnih sredstev leta 1967. Delavski svet Železarne je smatral, da je treba poleg notranjih sanacijskih ukrepov:

1. Pri skladu republičkih skupnih rezerv doseči sanacijski kredit za obratna sredstva v znesku 119.055.000.— dinarjev, od katerega za železarno Jesenice 99.880.000.— dinarjev, za železarno Ravne 12.855.000.— dinarjev in za železarno Štore 6.220.000.— dinarjev. V zahtevku se vezava kupcev obračunava s 60 dnevi.

Odplačilo kredita za trajna obratna sredstva je treba predlagati na 10 let s 6,5 % obrestno mero in z začetkom odplačila 1. julija 1969.

Po varianti kupcev vezanih samo do 30 dni, bi sicer bil skupni zahtevak za dolgoročni kredit za stalna obratna sredstva manjši in sicer 22.991.000.— dinarjev, železarna Jesenice pa bi v tem primeru imela potrebo za 36.161.000.— dinarjev. Vendar ta varianta ni bila realna, ker je v resnici vezava sredstev pri kupcih bila v poprečju 90 dni (Jesenice 90,6, Ravne 99 in Štore 101 dan).

2. Pri občinskem skupnem rezervnem skladu, ki je zavrnil zahtevek za 1.500.000.— dinarjev kredita, je treba ponovno zaprositi za vsaj delno kritje tega zneska. V kolikor teh sredstev ne bi dobili, železarna Jesenice ne bi mogla izpolniti svojih prostovoljno sprejetih obveznosti do temeljne izobraževalne skupnosti za strokovno šolstvo in investicije v osnovno šolstvo.

3. Pri jugoslovanski investicijski banki in Kreditni banki in hranilnici v Ljubljani, je treba zaprositi za podaljšanje rokov odplačila kredita za rekonstrukcijo in sicer pri investicijski banki od 15 na 20 let, pri kreditni banki pa od 8 na 15 let.

4. Doseči je treba odlaganje anuitet pri investicijski banki iz leta 1968 v leto 1969.

5. Doseči je treba možnost plačila celotne anuitete (glavnice in obresti) za nekaj let iz amortizacije, brez dodatnih obremenitev poslovnih stroškov z obrestmi.

6. Treba je doseči znižanje interkalarnih obresti tako pri investicijski kot pri kreditni banki v Ljubljani.

7. Pri upnikih je treba doseči strpno upoštevanje vrstnega reda izvršb in akceptnih nalogov, dokler se stanje v pogledu likvidnosti ne zboljša, na kar se je računalo do konca leta.

8. V kolikor ne bo mogoče rešiti sanacijski kredit v okviru rezervnega sklada je treba poiskati rešitve s kratkoročnimi krediti bank, vendar z najdaljšim možnim rokom, ki ga naš kreditni sistem sploh dovoljuje.

9. Delavski svet Železarne ugotavlja, da so poslovni stroški v stalnem porastu. Železarna je še vedno na robu izgube in bi predvidena podražitev prevoza, elektrike, mazuta in podobno imela za posledico ustavitve posameznih obratov (plavž), ker nastale izgube ne bi mogli pokriti niti ne z zmanjšanjem osebnih dohodkov.

10. Z ugotovljenim stanjem in predlogi zaključkov je treba seznaniti organe in zbornice občinske ter republiške skupščine ter zahtevati njihovo podporo pri izvajanju sanacije.

11. Delavski svet Železarne se je strinjal z vsemi ukrepi, ki sta jih sprejela pravni in izvršni odbor Združenja jugoslovanskih železarn pri zveznih skupščinskih in drugih organih za reševanje problemov celotne panoge v okviru intencij gospodarske reforme. Delavski svet je celo smatral, da je treba še odločnejše nastopati.

12. Delavski svet je tudi sklenil, da v kolektivu ne bi zmanjševali osebnih dohodkov, če bo še naprej delal s takšnim prizadevanjem kot dotlej, opozoril pa je na težke posledice, ki bi nastale, če bi se osebni dohodki prisilno zmanjševali.

13. Delavski svet je od republičkih in zveznih organov zahteval da pretrese vse prispevke, ki jih je morala Železarna plačevati (za Skopje, za energetiko in tako naprej).

Center za proučevanje samoupravljanja in informiranje

Dr. Miha Potočnik ima mnogo zaslug za razvoj planinstva na Slovenskem. Že prek 40 let je gorski reševalec, po vojni pa je ves čas na vodilnih mestih naše planinske organizacije.

Njegova medvojna aktivnost ni ostala neopažena. Maja 1941 so ga aretirali in odpeljali v šentlasiški zapor. Junija istega leta so ga izpustili, toda odvzeli so mu odvetniški poklic. Brž ko so ga izpustili, se je priključil Osvobodilni fronti in postal član odbora OF za jeseniško okrožje. Udeležil se je decembrske ustaje in na njegov predlog so novo enoto na Vrseh imenovali triglavska četa. Postal je tudi komandir te čete.

Ko se je zaradi ostrih okupatorjevih groženj v soglasju z vodstvom ustaje vrnil, so ga zaprli in poslali v taborišče Dachau. Že med vojno so iz taborišča Mauthausen in Dachau izpustili skoraj vse udeležence decembrske ustaje na Dovjem in v Mojstrani, med njimi tudi dr. Miha Potočnika. Novembra 1942 so ga izgnali z Gorenjske in prisilno konfirirali v Himmelberg na Zgornjem Koroškem.

Septembra 1944. leta ga spet srečamo v partizanih, kjer je bil imenovan za člana pokrajinskega odbora OF za Gorenjsko.

Po vojni je bil dve leti direktor jeseniške železarne, nato poslanec, pomočnik ministra za komunalne zadeve Ljudske republike Slovenije in tajnik ljudske skupščine Slovenije.

Glede na to, da sem v celoti objavil poročilo komandirja žandarmerijske postaje Kazianke, si oglejmo, kako se dr. Miha Potočnik spominja decembrske ustaje:

»Po akciji na most čez Belco smo se vsi Belčani zbrali v naši hiši pri Smrčarju. Tu so potem nekateri pripovedovali, da je ta dan organizirana in napovedana splošna ustaja po naši deželi in da so se povsod dvignili ljudje proti Hitlerju. Nekdo je celo pripovedoval, da je to splošna evropska ustaja, ki bo v nekaj dneh pomedla s fašizmom. Tako bomo torej samo za kratek čas stopili v breg za plot, ker bo vojske tako ali tako v nekaj dneh konec.

Ponoči smo odšli v gozd nad Belco in po strmini Pogoršču raznih ovinkih že z dnem prispeli v smer Vrse v Karavankah, kjer je bilo skupno zbirališče pri senikih. Na teh rovtih je bila že zbrana skupina z Dovjega, ki je likvidirala orožniško postajo in postavila na cesto in železnico proti Jesenicam ovire. V koči poleg senika so bili tudi vsi trije ujeti žandari.

Tu sem prvič srečal partizana s tičkov in peterokrako zvezdo, dobro oboroženega s puščico in bombami. Bil je tovariš Slovenko.

Na rovtih na Vrseh se nas je zbralo kar blizu sto. Tovariši so vedeli povedati, da je podobna skupina Mojstrančanov po napadu na graničarsko postojanko na Velikem bregu odšla na Mežakljo. Pripove-

dovali so, da je upor izbruhnil tudi na Jesenicah, v Bohinju in drugih krajih. V prvih jutranjih urah je bilo razpoloženje izvirno, veselje nad uspešnimi akcijami iskreno in ognjevit.

Razvrstili smo se po svilih. Kuharji so kuhali čaj, drugi so prinašali drva, nekaj pa jih je celo odšlo na lov na gamsa. Naše zaloge hrane so komaj zadostovale za prvi dan.

Na Vrseh je bilo že meter suhega snega; udirali smo se do pasu. Bilo je zelo mraz, da je štípalo v lica, nos in ušesa. Z Dovjega do Vrs je bila široka in seveda daleč vidna gaza. Zato smo imeli pod rovti na gazi stražo, ker Nemcem ne bi bilo težko, da bi po sledi prišli do taborišča. Seveda smo računali s tem, da bodo prej ali slej prišli, saj pri ovirah na cesti in železniški progi ni ostal nihče, da bi jim branal odstranjevati ovire in očistiti prehod.

Bili smo pomanjkljivo oboroženi. Vsa množica mož in fantov, ki se je tu zbrala, ni premogla več kakor kakih deset z raznih vetrov prinesenih pušk. Tudi nabojev za puške je primanjkovalo. O kakem mitraljezu ali brzostrelki sploh ni bilo govora. Ljudje so začeli godrnjati, češ da jim je bilo pred akcijo rečeno, da je orožja dovolj in da bo vsak dobil vsaj puško. Uporniki so zahtevali orožje. Slovenko in drugi smo skušali ljudi tolažiti in pomiriti, vendar se je občutek tesnobe in nemoci pred sovražnikom, če bi nadomda prišel in napadel neoboroženo množico, nezadržno širil. Slovenko je pojasnjeval, da orožja trenutno ni v bližini. Na razpoloženje so uplivali tudi mraz, globok sneg, sledovi v snegu in pomanjkanje hrane. V srca je počasi, toda utrajno začelo prodirati malodušje. K temu so prispevale tudi slabe novice iz doline. Žene so prihajale po svoje moze in jih pregovarjale, naj se vrnejo domov. Zvedeli smo, da so vas zasedli nemški vojaki.

Popoldne je na Vrse prišlo odposlanstvo starejših mož in gospodarjev, ki so nas na vse načine pregovarjali, naj izpustimo orožnike žive na svobodo. Prosili so nas, naj na ta način rešimo v šoli priprte talce. Nemci so namreč vse moške na Dovjem zaprli v osnovno šolo in jih popisali po podatkih, ki so jih objavljali na letakih, kadar so streljali talce. Med ljudmi se je upravičeno širil preplah, da bodo za vsakega žandara ubili deset vaščanov. Odposlanci so povedali, da je vas obkoljena, bencinske cisterne pa so že pripravljene za požig vasi...

Omenili so, da v takšnih razmerah niti od daleč ni mogoče pomisliti na to, da bi lahko iz vasi dobili kakršnokoli hrano ali pomoč.

Župan Winzig (nekdanji dolgoletni ravnatelj cementarne v Mojstrani, sicer trd Nemec, toda med ljudmi na glasni kot pravičen in pošten mož) je razglasil, naj se vsi, ki so odšli v gozdove, vrnejo. Vsem

je jamčil za življenje in prostost. To mu je obljubil novi gauleiter dr. Rainer. Tako so se na Vrseh vrstile osupljive novice. Nekaj ljudi se je že prvi dan vrnilo v vas.

Na posvetovanju smo sklenili, da orožnike odpeljemo nazaj na Dovje. Obenem smo svetovali vsem, ki so neposredno sodelovali pri požigu belškega mostu in pri razorožitvi orožnikov na Dovjem, naj se ne vrnejo domov, ker se bodo Nemci zagotovo maščevali. Zanašali smo se tudi na Winzigov razglas in jamstvo. Slovenko je menil, naj orožnike odpeljeva jaz in moj brat na Dovje. Računal je s tem, da znam nemško in bom najbolje zaščitil domačine. Z orožniki smo se zmenili, da bodo poročali tako, da so jih napadli, ujeti in odpeljali tuji partizani, od katerih niso nikogar poznali; da med oboroženimi ni bilo domačinov. Dogovorili smo se tudi, da bomo vsi (orožniki, jaz in brat) trdili in izjavljali, da so nas tuji partizani nasilno mobilizirali. Vsa dejanja od požiga mostu na Belci, zasek na cesti, do napada na orožnike, naj bi bila dela tujih, nam neznanih ljudi.

Da bi bila videti zgodba o tujih oborožencih še bolj verjetna, smo se z orožniki dogovorili, da so ušli z mojo pomočjo.

Z bratom sva dobila nalogo, naj jih peljeva skozi hosto po čim bolj samotanih in zverženih potih v dolino, tako da po naši sledi drugo jutro nihče ne bi mogel najti poti na Vrse (vsaj ne tako hitro). S tem sem želel zavarovati taborišče na Vrseh, če bi orožniki prelomili besedo.

Z bratom sva torej vodila orožnike čez drn in strn po vseh mogočih ovinkih in po najgrštem svetu, skalah ter grapah proti Pogoršču in na zgornjo stran Seduc skozi najbolj zaraščeno grapo na Bele in jih že ponoči pripeljala na cesto, odkoder so se sami napotili na Dovje. Zanimivo je to, da za naš dogovor z orožniki gestapovci niso nikoli zvedeli. Bili so prepričani, da sem res pobegnil od 'tolpe', s seboj pa pripeljal še brata in tri orožnike. Zadnje dni januarja so me aretirali in po zasliševanju v begunškem zaporu poslali v Dachau. Toda niso me zaprli zaradi decembrske ustaje, temveč so na Jesenicah odkrili spisek članov OF, na katerem je bilo tudi moje ime.

Kljub takemu koncu in žrtvam decembrski dogodki niso samo neuspeh. Prav ti dogodki in nacistične surove represalije so zbudile v ljudeh Gornjesavske doline duha odpora in kljubovanja. Nemci so sodili, da bodo imeli s temi kraji in ljudmi najlažje delo, ker so že tako na pol koroški, to pa je v njihovem jeziku pomenilo: nemški. Bili smo naivni in neizkušeni, toda decembrska ustaja je pokazala našo pripravljenost za upor, ljubezen do zasužnjene domovine in množično solidarnost za sodelovanje z osvobodilno fronto. Nemci so že poleti 1941 na posebnih znamenjih pisali za Mojstrano 'Meistern Deutsch für immer'. Decembrski dogodki so jim pokazali, da so se temeljito ušeli.

Tudi iz takih kalih, kakor so bili decembrski dogodki 1941 na Gorenjskem, je poginjal narodni upor, sad tega upora je pa svobodna Titova Jugoslavija.

(Nadaljevanje)

»Kot sem ti povedala že prej, je bila naša organizacija izdana, še preden so me drugič me drugič zaprli. Tudi drugič sem tajila. Potem so me soočili — z Nejčkom. Miren, tih fant, ki ni veliko govoril. Napravil pa je vse, kar so mu rekli. Nejče je tajil! Soočili so me z njim v kleti, kjer so ga mučili. Bojan ne želim ti, da bi videl to pretepeno telo. Nejče pa je tajil. Ne vem, odkod je zmogel toliko moči. Tega še zmerom ne razumem. Potem so tepli še mene. Ko — so me pripeljali pred zasliševalca, mi je zagrozil: 'Priznali boste, o tem ne dvomim. Bolj ko boste trmasti, huje za vas. Tega bandita Nejčeta, bomo še tepli in ustrelili. Tudi če ničesar ne prizna. Pri njem doma smo našli listke s sovražnimi radijskimi vestmi. Dovolj, da ga deseterkrat ustrelimo. Za vas tudi vemo dovolj, da boste ustreljeni. Ker pa vemo, da ste bili v vodstvu banditske organizacije, veste še marsikaj, kar nas zanima. To boste povedali! Od vas je odvisno — v mukah ali zlepa? Če poveste vse, kar vam je znanega o organizaciji, vas ne bomo ustrelili, ne odpeljali v koncentracijsko taborišče. Izpustili vas bomo! Tako je govoril gestapovec. Ko so me drugič peljali v klet in nalašč zadržali na hodniku, da sem poslušala grozljive krike mučenih, ko so hoteli mučiti še mene, sem se zlomila. To je moja krivda! Nisem zmogla muk, prestrašila sem se smrti.»

»Mama, ampak ti bi morala! Če si stopila v organizacijo, delovala, organizirala, pridobivala druge, bi morala zdržati,« je obupan roteče pojasnjeval Bojan. »Morala bi!«

»In kaj morem zato, če nisem zmogla? Če se zdaj ne prenesem misli na smrt? Lahko bi se potlej ubila sama, zaradi slabe vesti. Pa se nisem. In kot slutim, se tudi ne bom!«

Mama, ne more, je pomislil Bojan. Napravila je toliko, kot je lahko. In zdaj ne razume svoje krivde. Ker jo gleda in vrednoti le s svojimi očmi. V teh dolgih letih si je skovala toliko izgovorov, olajševalnih okoliščin, da zdaj verjame, kako je vsaj pred sabo čista. Ljudje je bodo obsojali, ker ljudje so slabi. Tudi ona ni najboljša, nikamor se ne sili, spet pa ni tako slaba, kot so jo naslikali njeni rojaki.

VINKO TRINKHAUS

5

»PO PRIZNANJU«

Ampak človek ni sam, živi med drugimi. Ne more si sam krojiti moralnih načel. Večina ljudi, ki so si lahko sami postavljali moralna načela, so se sprevrgli v samodržce, okrutneže, zločince. Človek ima, mora imeti obveznosti tudi do drugih, je mrzlično premišljal Bojan. Sam sebi preveč popušta. Anarhijo, najsilabše možno življenje bi si ljudje ustvarili, če bi vsak ravnal, kot se mu zdi najbolj prav, če bi vsak le sebi upravičeval slaba dejanja.

»Mama nisi pomislila, kolikšne so tvoje obveze do drugih? Se nisi zavedala, da si bila zato, ker so te izvolili, določili v vodstvo uporniške organizacije, dolžna napraviti več kot drugi? Predvsem pa varovati organizacijo, pomagati uporniški gibanju?«

»Sem!« je odločno vzklila mama in mu prepričano pokimala. »Varovala sem uporniško organizacijo, kolikor je bilo mogoče. Povedala ti bom imena živih, ki so delovali z mano, mi dajali denar, perilo, obveze, hrano. Ti ljudje niso imeli nikoli težav z gestapom. Še več je bilo takih, ki so pozneje padli ali umrli v koncentracijskih taboriščih. Vendar mrtvih ne bom navajala za priče. Pri živih boš lahko zvedel, da sem povedala le toliko, kot je bilo že izdano. Toliko sem lahko koristila uporniški gibanju. Zavestno, hote, nisem bila niti eno sekundo izdajalka!«

Mama je to povedala odločno, skoraj ponosno. Trmasto, očitaje jo je zrla vanj in najbrž čakala, da ji bo pritrdil.

Ni mogel. Mama se je kot v začaranem krogu vračala na točko, kjer se je počutila najmočnejšo: napravila je toliko, kot je bilo v njenih močeh. Priznala je, ne izdajala; ni toliko kriva, kot jo obsojajo. Predvsem pa naj jo on, njen sin, razume in oprost. Če že ne more povsem oprostiti, naj pokaže vsaj več razumevanja za njene stiske in bolečine — kot drugi.

»Mama, to ne more biti res,« je nesrečno združeno vzklil Bojan. Žalostno je pogledoval mamo. »Rad bi verjel, a ne morem. Vprašujem se: če so res vsi nekaj malega priznali — puščam ob strani vse razloge, zakaj so tako ravnali — zakaj so potlej vse te male krivice, ki niso bili v organizaciji — ustrelili, odgnali v koncentracijsko taborišče, tebe pa ne? Ne vem natančno, kje si bila. Nekje v Nemčiji. Nikoli mi tega nisi natančno opisala. Zakaj so drugi, po tvojem enako krivi, doživeli vse hudo, tebi pa je bilo prizanešeno? Dokler mi tega zanesljivo ne pojasniš, se ne morem sprijazniti s tvojo razlago.«

Te misli so morale biti za mamo novost ali o njih ni tako podrobno premišljala. Gledala ga je z začudenjem, strahom, kot bi on nenadno postal gestapovski zasliševalec.

Natčila si je vinjak in ga počasi, zamišljena pila. Prižgala si je tudi cigareto. Potem je vstala in nekaj časa nemirno hodila po sobi.

»Ne znam si tega razlagati drugače, kot da je gestapo potreboval nekoga, ki ga je določil, da bo pred ljudmi veljal za izdajalca.

Nadaljevanje

O RAZVOJU TOPNIŠTVA V IX. KORPUSU NOV IN POS

43

MATEVŽ JEKLER — IZTOK

BELOGARDISTIČNA POSTOJANKA NA ČRNEM VRHU POPOLNOMA UNIČENA

Vsakih lepih stvari je tudi kmalu konec. Na povelje štaba IX. korpusa šte. 515 od 29. 8. 1944 za napad in likvidacijo belogardiščne postojanke Črni vrh, se je naša enota 31. avgusta 1944 ob 17. uri z vso bojno opremo odpravila v smeri Otlica — Predmeja — Col proti Črnemu vrhu. Štab korpusa je v povelju navedel naslednjo situacijo:

V postojanki Črni vrh je 15. četa domobrancev s 120 možmi, ki so pretežno domačini. Nastanjeni so v šoli in konzumu. Stražarska mesta imajo v petih bunkerjih, vsako stražarko mesto pa ima po dva stražarja, ponoči pa število teh povečajo. Oborožitve: V vsakem bunkerju je težka ali lahka strojnica. V cerkvenem stolpu (zvoniku) imajo tudi težko strojnico. Dnevno pošiljajo patrle proti Zadlogu, Koševniku, Kajnem dolu in Colu.

Sosedne sovražne postojanke so: Hotedersčica z 88 možmi — belogardisti in 12 pomožnimi stražarji; Idrija z okrog 400 mož policije raznih narodnosti; Spodnja Idrija — 63 Nemcev z dobro oborožitvijo; Godovič z 80 do 100 Nemci; Ajdovščina z okrog 200 Nemci in 100 belogardisti ter Vipava z okoli 350 voja-

ki, od katerih je 200 esesovcev. Posadke v teh postojankah so dobro oborožene, saj imajo poleg lahkega pehotnega orožja tudi težke mitraljeze in minometalce ter nekaj topov.

Napad je bil predviden za 31. avgust 1944 ob 23.30. Komandantu artilerije Aleksandru Zupancu-Acu ta ura ni bila po volji. Odšel je v štab korpusa in obrazložil, da artileriji ne vedo kam in na kaj streljati, ker se ponoči ne vidi nobenega cilja. V takem primeru bi se itak splošno pomanjkanje municije našo enoto spravilo v še slabši položaj. Po daljšem razgovoru je zavladal razum in napad na belogardiščno postojanko je bil določen za 1. september 1944 ob 5.30 zjutraj. Napad se prične z izstrelitvijo treh zelenordežih raket.

Pohod enote je bil dokaj naporen. Porabili smo več kakor osem ur za premik na borbene položaje. Naša predhodnica je okoli druge ure ponoči prišla na sedlo nad Črnim vrhom in nam sporočila, da ni nikjer naletela na sovražnika. Med pohodom enote je le malo ljudi vedelo, kam vodi pot s tako popolno bojno opremo. Nestrpnost pri borbah se je stopnjevala do prihoda na borbene položaje. Borbene položaje za našo enoto in minometalce 31. divizije so zbrali po najboljših močeh štabni oficirji. Čez noč smo vsi prispeli na cilj in pričeli s takojšnjim odkopavanjem vseh orožij. Havbica je bila takoj na sedlu, oddaljena od

cilja 800 metrov. Protitankovska topova sta bila že dosti bližje, oddaljena kakšnih 400 metrov od sovražnih bunkerjev. Gorski top je bil postavljen ob opazovalnici vseh štabov korpusa, artilerije in 31. divizije. Takrat so že bile vzpostavljene telefonske veze in so se naši telefonisti dobro odrezali.

Večino granat, ki smo jih imeli ob napadu, smo sami predelali iz šrapnel v udarne granate. Za 100 mm havbico smo imeli 101 granat, 60 granat za 75 mm gorska topova, 250 granat pa je bilo na razpolago za protitankovska topova.

Ura se je bližala peti in izvršen je bil pregled položajev. Sam komandant korpusa Lado Ambrožič je obšel borbene položaje artilerijev. Tudi ostale enote so zasedle svoje položaje. XXXI divizija je imela nalogo z delom enot vršiti zavarovanje. Gradnikova brigada pa je imela nalogo, da s pomočjo artilerije uniči postojanko. Mimogrede naj povem, da smo na veliko začudenje okoli 3. ure zjutraj debelo gledali, ko je Gradnikova brigada šla skozi naše položaje na svoj borbni položaj. K sreči je šlo vse v redu, čeprav smo bili s težkim orožjem prvi na položaju.

Kazalec na uri se je leno pomikal. Ura je 5.15 in treba je ponovno preveriti borbene pripravljenost, pripraviti municijo, maskirati položaje in preveriti zveze. Komora in ambulanta sta bili razvrščeni kakšnih 800 m za nami. Naš zaščitni bataljon je bil na svojem mestu, del bataljona pa pripravljen pomagati Gradnikovi brigadi. Na obzorju se je pokazala krvavo rdeča zarja, kakor bi vedela, da bo tekla kri. Postojanka pod nami je bila zavita v dokaj gosto meglo, ki se je leno dvigala. Skozi meglo so se pokazale siluete posameznikov. Ker je vas ležala prav pod položaji artilerijskih orožij in je bilo treba streljati navzdol (depresivni kot), se je pokazalo, da nam je v napoto eno drevo. Ura je 5.30. Čas za napad. Toda kaj streljati. Megla še ni dovoljevala vpogleda na bunkerje in zgradbe. Treba je še čakati. V tem času je naš inženirski vod posekal drevo. Cilj je bil kakor na krožniku. Tudi s podiranjem drevesa se je v močno utrjeni postojanki nekaj premaknilo. Ob 5.55 sta na srečo padli dve sovražnikovi mini iz minometna za artilerijske položaje. Mitraljezi pa so iz vseh njihovih bunkerjev začeli streljati. Med nami je bilo malce nestrpnosti, a kaj, treba je bilo čakati na znak za napad in predvsem na vidljivost. Orožje je bilo napolnjeno, le vrvice je bilo treba potegniti.

Črni vrh ob napadu prvega septembra 1944

Nadaljevanje

NOVICE IZ RADOVLJSKE OBČINE

V veliki sejni dvorani OS Radovljica je bila 9. julija občinska kandidacijska konferenca SZDL Radovljica. Delegati so obravnavali in potrdili predlog za možnega kandidata bodočega predsednika izvršnega sveta SRS Janeza Zemljariča. Obravnavali in potrdili so tudi predlog nove sestave članov izvršnega sveta OS Radovljica. V nadaljevanju so spregovorili o uresničevanju politike ekonomske stabilizacije in srednjeročnega planiranja v občini ter izvolili delegata za republiško kandidacijsko konferenco.

Na 3. seji predsedstva OK ZSMS Radovljica, 3. julija, so spregovorili o dosedanjih oblikah in uspehih sodelovanja radovljske mladine z delovnimi brigadami na republiški mladinski delovni akciji Bohinj '80 ter sprejeli nadaljni program sodelovanja do zaključka akcije, ki bo predvidoma 29. ali 30. avgusta. Na seji so tudi ocenili učinkovitost dela voljenih in zaposlenih delavcev na sedežu OK ZSMS Radovljica.

Na osnovi sklepa izvršnega sveta OS Radovljica je oddelek za gospodarstvo in finance v začetku julija razposlal v javno razpravo osnutek družbenega dogovora o temeljih družbenega plana občine Radovljica za obdobje 1981-1985. Razprave bodo potekale do septembra v združenem delu, v krajevnih skupnostih in družbenopolitičnih organizacijah, sočasno pa bodo v razpravi tudi osnutki samoupravnih sporazumov SIS o temeljih planov za srednjeročno obdobje 1981-1985 družbenih in gospodarskih dejavnosti.

V spomin na veliko mladinsko napisno akcijo proti nemškemu okupatorju 17. julija 1941, slavijo v krajevni skupnosti Bled svoj krajevni praznik. Osrednja svečanost je bila v sredo, 16. julija ob 18. uri, ko je bila v dvorani hotela Svoboda slavnostna seja skupščine krajevnih skupnosti Bled. V teh dneh se bodo na Bledu vrstile številne kulturne in športne prireditve. Zaradi varčevalnih ukrepov letos ne bodo priredili vsakoletni ognjemet, pač pa bodo pripravili »Večer na blejskem jezeru« z osvetljenimi čolni in glasbo.

Industrijska proizvodnja v radovljski občini se je v maju povečala v primerjavi z lanskim za 11,5 %, vendar pa je bila za 8,3 % nižja kot v letošnjem aprilu. Od januarja do konca maja je bila industrijska proizvodnja večja od lanske za 22,2 %. Največje povečanje so imeli v lesni industriji 40,5 %, v kemični za 33,7 %, v kovinski za 22,6 %, v Elanu Begunje za 21,9 %, v živilski industriji za 17,8 %, v tekstilni za 15,7 % in v elektro industriji za 4,4 %. Celotna industrija je v prvih petih mesecih letos uresničila 43,3 % letnega plana.

Do konca leta 1980 bodo po akcijskem programu občinske organizacije ZZZB NOV Radovljica člani komisije za razvijanje in ohranjanje izročil NOB in spomeniško varstvo oblikovali popoln seznam padlih borcev in aktivistov ter ga dopolnili tudi z umrlimi jetniki taborišč in izgnanci. Do junija je bil izdelan seznam 1186 padlih borcev in aktivistov iz občine Radovljica, vendar ga bo potrebno ob pomoči krajevnih organizacij ZB NOV dopolniti in preveriti.

Od januarja do maja je znašala vrednost izvoza radovljskega gospodarstva 12.858.613 dolarjev, kar je 30 % več kot v enakem obdobju lanskega leta. Na konvertibilno tržišče je bilo izvoženo 77,1 % celotnega izvoza. Petmesečno plansko obveznost izvoza so delovne organizacije izpolnile 84,7 %.

V radovljski občini je gospodarstvo uvozilo v maju za 15,4 % manj reprodukcijskega materiala in investicijske opreme kot lani. Celotni uvoz v prvih petih mesecih letos je bil za 9,8 % nižji kot lani, tako je industrija radovljske občine v tem času pokrila uvoz s 131,6 % lastnim izvozom.

Po podatkih SDK je znašal v občini Radovljica skupaj izplačani neto osebni dohodek na zaposlenega delavca v letošnjem marcu 7.444 din ali 19 % več kot marca lanskega leta. V gospodarstvu je bilo poprečje 7.328, v negospodarstvu pa 8.484 din. Primerjalni podatki kažejo, da je bilo poprečje osebnih dohodkov na Gorenjskem večje kot v radovljski občini, zaostaja le občina Trzin, ki je imela najnižje osebne dohodke.

V prvih petih mesecih 1980 je bilo na območju radovljske občine prijavljeno skupaj 80.868 gostov, ali 15 % manj kot lani in ustvarjenih 311.239 nočitev kar je za dobrih 1500 več kot lani. Domači gostov je bilo letos 24 % manj, tujih pa za 8 % več kot lani. Tudi nočitev so domači ustvarili za 4 % manj, tuji pa za 15 % več kot lani. Značilno je, da se je letos bivalna doba gostov povečala.

Zadnje junijsko soboto in nedeljo je okoli 30 mladincev in mladink, članov osnovnih organizacij ZSMS z Bleda izvedlo delovno akcijo na Seliški cesti na Bledu, kjer so izkopali nad 500 m jarka za kabel javne električne razsvetljave. Pri delu jim je priskočila v pomoč tudi občinska delovna brigada Stane Žagar, ki se je pripravljala na republiško akcijo Bohinj '80.

V šolskem letu 1980/81 se je pri Vzgojnovarstvenem zavodu Radovljica prijavilo nanovo 320 predšolskih otrok. V vseh desetih vrtcih v občini bo po dosedanjih podatkih zajeto 1030, ali 34 % vseh predšolskih otrok. V vseh vrtcih bodo organizirali pripravljane oddelke za osnovno šolo, razen v Radovljici, kjer za to nimajo dovolj prostorskih možnosti.

V prvih dneh julija je med bivanjem v Sloveniji obiskalo Bled enajst novinarjev, urednikov in predstavnikov velikih časopisnih hiš iz Evrope. Ogledali so si turistične in kulturne zanimivosti Gorenjske, o čemer bodo poročali v okviru organizacije UNICEF.

Prva izmena mladinskih delovnih brigad, v katerih je bilo 76 brigadirjev na republiški akciji Bohinj '80, je delovne norme na izgradnji kanalizacijskega omrežja presežla za 60 %, kljub izredno slabim vremenskim razmeram. Ob zaključku akcije prve izmene so predstavniki skupščine in DPO radovljske občine najuspešnejšim brigadirjem podelili posebna priznanja. V drugi izmeni julija je v treh brigadah na akciji 130 brigadirjev. Njim, kot že njihovim predhodnikom iz prve izmene so se po programu pridružili z udarniški dnevi tudi mladi iz osnovnih organizacij ZSMS radovljske občine, kjer so skupaj pripravili razne kulturne, izobraževalne in športno zabavne prireditve.

Komunalno gospodarstvo Radovljica in TOZD Komunala Bled - oddelek Snaga, ki skrbita za odvoz in deponiranje smeti in odpadkov sta sicer zadovoljivo opravljala svoje naloge, vendar pa še naprej ostane odprto vprašanje osrednjega občinskega odlagališča, o katerem se še vedno močno nasprotujejo stališča kje naj bi bila nova lokacija. Za odvoz smeti in odpadkov imajo na voljo tri posebna vozila za odvoz smeti iz kovinskih posod, dve posebni vozili za odvoz transportne posode - kontejnerjev, buldožer in pometalni stroj. Cena storitev - odvažanja odpadkov je doslej po veljavnem odloku 0,45 din za kv. m površine, kar je za 0,05 din nižja kot v drugih gorenjskih občinah.

Po podatkih v začetku 1980. leta so občani in delovni ljudje radovljske občine pri poslovnih enotah Radovljica Ljubljanske banke po vloženih sredstvih na tretjem mestu v okviru temeljne banke Gorenjske. Njihov delež je znašal 19,4 % vseh sredstev. Pred njimi so vlagatelji iz občine Kranj z 39,2 % in Skofje Loke z 21,5 %, za njimi pa vlagatelji iz občine oz. poslovne enote Jesenice s 13,6 in Trzin s 6,3 % deležem.

Člani kulturnega društva Brezje, ki je bilo ustanovljeno lani, so sklenili, da bodo v dvorani novega družbenega doma postavili oder, ki bo primeren za manjše gledališke, zborovske in druge kulturne predstavitve. Z deli so že pričeli. Celotna naložba bo veljala nad 30.000 din, od tega bo 10.000 din prispevala Kulturna skupnost Radovljica.

V počastitev dneva borca je kulturno društvo Veriga Lesce na predvečer praznika, 3. julija, v avli osnovne šole F. S. Finžgar priredilo proslavo s kulturnim programom. Nastopili so člani pevskega zbora in folklorna skupina.

Konec junija so bili v gosteh pri kulturnem društvu delavcev tovarne Džuro Salaj v Slavovskem Brodu člani folklorne skupine in pevski zbor kulturnega društva Veriga Lesce. Tamkajšnjim delavcem in občanom so se predstavili s slovenskimi pesmimi in plesi. Obisk pa so Leščani izkoristili tudi za razgovore o nadaljnjem kulturnem sodelovanju in izmenjavi izkušenj pri izvajanju kulture v združenem delu. Gostitelji so leške kulturne delavce sprejeli zelo prisrčno, domačini pa jim bodo vrnil obisk jeseni.

Na veliki jubilejni proslavi 130-letnice mestne godbe iz Metlike, ki sodi med najstarejše na Slovenskem, so gostovali z drugimi številnimi godbami iz vse Slovenije tudi člani godbe na pihala iz Gorij.

Za dejavnost ljubiteljske množične kulture v društvih in sekcijah, ki se združujejo v Zvezo kulturnih organizacij Radovljica je bilo od 1976. do 1979. leta zbrano 4.547.657 din. Kulturna skupnost Radovljica je od tega namenila za to dejavnost 4.108.897 din, druga sredstva pa so se stekala z lastnimi prihodki. V občini deluje 22 kulturnih društev in samostojnih skupin z nad 60 različnimi sekcijami, ki letno organizirajo okoli 900 kulturnih prireditev in akcij.

V galerijskih prostorih Šivčeve hiše so 11. julija svečano odprli razstavo Lončarstvo na Gorenjskem, ki bo na ogled do 21. avgusta. Razstavo je omogočil Gorenjski muzej iz Kranja, uredila pa jo je kustosinja Anka Novak. Podobne etnografske razstave organizirajo v Šivčevi hiši že več let v sezonskih mesecih, ki so posebno privlačne za domače in tuje turiste.

V Festivalni dvorani na Bledu so 3. julija odprli razstavo umetniških del znanega slovenskega likovnika, akademskega slikarja Ive Šubica, ki je bila na ogled deset dni. Razstavo je pripravila likovna sekcija KUD Bled.

Na polfinalnem republiškem prvenstvu četverk v balinanju, 29. in 30. junija v Mariboru, je med 16 moštvi iz Slovenije nastopila tudi ekipa BK Radovljica v sestavi Rebec, Humerca, Železnikar, Kobal in Sinobad, ki si je priborila 3. mesto. S tem so si radovljski balinarji pridobili pravico nastopa na zaključnem tekmovanju za prvaka SR Slovenije, na katerem se je pomerilo osem najuspešnejših slovenskih moštev, ekipa Radovljice pa se je uvrstila na četrto mesto.

SAMOUPRAVNI SPORAZUM O STROKOVNEM SODELOVANJU MED GORENJSKIM ZDRAVSTVOM IN KLINIČNIM CENTROM

Konec junija je bil podpisan samoupravni sporazum o delitvi dela in strokovnem sodelovanju med delovno organizacijo Klinični center Ljubljana in SOZD Gorenjskim zdravstvenim centrom. Podpis sporazuma predstavlja pomemben dogodek v razvoju zdravstva na Gorenjskem, priprave zanj pa so trajale skoraj pet let. Hkrati pa je to prvi tovrstni sporazum na tem področju, tako po obliki kot vsebini, ki je bil podpisan v Socialistični republiki Sloveniji.

Gre za samoupravni sporazum, ki opredeljuje dogovarjanje obeh podpisnikov, predvsem bolniških ustanov, in sicer na temelju stopenjske delitve dela: tako diagnostike, zdravljenja, skrbi za strokovno usposobljenost kadrov in vključevanje v raziskovalne programe kliničnega centra. V prvi vrsti pa takšno delitev dela, ki naj v prid delavcem in občanom zagotovi smotno, učinkovito in strokovno zdravstveno varstvo. Stopenjska delitev dela oziroma diagnostika obsega natančno opredelitev dela in nalog na določeni stopnji, torej na posameznih oddelkih gorenjskih bolnišnic, za katere so usposobljene. Temelji na kadrovski in strokovni opremljenosti oziroma sposobnosti ustanove, da izvršuje vsa dela, ki se zahtevajo na tej stopnji. To pomeni, da je usposobljena obravnavati in zdraviti večino bolezni do tistega nivoja, za katerega je opremljena. Na naslednji stopnji pa se nadaljuje začeta obravnava predhodne stopnje po enotni doktrini. Pacienti se torej pošiljajo kliničnemu centru, ki bo obravnaval bolezenska stanja, ki terjajo dodatne posege, oziroma hospitalizacijo v kliničnem centru za tiste primere, za katere Gorenjski zdravstveni center še ni dovolj usposobljen. Pri tem je bistveno to, da se obravnava bolnika nadaljuje, da vsaka stopnja zaključuje zdravljenje do nivoja svoje usposobljenosti, ne pa da bi predstavljala ponavljanje vsega postopka od začetka, kar se je pogostokrat dogajalo.

Takšna premeštev pa ne sme biti slučajna, temveč posledica v naprej določenega postopka obravnave. Po končanih preiskavah pa se vrača bolnik v svojo dokumentacijo nazaj v svojo matično ustanovo, po predhodnem dogovoru in skupnem mnenju o nadaljevanju zdravljenja. Na kratko, kar se ne more izvršiti in dokončati na stopnji gorenjskih bolnišnic, se po sporazumu premesti v Klinični center v Ljubljano.

Seveda pa mora pri tem obstojati enotno gledanje na bolezenski proces in na doktrino bolezenskih dogajanj, ki pa jo je mogoče ustvariti le s skupnim strokovnim sodelovanjem in dogovarjanjem. Neracionalno bi bilo pošiljati bolnika v Klinični center brez tehtnega razloga, če pa so možne vse preiskave in zdravljenje v gorenjskih bolnišnicah. To bi storili na podlagi sporazuma vedno le v tistih primerih, ko gre za visoko zahtevne in redke medicinske primere ali pri medicinskih zapletih.

Pri pripravi osnutka smo izhajali iz osnovne zahteve in pravice bolnikov, da so strokovno enako kvalitetno obravnavani do določene stopnje, v skladu s sporazumom, tako v gorenjskih bolnišnicah kakor v Kliničnem centru.

Drugič pa smo izhajali iz znane resnice, da so za dobro delo neke dejavnosti potrebni določeni pogoji: dobra opremljenost, visoka strokovna raven delavcev, hkrati pa tudi zadostno število bolnikov, kajti le tako bodo vse aparature smotno izkoriščene.

Zavedati se moramo, da je zdravljenje v Kliničnem centru drago, zato pa naj se uporabljajo te zelo drage naprave res za namene vrhunške medicine, za izredne primere, kakor tudi v pedagoško medicinskem delu.

Pomembna je tudi sestava sporazuma: prvi del obravnava, kot smo že omenili, povezovanje in medsebojno sodelovanje. To omogoča našim strokovnjakom sodelovanje v Kliničnem centru bodisi zaradi iz-

popolnjevanja, sprotne spremljanja najmodernejšega razvoja medicine, sodelovanja na sestankih, seminarjih, konzilijih, predstavljanja pacientov širokemu krogu strokovnjakov za skupna mnenja in odločitve ter podobno. Poudarjam, v skupnem ne pa izoliranem sestavu. Istočasno pa omogoča tudi našim strokovnjakom vključevanja v postdiplomske predavanja, raziskovalne programe itd.

To pomeni najtesnejše sodelovanje za čim višji strokovni nivo obravnave, istočasno pa razumno in načrtno usmerjanje tistih bolnikov, ki potrebujejo svojo bolezen primereno zdravljenje. Vodilo mora biti - obravnava bolnika tam, kjer je to medicinsko najbolj utemeljeno, ne pa po želji posameznika.

Pri tem pa se podpisnika zavedata, da bo dosežena učinkovita in racionalna delitev dela le z dobro strokovno organizirano povezavo med delovnimi organizacijami oziroma temeljnimi organizacijami znotraj SOZD Gorenjski zdravstveni center in delovne organizacije Klinični center. To pomeni, da je potrebno najtesnejše sodelovanje z zdravniško splošno medicino in zdravstvenimi domovi ter bolnišnicami, sicer si izvajanje takšnega programa, kot ga obsega sporazum, ne moremo predstavljati.

Drugi del dokumenta pa podrobno našteva vsa tista obolenja, za katera je posebno pomembno, da se izvajajo omenjena načela.

Kakšne naj bi bile torej koristi tega sporazuma. Največje koristi mora imeti in zato je bil tudi pripravljen in podpisan sporazum - porabnik - bolnik. Odpadle bi dolgotrajne čakalne dobe, bolnik se usmerjeno napoti v določene, že dogovorjene oddelke, če pa te na Gorenjskem ni, ali pa so nezadostno razviti, v Klinični center. Takšno načrtno pošiljanje bolnikov v višje ustanove predstavlja velik prihranek v finančnem pogledu in preprečuje tavanje bolnikov po Kliničnem centru. Zagotovljena jim je tudi vsestranska strokovna pomoč ter

istočasno spremljanje zdravljenja in preiskav takih bolnikov, kar bi zaključevalo skupno skrb in spremljanje bolnikovega stanja od začetka do izboljšanja oziroma vrnitve. Ob zaključku še ena značilnost tega dokumenta: to ni tog, nespremenljiv, temveč dinamičen dogovor, ker vemo, da se medicina stalno spreminja, naglo napreduje in se morajo zato obvezno ti dogovori vsakoletno kontrolirati na skupnih sestankih kolegejev posameznih služb, se dopolnjevati in izboljševati.

To pomeni, da se naše bolnišnice, oziroma oddelki na Jesenicah, Kranju in Begunjah kot Gorenjska bolnišnica vključujejo v široko strokovno sodelovanje na modernih medicinskih načelih s Kliničnim centrom kot enakopravnim partnerjem ter da velja prvenstveno nenehna skrb bolniku, strokovnemu izpolnjevanju in usposabljanju kadrov in naših oddelkov.

Naš - to je interni oddelek, se je pripravljaj za takšno sodelovanje že vrsto let in je temu primerno prilagodil svojo strokovno organiziranost: izvršili smo usmerjenost posameznih strok na internem oddelku na oddelke, kjer so pretežno bolniki določene subspecialnosti: gastroenterološki odsek (boleznih prebavil in jeter), kardiološki odsek (obolenja srca in ožilja), endokrinološki odsek (obolenja žlez z notranjim izločanjem, zlasti sladkorni bolniki), nefrološki odsek (boleznih ledvic), hkrati pa posamezne enote pri oddelkih: koronarna enota za težke srčne bolnike, ki potrebujejo neprestani nadzor, permanentno opazovanje ter terapijo, laboratorij za srčno diagnostiko (neinvazivno kardiološko diagnostiko in ehokardiografijo) ter endoskopsko enoto, kjer se vršijo predvsem preiskave prebavnega trakta s pomočjo optičnih instrumentov v votlih organih telesa, zlasti želodca (gastroskopije), celotnega ali le dela debelega črevesja (rektoskopije in kolonoskopije) itd. Upajmo, da se bo pridružila še dializa za težke ledvične bolnike.

Za takšno strokovno usmerjenost smo si prizadevali že dalj časa. Tako imajo skoraj vsi specialisti usmerjen postdiplomski študij v navedenih smereh, kar omogoča visoko kvaliteto in poglobljeno znanje iz teh področij interne medicine, hkrati pa

dobro stike s kliniko. Sedaj, ko so podani za otvoritvijo novih polikliničnih prostorov tudi pogoji za večjo ambulantno dejavnost, bomo takšno usmerjenost lahko izvajali tudi ambulantno. To je jasna zahteva moderne medicine, če hočemo zadovoljevati vse potrebe pacientov in tesno slediti razvoju medicine.

Vendar pa smatramo kot osnovno vodilo oddelka: široko sodelovanje z zdravniško splošno medicino, ker menimo, da je to za dobro delo izrednega pomena, oziroma sploh predpogoj za uspešno zdravljenje bolnikov. Skupno, kompleksno bo mogoče zdraviti bolnika le, če bo obstajalo tesno sodelovanje med oddelkom in terenom. Ni to zahteva ene ali druge strani, temveč nujnost in potreba, ki jo narekuje pacient. To pomeni, da bodo morali biti stiki še tesnejši, pogostejši obiski zdravnikov v bolnišnici in v zdravstvenih domovih, pogosta posvetovalja ob pacientih, pogostejša strokovna predavanja, pogostejša posvetovalja o razvoju, delu in organizaciji medicinske službe. To pa zahteva dolgotrajno in sistematično delo, ki ga zadnje čase uresničujemo tudi s sodelovanjem zdravnikov iz spodnjih delov Gorenjske, s čimer bi dobili oziroma dobiva oddelek vsegorenjski značaj.

Ravno zaradi tega, ker je veliko želenega in ker je potrebno nekatere stvari le dopolniti in izpopolniti, smo prepričani v uspešnost takšnega usmerjanja. Prav tako smo prepričani, da je podpis samoupravnega sporazuma o sodelovanju in delitvi dela pomemben korak k boljšemu, hitrejšemu in smotrnejšemu pristopu zdravljenja naših bolnikov po načelih sodobne, naglo napredujoče medicine.

Takšen koncept naglega in načrtovanega zdravljenja pa predstavlja tudi korak in prispevek k stabilizacijskim prizadevanjem naše družbe, ko v teh trenutkih zastavlja vse svoje moči in prizadevanja za gospodarsko stabilizacijo, katere sestavni del je tudi dobro organizirana zdravstvena služba.

Mg. sc. dr. Primož Vidali
predstojnik int. odd.
splošne bolnice Jesenice

DESETO SREČANJE REZERVNIH VOJAŠKIH STAREŠIN JUGOSLAVIJE V SRBIJI - »BRATSTVO IN ENOTNOST '80«

Druga julija letos je minilo deset let, ko so se rezervni vojaški starešine Jugoslavije odločili za prvi pohod od Triglava do Dževdželije, oziroma za prvo srečanje rezervnih vojaških starešin vseh bratskih republik in obeh avtonomnih pokrajin pod geslom »BRATSTVO IN ENOTNOST«. Prvo srečanje je bilo v SR Bosni in Hercegovini, na tleh legendarne Sutjeske in Kozare. Srečanje je bilo s svojo vsebino in programom globoko vgrajeno v program politike Zveze komunistov Jugoslavije, za namenom, da se krepita bratstvo in enotnost vseh jugoslovanskih narodov in narodnosti. Srečanje je imelo vzgojni in delovni značaj, kjer so rezervni vojaške starešine dokazali politično osveščenost in kontinuiteto razvijanja in negovanja tradicije revolucije in narodno-osvobodilnega boja.

Letošnjega desetega jubilejnega srečanja v SR Srbiji so se udeležili tudi predstavniki OK ZRVS Jesenice, in sicer Oto Pestotnik, Franc Bratun in Alojz Mertelj. O vtisih srečanja sta za tednik Železar povedala naslednje:

Letošnje deseto jubilejno srečanje je bilo tesno povezano z jubileji 35-letnice zmage nad fašizmom, osvoboditvijo in 30-letnico samoupravljanja. Letošnje srečanje pa je bilo tudi prvo, ko med nami ni več prvega vojaka revolucije, tvorca vojaškostrateške znanosti, vrhovnega komandanta in neutrudljivega borca tovariša Tita. Ravno zaradi te velike izgube, ko med nami ni več tovariša Tita, smo na srečanje odšli zelo dostojanstveno in prizadeto, z zavestjo, da med nami večno živi njegov duh in njegovo delo. Tovariš Tito nas je nenehno učil, naj negujemo in razvijamo bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti in naj se posebej skrbno idejnopolično in strokovno usposabljam. Za vedno bodo med nami žive njegove besede, ki jih je nam, rezervnim vojaškim starešinam, rekel ob mnogih priložnostih. Med drugim je dejal, da morajo rezervni vojaške starešine družbeno zaupanje stalno dokazovati z vsakdanjim vztrajnim delom, z izpolnjevanjem nalog na področju splošnega ljudskega odpora in družbene samozaščite. Zato bomo odločno in še posebej zavzeto razvijali enotnost tudi v svojih vrstah, krepili moralopolitično zavest in lik rezervnega vojaškega starešine, se usposabljali in svoje znanje na področju SLO in družbene samozaščite uporabljali povsod, kjer živimo in delamo. S tem pa bomo tudi uresničili Titovo geslo, da moramo delati, kot da bo sto let mir, in se pripravljati, kot da bo že jutri vojna.

Udeleženci srečanja smo že v sredo, 2. julija, poleteli z brniškega letališča in po prijetni vožnji pristali na surčinskem letališču pri Beogradu. Na letališču so nas pričakovali predstavniki mestne konference ZRVS Beograd in nas vse udeležence ZRVS Jugoslavije popeljali na Dedinje v hišo cvetja do zadnjega počivališča tovariša Tita. Tiho, dostojanstveno in z velikim spoštovanjem smo se pridružili neskončni večni reki ljudi in se poklonili največjemu sinu naših narodov in narodnosti. Poklonili smo se svojemu komandantu tovarišu Titu z obljubo, da nadaljujemo vse njegovo delo, ki je večno in nepozabno.

V zgodnjih opoldanskih urah smo prispeli v občino Kragujevac, kjer so nas navdušeno pozdravili predstavniki družbenopolitičnega življenja, člani konference ZRVS in občani. Po kosilu je sledil ogled spominskega parka in muzeja 21. OKTOBER (Kragujevački oktobar). Kragujevac je mesto, v katerem so nemški fašisti v enem dnevu storili največji zločin med vsemi vojnimi zločini v Jugoslaviji. Kragujevac je bil 21. oktobra 1941 spremenjen v največje morišče. Tega dne so krvočolni fašisti ustrelili 7.000 moških prebivalcev mesta in okolice. Med njimi je bilo tudi 300 učencev srednjih šol, 18 profesorjev in 15 učencev mlajših od 12 let. Spominski park na robu mesta na površini 352 hektarjev se imenuje Sumarica. V parku je pet veličastnih spominskih obeležij: spomenik bolečine in žalosti, spomenik zlomljenih kril, v spomin dijakom in profesorjem, spomenik odpora in svobode, spomenik kristalni cvet v spomin žrtvam Romov. V mestu pa je tudi spomenik mladinke, ki je prva nosila štafetno palico tovarišu Titu.

Svojevrsen dokument o trpljenju Kragujevcianov in okoličanov je muzej 21. OKTOBER. Zgradba ima 33 rdečih kupol, različne višine, ki simbolizirajo 33 ustreljenih skupin. Zgradba je brez oken, svetloba pa prihaja v notranjost skozi kupole. Na prostoru 1120 kvadratnih metrov je razstavljenih 8599 raznih dokumentov. Posamezni deli dokumentacije nosijo naslove: »Gradbuna«, »Prve socialistične ideje«, »Crveni

barjaki«, »Socialdemokratska stranka u Kragujevcu«, »Represalije buržoazije«, »Stvaranje in razvoj sindikalnog pokreta u Kragujevcu«, »KPJ u Srbiji 1941«, »U zoru ustanaka«, »Kragujevac pred ustanakom«, »Vruće šumadijsko leto«, »Bezobzirna odmazda«, »Rat bez milosti«, »Jedinstveni u zločinu«, »Jači od smrti«, itd. Posebni in najbolj presrešljivi del muzeja je prostor, ki se imenuje »Krvava bajka«. Tu so na zidovih zabeležena imena vseh učencev in profesorjev, ki so padli pod streljo nesrečnega 21. oktobra 1941. Ob vstopu v prostor »Krvava bajka« pa so zabeležena imena 38 oseb, ki so preživele ta najstrašnejši dan.

Zelo pretresljiv je pravokotni relief, na katerem so upodobljeni nebolgliji človeški obrazi in roke. Obkroža jih pa kovinski obroč, na katerem so pritrjene puške in fašistične čelade.

Vsako leto na dan 21. oktobra, v spominskem parku organizirajo veliko spominsko umetniško prireditev v spomin vsem ustreljenim učencem in profesorjem. To veliko spominsko prireditev imenujejo »Velika šolska ura«. To je izjemen dogodek, na katerem sodeluje 100.000 udeležencev iz vse Jugoslavije in drugih dežel sveta. In kot pravijo Kragujevčani, če samo enkrat doživijo »Veliko šolsko uro«, ti ostane globoko v spominu. Globoko pretreseni nad fašističnimi grozodejstvi in represalijami smo se udeleženci iz Slovenije poklonili žrtvam v spominskem parku. Ko si je spominski park nekoč ogledal tovariš Tito, je dejal: »Uspomena na te žrtve, na te heroje, živjet će večno ne samo u srcima Šumadinaca, nego i u srcima svih naroda Jugoslavije i čitavog poštenog čovječinstva«.

Skozi trpljenje in krvave boje ter z velikimi žrtvami v NOB si je ljudstvo Kragujevca, Šumadije in Pomoravlja priborilo zmago in svobodo 21. oktobra 1944. Mesto se danes ponaša z velikim napredkom na gospodarskem, družbenopolitičnem in kulturnem področju. Vse to je jasen dokaz, da žrtve niso bile zaman. Prav zato se še s posebno pozornostjo in ljubeznijo oživljajo revolucionarne tradicije. Mesto ima 120.000 prebivalcev, ki so še posebno ponosni na svojo avtomobilsko industrijo, zavod Crvena zastava.

Čas je hitel dalje in morali smo se posloviti od dragih gostiteljev Kragujevcianov in se odpeljati v občino Kraljevo. Namestili smo se v centru mesta v hotelu Turist. Zopet val navdušenja in prisrčnega sprejema, kjer so nas zasuli s cvetjem, oziroma z rdečimi nageljni. Ob navzočnosti vseh predstavnikov ZRVS in družbenopolitičnega življenja je sledil sprejem pri predsedniku občine Kraljevo, ki je priredil slavnostno večerjo. Bili smo deležni gostoljubja, ki ga ne bomo nikoli pozabili. Tu smo se tudi pogovarjali in izmenjali mnenja o delu RVS, krepitvi SLO in družbene samozaščite. Razgovori so se nanašali tudi na gospodarski in družbenopolitični položaj v Jugoslaviji. V razgovorih smo prišli do skupnih ugotovitev, da je nadaljnji razvoj Jugoslavije na gospodarskem, družbenopolitičnem in kulturnem področju možen edino le v tesnem sodelovanju vseh narodov in narodnosti Jugoslavije v duhu bratstva in enotnosti.

V četrtek, 3. julija, smo si že v zgodnjih jutranjih urah ogledali Narodni muzej v Kraljevu. Zgradba je iz leta 1830 in je služila kot pristan kneza Vase Popovića. Muzej ima stalne razstave kot so etnološka, zgodovinska in galerijska freska.

Naš cilj je bil, da čim bolj spoznamo zgodovino NOB in že smo se znašli v 32 hektarjev velikem spominskem parku. To je prostor, kjer so nemški fašisti od 15. do 20. oktobra 1941 ustrelili 6.000 rodoljubov. Grobovi ustreljenih rodoljubov in aleja partizanov so okvirjeni z amfiteatrom antične oblike. To so marmornati beli elementi, ki simbolizirajo presekano drevo v najlepši rasti. Ti elementi so ljudje, ki so darovali svoja življenja v najlepšem času, v času svoje mladosti. Vsako leto na tem kraju, 14. oktobra, organizirajo žalne komemoracije v znamenje ohranjanja ideje revolucije. Mladina Kraljeva pa iz tega najbolj žalostnega kraja, preponega s krvjo rodoljubov, pošilja vsako leto poslanico za mir v svetu. Globoko pretreseni in z velikim spoštovanjem smo se poklonili vsem ustreljenim rodoljubom in položili venec RK ZRVS Slovenije. Prejeli pa smo tudi spominsko darilo, ki simbolizira drevo v najlepši rasti. Simbol spominskega parka.

Sledil je obisk tovarne vagonov v Kraljevu. Izdelujejo vse vrste vagonov, avtomobilskih prikolic, cistern, vzmeti in livarske izdelke. Predstavniki delovne organizacije so nas seznanili z rezultati gospodarjenja in s proizvodnim procesom. Pripra-

vili pa so nam tudi bogato zakusko srbskih specialitet.

V tej delovni organizaciji so nam predvajali dva filma, in sicer film o zgodovini ter proizvodnji delovne organizacije in film o obisku tovariša Tita v tej delovni organizaciji leta 1973. Prejeli pa smo tudi bogato ilustrirano knjigo Fabrika vagona Kraljevo. V popoldanskih urah smo si ogledali mesto in nekatere kulturne spomenike. Med njimi velja omeniti samostan Žiča, ki je bil zgrajen leta 1208-1220. Bil je last kralja Stjepana Prvočenanog. S svojimi bogatimi freskami je bil prilagojen vsem potrebam pravoslavne bogoslužja. Od najlepših spomenikov srednjeveške srbske vojaške arhitekture pa je grad Maglič. Tu je bila zelo dobra utrdba za obrambo samostana Žiča in samostana Studenice. V začetku XIV. stoletja je bil tu dvor nadškofa Danila, znanega pisca biografij srbskih srednjeveških vladarjev.

Poleg spominskega parka ustrelnim rodoljubom je tudi v mestu več spominskih obeležij NOB. Spomenik padlim, spomenik prvemu partizanskemu tanku, spomenik osvoboditeljem Kraljeva, spomenik prvemu partizanskemu topu, (od tu se slavi dan artilerije JLA, 7. oktober). Kraljevo je bilo osvobojeno 28. novembra 1944. Ogledali smo si tudi izredno lepo urejene toplice Mataruška banja. Zvečer pa smo se zbrali na tovariškem srečanju v hotelu Termal. V prijetnem vzdušju, ob prečudoviti glasbi in povsod spoznanju, da smo resnično bratje v samoupravni socialistični in svobodni Jugoslaviji, smo pri gostiteljih pričakali dan borca, 4. julij.

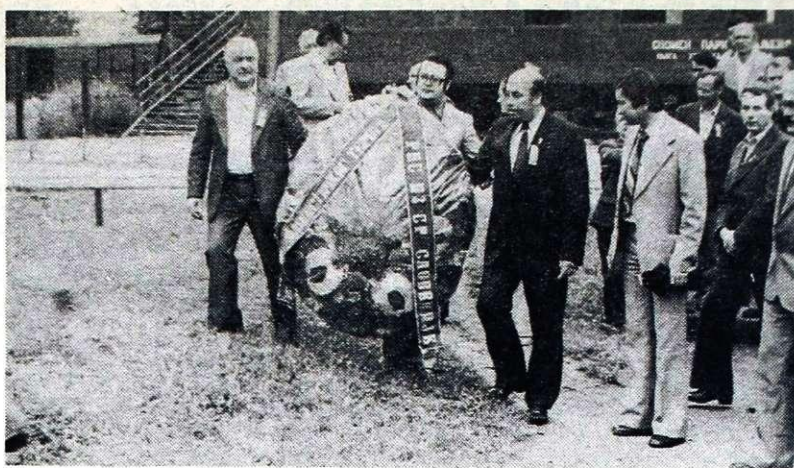
Z gostitelji smo se že v jutranjih urah odpeljali na osrednjo republiško proslavo v Čačak. Na proslavi se je zbralo tisoče in tisoče delovnih ljudi in občanov, borcev NOV in mladine iz vse Srbije. Tu, na desetem srečanju, so se zbrali rezervni starešine, ki vztrajajo na stališču politike ZKJ, ki želijo ohraniti svetle tradicije NOB, ki si prizadevajo krepiti naš družbenopolitični sistem in krepijo SLO, družbeno samozaščito in bratstvo med narodi in narodnostmi samoupravne socialistične Jugoslavije. Tu so se zbrali RVS, borci in mladina, ter zaprli: »Mi, RVS Jugoslavije, borci in mladina tega kraja, zapiramo našim narodom, partiji in Titu, da hočemo varovati in razvijati svetle tradicije narodnoosvobodilne vojne, še posebno bratstvo in enotnost naših narodov in narodnosti in da hočemo odločno braniti in odbriniti ti svobodo in neodvisnost samoupravne in neuvrščene socialistične federativne republike Jugoslavije.«

Zbrano množico so na proslavi pozdravili: admiral Bogdan Pecočič, predsednik zvezne konference ZRVSJ, član CK ZKJ Miloš Minić in predstavniki družbenopolitičnega življenja Srbije in mesta Čačak. Miloš Minić je v svojem govoru še posebej poudaril pomen razvijanja bratstva in enotnosti narodov in narodnosti samoupravne socialistične Jugoslavije. Prav za to smo RVS še posebej zadolženi. Odločno moramo nadaljevati nesmrtno Titovo delo in si prizadevati na vseh področjih za še lepšo prihodnost. V Čačku so na kraju, kjer je kostnica 800 padlih borcev, odkrili tudi veličasten spomenik boja in zmage.

Mesto Čačak se nahaja v srednjem delu Srbije. Okrog njega je posejanih še 28 manjših naselij. Vso to celoto pa obkrožajo planiški masivi Jelice, Ovčara, Kablara in Vujna, ki se valovito in počasi spuščajo proti dolini Zahodne Morave. Čačanski kraj je v NOB dal 27 narodnih herojev. Svoja življenja je darovalo 4650 borcev ali pa so bili žrtve fašističnega terorja. Največje in najdražje priznanje pa je Čačanom dal tovariš Tito, ko je 25. septembra leta 1951 obiskal Čačak in ob tej priložnosti med drugim dejal: »Grad Čačak, odnosno narod čitavog ovog kraja, može se ponositi svojom prošlostu! Doprinos koji je dao od prvih dana naših partizanskih borbi do svršetka naše džinovske i teške borbe.«

Dnevi srečanja so prehitro minili. Morali smo se posloviti od naših dragih gostiteljev. Spoznali smo nove ljudi, dobre gostitelje, iskrene tovariše, ki so nas povsod sprejeli z iskrenim srcem, z odprtimi rokami in s pesmijo, ki govori o boju prve srbske vstaje proti turškim zavojem, vladam in NOB proti fašističnemu okupatorju. Spoznali smo pa tudi gigantski podvig na gospodarskem, družbenopolitičnem in kulturnem področju. Hvaležni smo jim za gostoljubje, ki so nam ga izkazovali na vsakem koraku in le tega ne bomo nikoli pozabili. Prepričani smo, da smo skovali nov člen verige bratstva in enotnosti, ki bo tudi v bodoče povezovala vse nas v samoupravni socialistični Jugoslaviji.

Komisija za informiranje pri OK ZRVS

Slovenski rezervni starešine polagajo venec v spominskem parku v Kragujevcu (Foto O. Pestotnik)

SREČANJE VEZISTOV NOV SLOVENIJE V POČASTITEV 26. SEPTEMBRA - DNEVA ZVEZ

Po sklepu letošnje redne skupščine sekcije vezistov NOV Slovenije in v sodelovanju s podjetjem za PTT promet Ljubljana, je bil imenovan odbor za pripravo srečanja vezistov NOV Slovenije 1980. Na prvi seji odbora so se dogovorili, da naj bi bilo to predvidoma 27. septembra na Polzevem. Člani odbora, ki zastopajo podjetje PTT, so se obvezali, da bodo poskrbeli za ureditev prostora, pripravo kulturnega programa, športno tekmovalno, postrežbo in ozvočenje. V kulturnem programu bo poleg skupin, ki jih imajo poštni delavci, predvidoma nastopil tudi ansambel Suteska.

Določili so tudi komisijo za informacije, ki bo poskrbela za informiranje udeležencev ter komisijo, ki bo poskrbela za vabila, prevoze in podobno. Udeleženci naj bi prišli na prireditveni prostor do 10. ure, proslava z govori, pozdravi in kulturnim programom pa se bo predvidoma začela ob 11. uri. Po njej se bodo zvrstila športna tekmovalna v streljanju z zračno puško, vlečenju vrvi in podobnem.

Za udeležbo na srečanju bodo prejeli vsi vezisti, ki so prijavljeni in evidentirani, posebna vabila, na osnovi katerih bodo morali prireditvenemu odboru sekcije vezistov prijaviti svojo udeležbo. To je potrebno vedeti zaradi priprave prostora in prehrane. Na prireditvenem prostoru bo delovala tudi radiopostaja, ki bo sprejemala pozdravne telegrame iz domičinskih krajev. Če bo organizatorjem uspelo, bo na srečanju moč videti moderna sredstva za zveze, ki jih uporabljajo v JLA. Na prireditvenem prostoru bodo sprejeli več pohodnih enot, ki bodo pozdravile udeležence.

Vabila za udeležbo bo odbor poslal, čim bo dokončno določen kraj, datum in čas srečanja. Ob tej priložnosti bodo tudi priporočili pokrajinskim pododborm, da organizirajo prevoze z vlakom in avtobusi za tiste, ki ne bodo prišli z lastnimi vozili. Če bo srečanje na Polzevem, bi se vezisti z Gorenjske podali tja s prvim jutranjim vlakom, ki odhaja tri minute čez peto uro.

B.

OBLETNICA PREŠERNOVE BRIGADE

V soboto, 12. julija, je bila ob 9. uri v Kranju v kasarni Staneta Zagarja proslava ob 37-letnici ustanovitve Prešernove brigade. Povabljeni so bili vsi nekdanji borci brigade, med katerimi je bilo tudi precejšnje število Jeseničanov. Na posebno pripravljenem prostoru so stali v glavnem že osiveli nekdanji borci te brigade in se, čeprav že po tolikih letih, še vedno med seboj spoznavali in obujali spomine na takratne težke, pa tudi lepe dni.

Enota v kasarni Staneta Zagarja v Kranju nosi ime te brigade in četica mladih vojakov je s strunnim korakom prikorakala na slavnostni prostor. Na čelu je nosila ostarelo zastavo, za katero je prav lahko ugo-

toviti, da je še iz tistih dni, ko je brigada z njo na čelu osvobajala našo domovino. Čuvajo jo kot največji zaklad in le v pomembnih obletnicah med letom pridejo z njo na slavnostne proslave.

Po govorih, med katerimi se je z nekaj besedami oglasil tudi nekdanji komandant brigade Ivan Javor-Igor, so bila nekaterim mladim vojakom iz te kasarne podeljena priznanja.

Zelo lepo imajo v posebnih prostorih urejen muzej, v katerem so v velikih formatih povečane črneboje in barvne fotografije, ki prikazujejo vse kraje, kjer je Prešernova brigada delovala in končno prikorakala v tako težko pričakovano svobodo.

Anton Žerjav

TUDI PROSTOVOLJNO IN UDARNIŠKO DELO NAS JE KALILO

Ko smo se pred 35 leti, po končani drugi svetovni vojni, vračali na svoje domove, z vseh strani, tako prekaljeni borci NOV, zaporniki interniranci, izseljenci, vojni ujetniki in drugi, smo našli opustošeno, porušeno in izčrpano domovino. Težka vojna je pustila svoje posledice in treba je bilo krepko prijeti za delo za odpravo teh posledic.

Težko si je danes zamisliti, kako je bila ta naša domovina opustošena in koliko truda ter požrtvovalnosti je bilo treba, da se to zopet obnovi. In ravno tisti, ki so med okupacijo najbolj občutili vse grozote vojne, so najbolj prizadevno poprijeli za delo, da bi čimprej odstranili posledice vojnih grozot. Spomnimo se le, kako so takrat izgledale Jesenice, koliko je bilo ruševin, pokvarjenih cest, potrganih daljnovodov in drugega. Primanjkovalo je živeža, obutve, obleke in vsega drugega, saj je okupator popolnoma izmožgal naše kraje, da ne govorimo tudi o velikih žrtvah.

Danes si komaj lahko zamislimo koliko idealizma, samoodpovedi in požrtvovalnosti je bilo takrat med nami. Poleg rednega vsakodnevnega napornega dela, smo še vedno našli čas za prostovoljno udarniško delo in to še posebno ob sobotah popolnoma in ob nedeljah, pa tudi v zgodnjih jutranjih ali večernih urah. Kramp, lopata, žaga in sekira, so šle iz roke v roke. Odstranjevanje ruševin, popravilo cest, sekanje in pospravljanje lesa na Pokljuki v Plavskem rovtu, na Korenskem sedlu in drugod, gradnja vodovoda od Hrušice do Jesenic, izkopavanje vodovodnih cevi med Begunjami in Radovljico, pomoč pri razkladanju vagonov in drugega dela v Železarni in še mnogo, mnogo drugega, je bilo delo zavednih in naših predanih ljudi, ki so se zavedali svojih dolž-

nosti pri obnovi porušene in opustošene domovine.

Nihče ni takrat pomislil na kakšno plačilo za delo, ki ga je opravljal izven svojega delovnega časa. Plačilo mu je bila zavest, da vsaj nekaj prispeva za odpravo škode, katero je povzročila okupatorjeva zasedba naših krajev, in za boljšo bodočnost mladega rodu. Nihče ni takrat računal na neke dnevnice, na povrnitev stroškov za zamujeni čas, celo ne na potne stroške. Če bi bili danes še tako idealni in požrtvovalni vsi naši ljudje, tako kot leta po drugi svetovni vojni, bi verjetno ne bilo treba sprejemati raznih zakonov o varčevanju in drugih ukrepov za stabilizacijo.

Morda bi bilo le prav, da bi si kdaj naša širša javnost lahko ogledala zajeten zbornik o prostovoljnem in udarniškem delu v prvih povojnih letih, ki je v tehničnem muzeju Železarne. V njem so imena udarnikov iz vseh terenov Jesenic in zabeležene udarniško-prostovoljne akcije in ure na raznih področjih. Koliko je tu imen naših občanov, ki so napravili na stotine prostovoljnih ur pri raznih delih. Niso gledali na uro, pač pa, da so čimveč naredili. Tu so imena mož in žena, pionirjev in mladine, saj so nekatere družine kar skupno odhajale na delo. Zal na danes nekako pozabljamo in se teh časov komaj še spominjamo, čeprav so bili to veliki in pomembni časi za naš nadaljnji razvoj in za to, kar danes imamo.

28. KRAJEVNI PRAZNIK HRUŠICE

Minilo je 38 let od tragičnega dogodka na Belem polju, ko je nemški gestapo usmrtil 46 rodoljubov. Na ta dan prebivalci Hrušice praznujejo svoj krajevni praznik. Vsako leto v dnevih praznovanja organizirajo srečanja in tekmovanja, kot odraz njihove aktivnosti.

Srečanje in tekmovanje je potekalo po programu, ki so ga organizacije in društva sprejele in uskladile s koordinacijskim odborom krajevnih konferenc SZDL.

Že v soboto, 19. julija, s pričetkom ob 8. uri bo tekmovanje v malem nogometu. Sodelovale bodo že znane ekipe, organizator tekmovanja pa je društvo Partizan.

V nedeljo 20. julija bo ob 19 uri balinarski turnir za memorial Antona Gasarja, hkrati pa bo potekalo strelsko tekmovanje ekip krajevnih organizacij ZB NOV občine Jesenice. Organizator balinarskega turnirja je društvo Partizan, strelskega tekmovanja pa osnovna organizacija ZB NOV Hrušice.

Na republiški praznik — dan vstaje — 22. julija bo orientacijski pohod prebivalcev v Planino. Zbirališče je pri »Čušu«. Na ta dan bodo obiskali partizanska obeležja, jih uredili in spregovorili o dogodkih iz preteklih let. Organizator pohoda je osnovna organizacija ZB NOV. Prebivalci Hrušice so vabljeni, da se udeležijo pohoda v čimvečjem številu, zlasti so vabljeni mladi.

V petek, 25. julija ob 18. uri bo gasilska četa izvedla vajo na prostoru pred domom družbenih organizacij. Mladi gasilci bodo pod strokovnim vodstvom pokazali prebivalcem svoje spretnosti in veščine, ki jih morajo obvladati pri preprečevanju nevarnosti, požarov in reševanju družbene ali zasebne imovine.

V soboto, 26. julija ob 8. uri v mali dvorani doma družbenih organizacij tekmovanje v namiznem tenisu. Tekmovanja se bodo udeležile ekipe društev Partizan. Ob 9. uri bo tekmovanje pionirjev v spret-nostnem kolesarjenju na igrišču pred domom. Organizator tekmovanja je društvo Partizan. Ob 19. uri bo pred domom promenadni koncert domače godbe na pihala. Pod taktirko Štefana Prežljaka bodo godbeniki izvajali dela avtorjev, ki v glasbi opevajo pesmi borb in zmag.

Ob 19.30 bo v mali dvorani doma družbenih organizacij slavnostna seja organov krajevnih skupnosti,

organizacij in društev. Organizator slavnostne seje je izvršni odbor krajevnih konferenc SZDL in svet krajevnih skupnosti.

V nedeljo 27. julija bo v Begunjah ob 10. uri žalna komemoracija. Iz Hrušice bo peljal posebni avtobus. Organizator žalne komemoracije je organizacija ZB NOV, sodelujejo pa člani dramske sekcije Svobode. Prebivalci so vabljeni, zlasti pa svojci, da počastijo spomin junakov časa za katerega so žrtvovali svoja življenja.

Vsakoletno praznovanje krajevnega praznika pomeni pripravljenost in sposobnost izvajati naloge v okviru ljudske obrambe in družbene samožaščite, pa tudi dejavnosti v posebnih pogojih. Vsako leto smotno pregledamo začeto in nedokončano delo od aktivnosti krajevnih samouprave, kulturnega življenja pa vse do urejanja večjih in manjših komunalnih del. Praznovanje krajevnega praznika pomeni za prebivalce tudi spodbudo, da svojo aktivnost povečajo, da izboljšujejo delo organizacij in društev, predvsem pa da so aktivnejši v delegacijah. Aktivnost vsakogar, zlasti pa članov zveze

komunistov in mladine je obvezna zaobljuba ljudem, ki jim ni bilo dano, da bi živeli v današnjem času. Predvsem je naša obveza in naloga, da nadaljujemo z razvojem krajevnih samouprave, predvsem da organiziramo tiste aktivnosti, ki jih prebivalci najbolj potrebujejo. Treba bo reorganizirati stanovanjsko samoupravo, jo prilagoditi novi organiziranosti stanovanjskega gospodarstva, predvsem pa jo aktivneje vključiti v krajevno samoupravo.

Sami bodo morali poskrbeti za okolje v katerem živijo, ga urediti in vzdrževati ter očistiti lastne nesnage. Ta obveza zadeva vsakogar v krajevni skupnosti, tako individualne lastnike, kot hišne svete in stanovalce družbenih stanovanj.

Izboljšati bo treba aktivnost in množičnost v društvih: Svoboda, Partizan in društvu prijateljev mladine. Mladina bo morala poskrbeti, da svojo organizacijo usposobi za aktivnejše politično in samoupravno delovanje in urejanje problemov mladosti.

Vse te naloge so kot obljuba žrtvam Belega polja in vsem, ki so darovali svoja življenja in čakajo, da se jih prebivalci v organih krajevnih skupnosti, v organizacijah in društvih lotijo aktivneje.

J. K.

SAVČANI SO PRVIČ PRAZNOVALI KRAJEVNI PRAZNIK

Letos so prebivalci krajevnih skupnosti Sava — Jesenice prvič praznovali svoj krajevni praznik, za katerega so izbrali 12. julij, to je dan, na katerega so leta 1935, to je pred 45 leti jeseniški kovinarji začeli svojo veliko stavko, v kateri so delavci dosegli veliko moralno-politično zmago.

Že v petek, 11. julija, so odprli zgodovinsko-dokumentarno razstavo STAVKA KOVINARJEV, ki jo je pripravil oddelek za delavsko gibanje in NOB pri tehničnem muzeju Železarje. V mali dvorani Delavskega doma na Jesenicah, se je ob otvoritvi žal zbrala le peščica predstavnikov, ki so vsi ugodno ocenili aranžma razstave, ki zelo nazorno prikazuje in dokumentira dogodke izpred petinštirideset let. Razstavo je odprl in o pomenu stavke in naprednega delavskega gibanja ter prispevku jeseniških železarjev v NOB in socialistični revoluciji spregovoril predsednik izvršnega odbora konference osnovnih organizacij zveze sindikatov Štefan Škerbič. Razstava bo odprta še do vključno 23. julija vsak dan od 9. do 12. in od 16. do 19. ure.

Osnovna slovesnost pa je bila naslednji dan v dvorani amaterskega gledališča Tone Čufar na Jesenicah, žal ponovno ob dokaj borni udeležbi, saj je bilo v dvorani le nekaj čez sto udeležencev, čeprav krajevna skupnost šteje čez 4.000 prebivalcev in je bila obveščena o praznovanju dovolj vsestranska. O pomenu praznika, oziroma o stavki jeseniških kovinarjev pred 45 leti je spregovoril predsednik krajevnih konferenc SZDL Sava Franc Globočnik, ki je zelo natančno in vsestransko orisal takratne dogodke in uspeh stavke, ki je imel revolucionarne posledice na nadaljnje delavsko gibanje in še posebno na odziv jeseniških železarjev v narodnoosvobodilni borbi in socialistični revoluciji, oziroma v narodnoosvobodilnem gibanju nasploh.

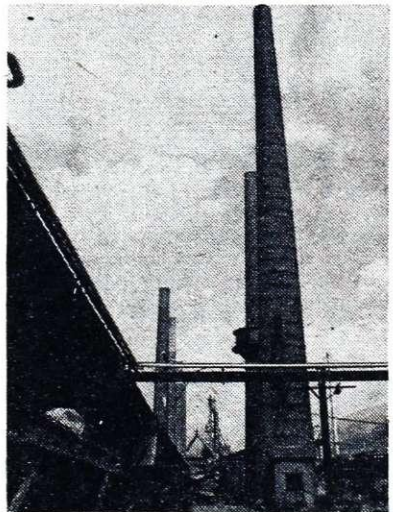
Krajši koncert je ob tej priliki izvajal pihalni orkester tovarne Verig in trgovskega podjetja Murka Lesce, ki se je tudi prvič predstavil na odru gledališča. Čeprav nekoliko okrnjen zaradi letnih dopustov, je svoj koncertni program presenetljivo dobro izvedel.

Na slovesnosti je predsednik odbora za priznanja in odlikovanja Bine Kobentar tudi razglasil prejemnike bronastih priznanj Osvobodilne fronte in prejemnikov držav-

nih odličij, ki so jih podelili po slovesnosti na sprejemu.

V okviru praznovanja so izvedli tudi turnir v malem nogometu, tekmovanje v streljanju z zračno puško in 30 urni plavalni maraton.

Čeprav skrbno pripravljen program prvega praznovanja krajevnega praznika, je preveč neprisrčno šel mimo prebivalcev, predvsem pa številnih železarjev, ki stanujejo na tem območju in v mestu nasploh, saj je konec koncev to tudi njihov praznik. Druženopolitične organizacije krajevnih skupnosti bodo morale kritično analizirati vzroke za tako slab odziv prebivalstva. Pri tem pa bodo morale predvsem izhajati iz spoznanja, da praznikov nismo opredelili zaradi praznikov, pač pa da prek praznikov prenašamo na sedanje rodove velika moralno-politična in etična izročila, ki so prežemala napredno delavsko gibanje in narodnoosvobodilno borbo ter socialistično revolucijo pa tudi povojno obnovo in izgradnjo in ki so bila najmočnejše orožje za premagovanje številnih težav in ovir na poti do zmage in današnje razvojne stopnje.

Naši velikani (Foto S. Kokalj)

PRAZNOVANJE OBČINSKEGA PRAZNIKA 1. AVGUSTA

Letošnje praznovanje občinskega praznika 1. avgusta, dneva, ko se je pred 39 leti na Obranci Jeseniško-Cankarjeva četa spopadla z nemškimi okupacijskimi enotami in so jeseniški železarji — prvoborci plačali prvi krvni davek, sodepada tudi s 35-letnico osvoboditve in 30-letnico delavskega samoupravljanja. Program letošnjega praznovanja zajema:

— 31. julija: ob 18. uri v mali dvorani Delavskega doma na Jesenicah otvoritev kolektivne razstave likovnih del članov DOLIK pri PDP Svoboda Tone Čufar Jesenice;

— 1. avgusta ob 16. uri v avli skupščine občine Jesenice otvoritev razstave INTERNIRANCI; ob 17. uri slavnostna seja vseh treh zborov skupščine občine v sejni dvorani skupščine;

— 2. avgusta ob 15.30 otvoritev šolskega centra PLAVŽ: V uvodnem delu bo polurni koncert izvajal pihalni orkester Jeseniških železarjev, sicer pa bodo v kulturnem programu sodelovali še učenci osnovne šole Tone Čufar in ansambel narodnih plesov in pesmi DPD Svoboda Tone Čufar;

— ob 17. uri v hotelu Prisank v Kranjski gori otvoritev razstave slik, ki so nastale v planinski slikarski koloniji VRŠIČ '80;

— ob 17. uri prijateljsko nogometno srečanje na igrišču v športnem parku v Podmežaklju;

— ob 19. uri otvoritev razstave slik nastalih v slikarski koloniji VRATA '80 v avli osnovne šole 16. december v Mojstrani;

— 2. in 3. avgusta mednarodni balinarski turnir v Bazi na Jesenicah;

— 3. avgusta ob 9. uri pričetek medklubskega prvenstva v plavanju za pokal mesta Jesenic v letnem kopališču Ukova — Jesenice;

— ob 10. uri pričetek tradicionalnega mednarodnega tekmovanja gasilcev treh dežel na Plavžu na Jesenicah (Tavčarjeva ulica). Po tekmovanju ob 12. uri podelitev odlikovanj in priznanj ter razglasitev rezultatov v športnem parku v Podmežaklju. Ob tej priliki bodo razvili tudi prapor občinske gasilske zveze Jesenice, sledila pa bo zabavna prireditev s plesom.

Občane vabimo, da se prireditev udeležijo.

Na glavni cesti v najožjem centru Jesenic ob 14.05 (Foto B. Blenkuš)

RAZDELITEV PODROČIJ ZA ČIŠČENJE STRUG IN BREGOV VODA

V torek, 8. julija, je bila razširjena seja komisije za izvajanje akcije »lepe rože« in urejeno okolico pri upravnem odboru Turističnega društva Jesenice. Obravnavali so ureničevanje akcije »lepe rože« in se dogovorili, kako naj bi se počistile struge in bregovi voda na območju od Potoka do vključno Hrušice. Spomladi so namreč vsi predstniki skupščin občin, ki ležijo ob reki Savi, v Zagrebi podpisali samoupravni sporazum, v katerem se občine obvezujejo, da bodo počistile bregove Save in njenih pritokov.

V razpravi so ugotovili, da se vedno več prebivalcev prizadevno vključuje v gojitve rož, s čimer lepšejejo svoja stanovanja, okna, balkone in vrtove. Letos sicer precej nagaja vreme, da bi se rože bolje razcvetele, so pa člani komisije ugotovili, da je več rož kot lani in da so prizadevanja za urejanje okolice vedno večja. Sklenili so, da bodo letos posneli na filmski trak okrog 60 najlepših primerkov rož in urejenosti in da bodo tudi za letošnja prizadevanja dali najprizadevnejšim pohvale ter posebna priznanja.

Pri dosedanjih ogledih cvetja, ki je bilo spomladi, so si za te zabeležili 15 najprizadevnejših prebivalcev in organizacij.

V zvezi s čiščenjem strug in obrežij voda, so sprejeli razdelitveni program. Predlagali so, da naj bi se akcija izvajala po krajevnih skupnostih in po tistih organizacijah združenega dela, ki imajo svoje sedeže oziroma samske domove ob vodah. Tako naj bi prebivalci krajevnih skupnosti Hrušica in zaposleni v Elimu počistili bregove Dobrnika in Save do jezua pri Zvagnu. Prebivalci Zgornjega Plavža bi počistili, desni breg potoka Jesenice in levi breg Save do izliva Jesenice. Prebivalci Spodnjega Plavža naj bi počistili levi breg potoka Jesenice in skupno z zaposlenimi v železniško vozovni delavnici iz Gradisa levi breg Save do mostu ceste iz podvoza v Podmežaklju. Desni breg Save od Zvagna do mostu na Dobravo naj bi počistili prebivajoči v samskem domu SGP Gradbinec, zaposleni pri Kovinu in prebivalci Podmežaklje. Levi breg Save do višine gasilskega doma na Senožetih z Ukovo vred bodo čistili prebivalci KS Sava, pri tem pa naj bi pomagali delavci Železarne iz temeljnih organizacij na tem območju. Prebivalci Lipce naj bi počistili desni breg Save do poskusnega centra Elana, prebivalci Do-

brave pa naprej in oba bregova Radovne od Vintgarja naprej. Prebivalci Javornika bodo skupno z delavci obratov na Javorniku počistili bregove od Senožet do mostu na Dobravo. Levi breg Save do Potoka in Belo pa naj bi imeli na skrbi delavci valjarn Bela ter prebivalci Koroške Bele.

Akcije na navedenih območjih naj bi vodile komisije za varstvo okolja pri krajevnih skupnostih, v sodelovanju z vodstvi temeljnih oziroma delovnih organizacij na tistem območju. Turistično društvo bo pozvalo svoje člane, da se aktivno in najprizadevneje vključijo v ta prizadevanja, v to prostovoljno delo. Zaželeno je, da bi se to delo opravilo do občinskega praznika, 1. avgusta, kar pa razumljivo zaradi obveščanja in priprave za izvedbo, ne bo povsod možno.

O dnevih in času akcij bodo prebivalce obvestili po krajevnih skupnostih, delavce pa po delovnih organizacijah. Pri tem ni zaželeno, da bi bile akcije vse naenkrat, na iste dneve, ker bodo pri tem sodelovali delavci Kovinarja, ki bodo ob bregovih pripravili kontejnerje in druga transportna sredstva, kamor se bo znosilo smeti in zavržene predmete, kot so žimnice, pohištvo, gospodinj-ski stroji, štedilniki itd. Pri tem bomo morali biti vztrajni in akcije večkrat ponoviti, ker vsi prebivalci ne bodo mogli sodelovati na isti dan.

Turistično društvo o tem vprašanju ne bo več sklicevalo sestankov, pač pa bo to treba storiti po krajevnih skupnostih in delovnih organizacijah. Turistično društvo bo sledilo prizadevanjem in najbolj prizadevnim krajevnim skupnostim, delovnim organizacijam in posameznikom podelilo posebna priznanja.

Člani komisije in drugi, ki so sodelovali v razpravi, so prepričani, da bo akcija uspešna, saj smo jo, tako rekoč na izviru Save, glede na podpisani sporazum, pravzaprav dolžni prvi začeti. To čiščenje pa bo tudi vzgojno vplivalo na vse nas, da namreč v prihodnje ne bomo več ničesar odmetavali ali odvažali v struge potokov in Save, pač pa v posode za smeti, za večje predmete pa bomo v sodelovanju s Kovinarjem poskrbeli, da se bodo odpe-ljali na smetišče, če so uporabni kot surovine, pa na Odpad.

B.

TRETJA IZMENA JESENIŠKIH OTROK V NOVIGRADU

V otroškem letovišču v Novigradu v teh dneh v okviru občinske zveze društev prijateljev mladine Jesenice letuje tretja izmena jeseniških otrok, in sicer so v tej izmeni učenci osnovne šole Karavanskih kurirjev NOB Koroška Bela in osnovne šole Polde Stražišar Jesenice.

Letošnje letovanje se je začelo prej kot prejšnja leta. Najprej je v juniju v tem letovišču potekala prva izmena šole v naravi, zatem pa so se v prvi izmeni zvrstili otroci vseh vzgojnovarstvenih ustanov iz jeseniške občine. V drugi izmeni so bili učenci osnovne šole Tone Čufar in Polde Stražišar z Jesenic.

Skupaj s tretjo izmeno, ki se bo zaključila jutri, 18. julija, je doslej v Novigradu letovalo že 336 otrok. V preostalih štirih izmenah se bodo do konca avgusta zvrstili še učenci drugih šol jeseniške občine, v začetku septembra pa bosta v Novigradu organizirani še dve izmeni šole v naravi.

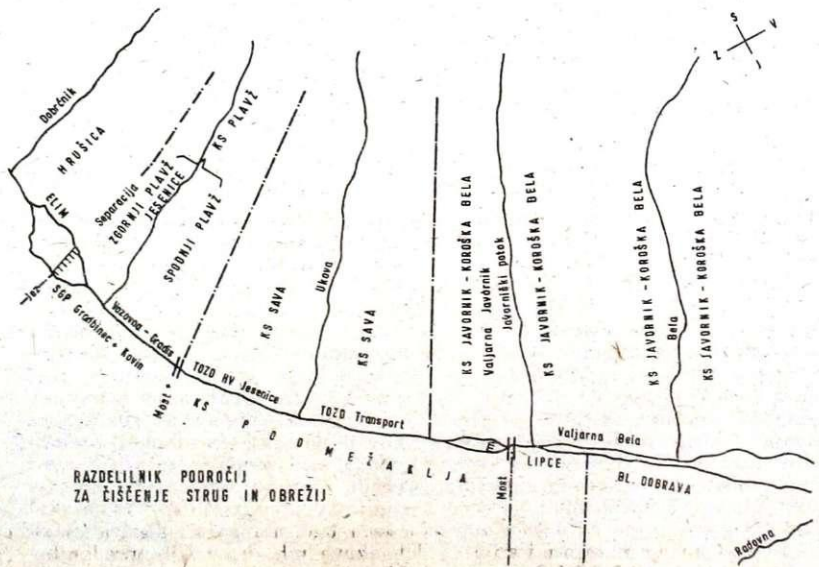
J. R.

PRIČELO SE JE OBIRANJE ČRNEGA RIBEZA

V nedeljo, 6. julija, je vodstvo kmetijske zadruge Bled sklicalo v Gorjah sestanek vseh lastnikov nasadov črnega ribeza. Obiranje in odkup v Gorjah se je delno že začelo v ponedeljek, 14. julija. Letos zaradi zelo slabega vremena z obiranjem črnega ribeza kasnijo, je pa tudi, v kolikor že je, zelo neenakomerno zrel. Uradna odkupna cena bo 24,00 dinarjev, obiralci pa dobijo za kg po 8,00 dinarjev.

Kot je povedal na sestanku predsednik KZ Bled Franc Medja, so letos precej težave s prodajo ribeza, posebno, ker ni kupcev na zunanjih tržnicah. Včasih tako iskano in čisto ter zdravo blago izgublja na ceni in nasploh propada, tako da črni ribez skorajda nima velike bodočnosti.

Jože Ambrožič

NOVOSTI NA POLICAH JESENIŠKE KNJIŽNICE

CHUN-CHAN YEH: Vas v hribih. Cankarjeva založba 1980.

Starejši ljubitelji knjig se morda še spominjajo predvojne založbe (in revije) Modre ptice. To ime je zdaj dala Cankarjeva založba novi knjižni zbirki. Za začetek smo v tej zbirki dobili dva prevoda iz Vzhodnega sveta: roman ruskega pisatelja V. Jeroševca **Moskva-Petuški** — ta je v Sovjetski zvezi »izšel« v samizdatu —, in kitajski roman, kateremu posvečam tale prispevek. Na kratko povedano: gre za epski prikaz neke južnokitajske vasi — ime te vasi ni nikjer omenjeno — v času revolucije in državljanske vojne. Knjigi sta dodani nekakšni priporočili izpod peresa nobelovca Lanesa in nekega norveškega pisatelja. Od tod povzemam, da je bil roman napisan v angleščini, avtor pa je študiral v Angliji in se je vsekakor potrudil, da nam čim bolj ustrezno posreduje miselnost preprostega kitajskega človeka.

Ne gre pa samo za to. Zdi se, da je Chun-Chan Yeh svojo pripoved namenoma približal normam, ki veljajo v Zahodnem svetu. Naj povem takoj na začetku, da ne gre za propagandistično delo, napisano v črno-beli tehniki, kakor bi mogoče kdo pričakoval. **Vas v hribih** je zrelo realistično delo, v katerem ni ne pridiganja in podučevanja, pač pa je v njej — tako se vsaj zdi — kos zgodovinske in človeške resničnosti.

Ce pa sem prej zapisal, da gre za realistično delo, s tem nisem mislil realizma v evropskem smislu, po katerem naj bi realistični pisatelj podajal objektivno in znanstveno utemeljeno podobo družbe. Kakor se čudno sliši, je ta kmečki roman v nekem pogledu bližji nekaterim modernim romanopisnim hotenjem kot pa prej omenjenemu realizmu (kot ga pojmuje literarna zgodovina). V tem delu se namreč resnica kaže samo skozi prizmo subjektivne, t. j. konkretne človeške resnice. Pripoved ne vsebuje ničesar, kar bi preselilo predstavniki in pojmovni svet vaše srenje. Zgodbo pripoveduje deček, ki mu je morda petnajst let.

Pripovedovalec pa ne pripoveduje zgodbe o sebi, komaj da se kdaj mimogrede omeni, niti svojega imena ne pove. Govori pa o srenji, o svoji družini, o sosedih in o znamenitih vaščanih kot sta na primer vaški pravljicar in duhovnik. Avtorjev odnos do teh oseb pa tudi do pripovedovalca samega je vseskozi resen, kar je v zgodbi humorja, je zasnovan na izvorni kmečki šaljivosti, ki naj pomaga prenašati vsakršno gorje. Pripovedovalec glas torej zveni vseskozi suvereno in dokončno, nikjer ni v podtonu ironije, kot si jo je privoščil nasproti svojemu pripovedovalcu Tavčar v **Visoški kroniki**. Tega romana torej ni napisal novopečeni gospod, ki nam, ko pripoveduje o svojih revnih in nevednih sorodnikih, na skrivaj mežika, češ, pogledjte jih, kako so zabiti. To stališče

je v skladu z ideologijo kitajske revolucije — ta je bila predvsem revolucija vaškega prebivalstva. Prav zaradi dosledno upoštevanega pripovedovalčevega zornega kota pa je **Vas v hribih** svojevrstna umetnina.

Takoj na začetku branja in tudi kasneje sem si mislil takole: zapisal bom, da je to konec koncev prav ljudska povest, zgodba, ki jo bodo s pridom brali preprosti bralci, — vsaj tisti med njimi, ki jih ne motijo tuja imena. Zdi se, ko sem prebral roman do konca, sem se moral popraviti. Mislim, da bo ob tej knjigi očarani vsi, ki išče v literaturi človečnost: ne neko megleno splošno človečnost, ampak konkretno, ki se razodeva kot vedno nova in izvirna.

O stari Kitajski pa o revolucionarnih spremembah vemo marsikaj iz časopisov, pa tudi iz knjig pisateljic-posrednic: Pearl Buck in Han Suyin. V pričujočem romanu pa je izjemno prav to, da ni napisan z vidika tujega izobraženca, niti z vidika revolucionarja, ampak z vidika tistih, zaradi katerih in za katere je bila izvršena revolucija. V opisih predrevolucijskih razmer kajpak ni idilike. Vendar tu o bedi in o zatiranju ne govori propagandist, ampak vaščan, ki je vsega hudega vajen. Ko pride v vas revolucionarna armada, slišimo te poljske delavce, kako vzklíkajo revolucionarna gesla in gesla proti včerajšnjim zatiralcem. Z njih se je zvalila tisočletna mora, predrti so jezovi, ki so se zdeli večni. In vendar je v tem vzklíkanju tudi kmečka nezaupljivost in strah. Ko se množice odpravljajo gledat javno usmrnitev zemljiškega gospo- daja in njegovega valpta, se kmet Mao Mao pokrije z modrim turbanom, da ga valpet ne bi mogel spoznati.

Utelesenje kmečke človečnosti je stari stric Tan — begunec s Severa, ki ga je pripovedovalčeva družina vzela za svojega. Strica Pan, »ki mu

je telica kot rodna hči«, takole govori nekdanjemu pravljicarju, zdaj vaškemu propagandnemu referentu, ki ga je poskušal ideološko obdelati: »O čem govoriš, Lao Liu? To ti ni nič podobno! Si se zdaj lotil konfučijevskih del? Kar si rekel, je do pike tako, kot da bereš iz knjige.«

Zdi se torej, da je preprosti starček prvinsko dojel sholastični, torej v bistvu idealistični značaj Laojeve spreobrnitve.

Roman se začne nekaj mesecev pred revolucijo, konča se sredi državljanske vojne, v trenutku, ko so v vasi spet zavladali protirevolucionarji in ko vojaki zemljiškega gospo- dja krvavo obračunavajo z uporniki. Z zgodovinskega vidika se zdi ta iz- rez malce nasilen. In vendar je zgodba, taka kot je, čudovito zaokrožena: čutimo, da ni ukrojena po zgodovinski, ampak po človeški meri.

Pripovedovalčeva družina je v razkroju: deklica O Ran bo šla z revolucionarji v hribe, strica Pana, ki se je s svojo telico napotil v rodno vas, so ujeli in poslali na revolucionarno prevzgojo. Pripovedovalec je ostal sam z materjo, šla bosta v mesto, kjer si je oče že pred časom našel kruh. Ko prideta iz vasi, zagledata na nekem drevesu lepak, ki so ga tu pustili revolucionarji. Na njem so samo tri besede: Vrnili se bomo.

Zdi se mi, da je to nekaj povsem drugačnega od romanov o revoluciji, kar sem jih bral doslej. Kaj tu najbolj preseneča? Morda žlahtna preprostost, morda čudežna uravnoveženost med »jangom« in »jinom«? Na Vzhodu in na Zahodu pa so redki pisatelji, ki bi imeli pravi čut za bistvo epske pripovedi, ki pusti vsaki nadrobnoti, da kakor val v soncu zablesti in premine. Chun-Chan je, po moji sodbi, eden teh redkih sreč- nežev.

Marko Hudnik

KAM Z NAŠO RAZSTAVNO DEJAVNOSTJO?

V sredo, 25. junija, je komentator jeseniškega radia med drugim tudi ugotovil, da Jesenice nujno potrebujejo za svojo kulturno dejavnost primerno paviljonsko dvorano za razstavo. Ta ugotovitev je prav gotovo točna. Tak paviljon smo pred leti že zgradili, toda dali smo ga v uporabo trgovskemu podjetju Zarja na Jesenicah. Tako smo dali paviljon, ki je bil zgrajen s sredstvi Železarnice za razstavne prostore, trgovini in s tem naredili veliko uslugo trgovini, jeseniško kulturno dejavnost pa za dolga leta močno osiromašili.

Sicer je prav, da smo uspeli delno adaptirati za muzejske potrebe bivšo Kosovo graščino in s tem tudi za razne razstave. Pri tem pa se postavljajo vprašanja množičnega obiska. Za razstavo je namreč prav v številu obiskovalcev podana vrednost razstavljenega gradiva.

Poglejmo samo, kakšno porazno sliko nam nudi prostor pred jeseniškim železniškim in avtobusnim kolodvorom, to je na najbolj frekventnem območju Jesenic. Najlepši prostor zasedata mala kavarnica, ki spada po svojem izgledu v preteklost in trgovina z zelenjavo, ki sodi na jeseniško tržnico, v nobenem primeru pa na to mesto. Škoda za sicer včasih razvejeno kulturno dejavnost na Jesenicah, da vse to gledamo že več let in nikogar ni, da bi se potrudil in dosegel, da se ta edini prostor primerno koristi za prikaz našega tako bogatega delav-

skega gibanja in zgodovine borbenih dni za našo svobodo.

Delavski dom pri Jeleni, kjer smo pred leti prirejali izredno lepe in bogate zgodovinsko-dokumentarne razstave, danes ne ustreza več. Sicer smo dobili nove prostore v Kosovi graščini, vendar imamo resne skrbi, da bo tu močno zmanjšan obisk. Pri razstavah pa je prav množičnost pomembna. To pa bi dosegli le na prostoru, ki ga zasedata obravnavana »objekta« in mali golf, ki je praktično brez pomena in vsake koristi. Tu je najbolj primeren prostor za lep razstavni paviljon, ki bi ga uporabljali za različne razstave, katere bi si ogledali tudi tujci, ki potujejo skozi mesto in se ustavljajo za kratek oddih in razne nakupe seveda ob »opisanem« trgovskem paviljonu. To bi bilo za nas izredno pomembno in bi tako tudi tujcem pokazali našo tako bogato kulturno in zgodovinsko dejavnost, danes in v preteklosti, ki na žalost propada in se uničuje v muzejskih arhivih.

Kraji, ki so bili pred leti s kulturno dejavnostjo in temi ustanovami daleč za nami, imajo danes veliko več vsega tega, kar jim omogoča, da zgodovinsko-kulturno preteklost posredujejo mlademu rodu in tako omogočajo gojiti in nadaljevati tradicijo naše kulturne preteklosti. Ali bomo še vedno capljali za tistimi, ki so nas ne samo v tej zvrsti, marveč še v marsičem drugim močno prehiteli.

J. R.

NALIJMO SI ČISTEGA VINA

V 26. številki Železarja z dne 3. julija 1980 je bil pod naslovom »Človek pije vino, vino pije človeka« objavljen obširen članek o alkoholizmu in njegovih posledicah. Menim, da je članek problem alkoholizma zajel preveč na splošno, zato dodajam nekaj novih podatkov, ki so vredni premisleka.

Dejstvo je, da je alkoholizem bolezen, ki kot taka ne izbira bolnikov niti po starosti niti po spolu. Tako iz leta v leto narašča število žensk, ki so vdane alkoholu.

Poglejmo ženski alkoholizem in probleme, ki so povezani z njim, nekoliko natančneje.

Ženski alkoholizem je pogostejše povezan z lažjimi ali težjimi psihičnimi motnjami ali nevrozami, zato so zdravstveni in socialni problemi v ženskem alkoholizmu večji kot v moškem. Zdravstveni problemi so pri ženskah še težji zato, ker kasneje prihajajo na zdravljenje. Ženske — alkoholičarke namreč dalj časa prikrivajo svojo bolezen, ker je baje večja sramota videti pijano žensko kot pa nekresanega moškega. Zato se tudi mlade alkoholičarke, stare 16 ali 17 let, najpogosteje zdravijo šele pri 40 ali 50 letih. Ko ženska že pristane na zdravljenje, se pogosto zgodi, da možje in očete zelo neradi sodelujejo. Neradi prihajajo v bolnico, kot da jih je sram, namesto da

bi bili srečni, ker je njihova žena ali hči v dobrih rokah in na najboljši poti, da se osvobodi odvisnosti od alkohola.

Na začetku sem že omenila, da število žensk — alkoholičark stalno narašča. Odnos žensk in moških alkoholičkov je danes 1:6, torej ena alkoholičarka na šest alkoholičkov. Še pred desetimi leti je bilo to razmerje 1:8, kar pa ne pomeni, da moški pijejo vse manj, ampak, da ženske pijejo vse več.

Vzroki za to, da ženske vse več pijejo, so po mnenju dr. Vanje Jelič, šefa oddelka za socialno psihiatrijo Klinične bolnice Dr. Mladen Stojanovič v Zagrebu v tem, da je sodobna ženska večkratno obremenjena z delovnimi in družinskimi obveznostmi. Razdvojenost ali »razčetrjenost« je med možem in šefom, med otroci in družinskimi aktivnostmi. O tem vsi govorijo, toda nihče ne rešuje. Ali pa malokdo. Del žena ta problem rešuje z alkoholom.

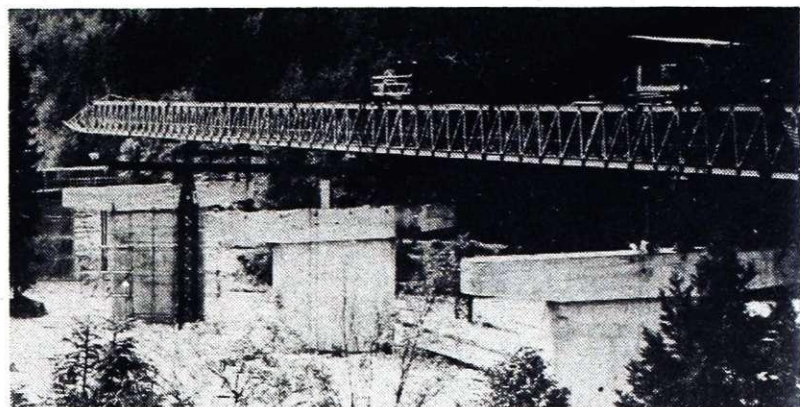
MADŽARSKI PLESI IN PESMI

V petek, 18. julija, bo ob 19. uri gostovala na Jesenicah, v dvorani amaterskega gledališča Tone Čufar, folkorna skupina KUD NEPKER iz Subotice.

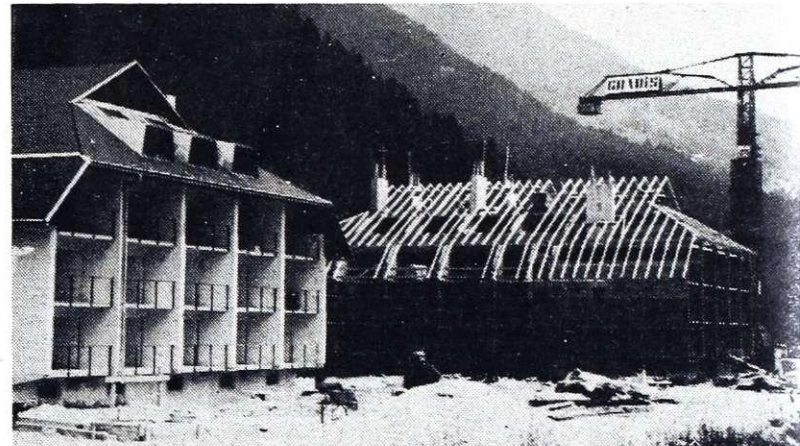
Folklorna skupina goji originalne madžarske pesmi in ples, zato ljubitelji ljudskih plesov nastopa prav gotovo ne bodo zamudili. Prireditev bo v okviru praznovanja krajevnega praznika Sava — 45-letnice stavke jeseniških kovinarjev.

Komisija za kulturo pri izvršnem odboru konference osnovnih organizacij Železarnice, koordinacijski svet ZSMS Železarnice in krajevna skupnost Sava, vabijo delovne ljudi in občane, da si prireditev ogledajo.

Vstop je prost!

Delavci GIP Gradis uspešno napredujejo z graditvijo mostu čez Savo, kjer bo prišla na Belem polju nova cesta iz karavanškega predora. Kot vidimo tudi na sliki, je delo zelo zahtevno. Nosilni stebri so v glavnem postavljeni in tačas nanje stavljajo konstrukcijo, ki bo nosila štirinajst in pol metra široko cestišče. (Foto in tekst B. Blenkuš)

Delavci GIP Gradis TOZD Jesenice v Crtenju v Kranjski gori dograjujejo tretji in začenejo četrti blok, v katerem bo čez sto novih počitniških stanovanj raznih velikosti (Tekst in foto B. Blenkuš)

V naši občini imamo tačas dva kampa in sicer v Gozd Martuljku pri hotelu Špiču in na Jesenicah ob gostišču Šranc na Zgornjem Plavžu. Letos so pričeli s pripravi za ureditev še tretjega ob Porentovem domu v Kranjski gori, ki ga je prevzelo tamkajšnje turistično društvo. Kljub slabemu, deževnemu in mrzlemu vremenu so kampi na našem področju dobro zasedeni, še veliko bolje pa bi bili, če bi bilo tačas pravo poletje. Na sliki kamp v Gozd Martuljku. (Tekst in foto B. Blenkuš)

V klimakteriju ženske lažje sežejo po kozarcu. Takrat se počutijo zapostavljene in nekoristne, saj so otroci že odrasli, samostojni, ustvarili so si svoj dom, mati pa je ostala sama. Poleg tega v klimakteriju odpade prejšnja biološka vloga ženske in vse to so vzroki, da nastanejo depresije in nevroze, ki jih skušajo utopiti v alkoholu.

Pri tem pa je zaskrbljujoče dejstvo, da ženske pijejo relativno več žganih pijač, ki imajo hitrejši učinek. Njim ni do tega, da se naslonijo na šank in ure dolgo klepetajo ob vrčku piva. Med ženskami je več tako imenovanih solo-drinkerjev, vendar se tudi med njimi vedno bolj pojavlja družbeni alkoholizem. Nekatere ženske prevzamejo vlogo moških in po končanem »sihtu« skupaj s kolegi popivajo v gostilni.

Psihološke, socialne in zdravstvene posledice so pri alkoholičarkah veliko težje kot pri alkoholičih. Alkoholičarke so težje bolnice od alkoholičkov, zato je tudi zdravljenje veliko bolj komplicirano in dolgotrajno. Otroci, katerih matere so vdane alkoholu, so veliko večji reveži kot pa tisti, ki imajo pijanega očeta.

Glede posledic, ki jih ima alkohol na zdravje, pa so najbolj zgovorni podatki iz dnevnih časopisov. Najprej o vplivu alkohola na nosečnost: »Skupina ameriških znanstvenikov je potrdila, da alkohol direktno vpliva na nepravilen razvoj ploda v prvih mesecih nosečnosti. Do teh ugotovitev so prišli po raziskavah plodu podgan, ki so jih izpostavili enakim pogojem. Alkohol neposredno vpliva na centralni živčni

sistem, nepravilnost v rasti, na nepravilnosti v razvoju obraznih kosti in na zmanjšanje teže pri rojstvu. Čeprav te trditve veljajo le za ženske — kronične alkoholičarke, pa znanstveniki opozarjajo, da se lahko podobne nepravilnosti v lažji obliki pojavijo tudi pri ženskah, ki v času nosečnosti pijejo manjše količine.« (Delo, 2. november 1979, stran 20).

Pa še nekaj o vplivu alkohola na sposobnost za delo:

»Od 24.000 zavarovancev pri skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja Bosne in Hercegovine, ki so jim lani preverili delovno sposobnost, so okrog 950 delavcev poslani na zdravljenje zaradi alkoholizma. Ugotovili so, da je več kot 61 procentov alkoholičkov povsem nesposobnih za delo. Starost zavarovancev, katerih delovno sposobnost so preverili zaradi alkoholizma, se giblje od 36 do 50 let — torej je največ alkoholičkov takih, ki imajo za sabo komaj polovico delovne dobe...« (Delo, 2. november 1979, stran 2).

Tako je torej na Hrvaškem in v Bosni in Hercegovini. Podatkov za Slovenijo nisem zasledila, vendar pa to ne pomeni, da pri nas alkoholizma ni. Čas bi že bil, da si nehamo zakrivati oči in se pošteno spoprimemo s tem problemom. Vendar pa naj tisti, ki se spopadajo z alkoholizmom, v bodoče mislijo tudi na to, da proizvodnja in prodaja alkohola prinašata trgovcem in gostilničarjem lepe denarce in da je eno parola »mladotnikom ne točimo alkoholnih pijač«, drugo pa polna blagajna ob koncu dneva.

Lilijana Juršak

DOLIKOVCI V NOvem MESTU

Po enotedenski razstavi v Izoli so se člani likovne skupine DOLIK, ki deluje pri DPD Svoboda Tone Čufar Jesenice, s svojo kolektivno razstavo likovnih del preselili v Novo mesto, kjer bodo v soboto, 19. julija v avli tovarne GALEB odprli razstavo. To je kraj v njihovem rednem letnem ciklu predstavitev svojih del izven občine, kjer delujejo tudi organizirani likovniki, ki bodo Jeseničanom vrnili obisk v jeseni.

V Novem mestu se bo predstavilo 13 slikarjev s 30 deli, ki jih je iz 40 predloženih izbral umetniški zgodovinar in likovni kritik dr. Cene Avguštin, in sicer: Janez AMBROŽIČ, Rudolf ARH, Danica dr. BEM-GALA, Branko ČUŠIN, France DOLINŠEK, Nika HAFNER, Zdravko KOTNIK, France KREUZER, Pavel LUŽNIK, Tine MARKEŽ, Tone TOMAZIN, Cveto VELIKAJNE in Marjan ŽIDANEK.

Dolikovci istočasno pripravljajo svoja dela za kolektivno razstavo, ki jo bodo že tradicionalno odprli na predvečer občinskega praznika, 31. julija.

MARATON '80' ZELO USPEL

V dneh 11. in 12. julija je bila na kopališču Ukova v počastitev krajevnega praznika krajevnih skupnosti Sava rekreativni športni prireditelj – plavalni maraton '80. Maraton je štafetni, ker šest plavalcev izmenično plava po eno uro, tako da vsak posameznik preplava pet ur. Vsi plavalci, kakor tudi člani organizacijskega odbora, so nekdanji člani PK Jesenice. Lansko leto so prireditelj organizirali sami, letos pa so za organizacijo zaprosili ZTKO Jesenice, ki je organizacijo takoj sprejela. Priprave za ta maraton so zelo zahtevne in o njih smo bralce železarija že obvestili, zato naj danes informiramo javnost o poteku in zaključku.

Maraton se je pričel 11. julija ob 10. uri dopoldna. Pred pričetkom je predsednik krajevnih konferenc SZDL Sava Franc Globočnik v nekaj stavkih povedal pomen praznika, ko so 12. julija pred 45 leti delavci železarij ustavili stroje in začeli stavkati in na ta način zahtevali izboljšanje življenjskih in delovnih pogojev. Ta dan so si prebivalci krajevnih skupnosti Sava izbrali za svoj praznik.

Natančno ob 10. uri je prvi plavalec Janez Kržišnik štartal na eno uro dolgo progo. Poleg njega so v maratonu plavalci še: Ljubo Spodov, Rudi Trošt, Bojan Ravnikar, Niko Brejc in Rado Tolar. Razen tega, da je vsak plavalec moral izdržati petkrat po eno uro plavanja, je vsak dal tudi v tempu vse od sebe, saj je bila važna tudi dolžina. Pred pričetkom smo se namreč zmenili, da bodo štartali za znakom 80 km. Plavalci so pridno in marljivo nabirali kilometre in iz ure v uro nam je bilo vsem jasno, da bodo zadano dolžino dosegli.

Naj navedem, kako poteka en termin vsakega plavalca, ki se je ponavljal petkrat. Najprej se plavalec uro pred štartom ogreva, masira, pregleduje, potem drugo uro plava, tretjo uro se razdiha, po potrebi masira in hrani, četrto in peto uro počiva, spi, šesto uro pa je v pripravljenosti, če bi se slučajno tistemu, ki je v vodi, kaj zgodilo in bi ga bilo treba nadomestiti. To je vsekakor zahtevni urnik, da pa bi okoli merjenja, računanja, kontrole časa, masaže, pregledovanja, prehrane in še nekaj drugih del vse normalno potekalo pa je skrbel organizacijski tehnični odbor v sestavi: Špela Spodov, dr. Jože Jensterle, Saido Čučuk, Franci Žnidaršič, Franci Fon, Stanko Smolej, Vojko Bernard, Mile Crnovič in Jani Brnčič. Da so plavalci tako marljivo plavalci, se je treba zahvaliti tudi vsem gledalcem, ki so v poznih nočnih urah vztrajali in bodrili nastopajoče.

Čas je tekel in tako je prišla tudi zadnja, trideseta ura. Ko se je zadnji plavalec na cilj ustavil, je bilo veselje vseh sodelujočih veliko, saj so vsi vzdržali doli velike napore, plavalci pa so preplavali 85 km in 600 m, ali povprečno 2883 m na uro. Izpolnjena naloga, soliden rezultat. Vse plavalce je potem pozdravil predsednik ZTKO Alojz Šimic, jim čestital in razdelil diplome.

PLANINCI CERKNA ORGANIZIRAJO VELIKO TOMBOLO ZA DOGRADITEV KOČE NA POREZNU

Planinsko društvo Cerkno že več let načrtuje in pripravlja dograditev koče na Poreznu. Potreba je vedno večja. S tem, ko obisk v planinah narašča, ima tudi ta planina tako poleti kot tudi pozimi več obiskovalcev. Delo, ki ga društvo predvideva, ni majhno. Brez načrtov ne bo šlo. Pred leti je bil idejni načrt že narejen. O njem je spregovorilo več strokovnih in drugih oseb. Tudi odbor za gradnjo koče pri Planinski zvezi Slovenije je to idejo podprl. Naložba v kočo bo zahtevala precej denarja, pa tudi mnogo zavzetosti in skrbi, saj se le malokatera reč steče brez težav. Tako se tudi pri načrtovanju te koče že nekoliko zatika. Kljub temu vodstvo društva želi to zamisel uresničiti in je pozvalo vse člane društva, pa tudi ostale prebivalce, ki se sicer s planinstvom ne ukvarjajo aktivno, k sodelovanju. Vsaka ideja, pobuda, vsak prispevek in obliki dela ali denarnih sredstev bo izredno dobrodošlo. Ko bo koča dograjena, bomo vsi deležni ugodnejšega zavetja na tej prelepi planini in tam gori prebili tudi kakšen dan počitka.

Za uresničitev tega cilja se je društvo letos odločilo organizirati veliko tradicionalno cerknijsko tombolo. Vse izkupičke je namenjen izgradnji nove koče. Vsek, ki bo kupil tombolsko kartico, se bo vključil v igro na srečo, ki mu je lahko naklonjena z bogatim dobitkom, in prispeval za novogradnjo koče.

Tombolo organiziramo 3. AVGUSTA V CERKNEM NA TRAVNIKU ZA BENCINSKO ČRPALKO. Dobitki bodo zelo bogati, in sicer trije osebni avtomobili, pralni stroj, štedilnik, dvokolesa in še mnogo drugih bogatih nagrad. Tudi na najbolj iskano blago je organizator pomislil, zato bomo imeli srečnega dobitnika, ki bo prejel pet ton premoga, ena od nagrad je pet kg kave in tudi brez prašne ne bo šlo med sto drugimi dobitki. Cena tombolskih kartic bo 30.– din.

Organizatorji pričakujemo udeležbo tudi iz širšega slovenskega območja, se predvsem, ker bomo s čistim dohodkom od tombole dogradili kočo na Poreznu.

Potrudili se bomo, da se boste na dan tombole dobro počutili med nami in prijeto. Pridite na prireditev in pravočasno nabavite kartice, ki bodo v prodaji vsepovedno, ne bo vam žal prispevka, ko boste na Poreznu videli boljši in lepši DOM NARODNEGA HEROJA ANDREJA ŽVANA-BORISA.

PD Cerkno

Šport za vsakogar

Veseli po 30 urah plavanja. Na cilj je priplaval zadnji plavalec Rado Tolar (Foto F. Črv)

Za letos je maratona konec, drugo leto bo spet in plavalci pravijo, da bo dolg 36 ur. Upajmo, da se bodo v enoletnem premoru veliko pripravljali, trenirali, da bodo uspeli. Da pa smo v letošnjem letu to zahtevno prireditev lahko organizirali in izvedli, so nam materialno ali finančno priskočili na pomoč: sindikalna in mladinska organizacija Železarne, obratna ambulanta Železarne, Emona Market Kranjska gora, Sukno Zapeže, Iskra – TOZD Blejska Dobrava, Železnina – Merkur Jesenice, OO DS KOFL, Tehnični biro Jesenice, Franci Košir, čevljarna Kapus, Čevljarina Zvonček, Tapetništvo Vavpotič, Pekarna Vidic, Elektroinštalaterstvo Špendal, Slikopleskar Anderle, Gostilna Trebusnik, Gostišče Jasna, Gostišče pri Milki, Kleparstvo Zima, Avtoprevoznik Žvan, Pleskarstvo Kavalar, Avtokleparstvo Krivec, Gostilna Center Kranjska gora, Gostišče Miki Gozd Martuljek, Penzion Pino Kotnik.

Vsem, ki so nam kakor koli pomagali, da smo lahko izvedli tako zahtevno prireditev, se vsi udeleženci iskreno zahvaljujemo. Zadovoljni smo, da smo v tolikšni meri našli na razumevanje in podporo, da smo imeli toliko gledalcev, kljub slabemu vremenu, da so nas pozdravili in nam čestitali razne organizacije. Ne moremo pa mimo tega, da ne bi povedali še to, da od strani TTKS Jesenice ni bilo nikogar, da v tej temeljni telesno kulturni skupnosti nimajo poslušala za rekreacijo občanov. Upamo, da smo tudi tej organizaciji, predvsem njenemu sekretarju, dokazali, da ni to samo osebna popularizacija, ampak je popularizacija plavanja, ki žal na Jesenicah stagnira, pred vsem pa je ta maraton rekreacija in to lahko trdimo – zahtevna.

V imenu vseh nastopajočih
Franci Fon

ZGODOVINA NAŠIH PLANINSKIH POSTOJANK

Piparji, naš drugi rod navdušenih planincev, so bili prvi, ki so 23. julija pred osemindesetimi leti, leta 1892, na vrhu Stola ugotovili, da si naš planinski svet na severu in zahodu lasti grabežljivi tujci, ki gradi planinska pota, jih markira in gradi sredi najlepših predelov svoje planinske postojanke. Piparji so bili tudi prvi pobudniki za ustanovitev samostojnih slovenskih planinskih društev. Prva so bila ustanovljena v Ljubljani, Kamniku in Gornjem gradu že naslednjega leta, 27. februarja 1893, komaj 36 let pozneje, ko je bil leta 1857 v Londonu ustanovljen Alpen klub Anglije, pa prva planinskoalpinistična organizacija na svetu.

Skupaj s Piparji je bil velik zagovornik organiziranega planinstva na Slovenskem tudi starosta slovenskih planincev France Kadilnik. Prvi organizirani planinci v Ljubljani, Kamniku in Gornjem gradu so v skrajno težkih pogojih uresničevali oporoko Piparjev. Kljub temu, da je bilo v prvem letu komaj 225 organiziranih ljubiteljev in obiskovalcev gora, je že 15. julija naslednje leto (1894) po Bohinju radostno odmevala planinska pesem: »Odpira prva koča se planinska, raduje vsa dolina se bohinjska.« Protagonisti slovenskega planinstva so pred 86 leti slavili svojo prvo pomembno in veliko zmago, ko so slovesno izročili svojemu narodu Orožnovo kočo (1344 m) pod Črno prstjo na planini Lisec. Ta koča je predstavljala temeljni kamen v obrambnem zidu sredi slovenskega planinskega sveta.

Planinci iz Ljubljane, Mozirja, Kamnika, Kranja in Radovljice so prijeli krampe in lopate ter začeli uresničevati gesla: »Slovenski planinci svet Slovincem!« »Nobene pedi slovenskih gora tujcu brez boja!« Tako imenovane ključvalne slovenske planinske koče so se gradile vsepovedno, kjer je bil naš planinski svet ogrožen. Zadovoljstvo nad prvimi uspehi na Črni prsti je preplavilo pionirje našega planinstva. Še istega leta, komaj mesec dni pozneje, 16. avgusta 1894, so planinci iz Gornjega grada in Mozirja na Molički planini (1744 m) odprli Kocbekovo kočo nad Robanovim kotom pod Ojstrico.

Po zaslugi in navdušenju vedno večjega števila ljubiteljev in obiskovalcev gora je bila aktivnost planincev v drugem letu obstoja slovenskega planinskega društva leta 1895 izredna. Pod vodstvom delovodja postojanke Janeza Klinarja, Požganca, Janeza Koširja, Kobarja, Šmerca in številnih drugih z Dovjega in Mojstrane je »Triglavske kralj Matjaž Jakob Aljaž v Vratih in na Triglavu razvil izredno planinsko gradbeno aktivnost. 7. avgusta 1895 so postavili Aljažev stolp na vrhu Triglava (2864 m) in uredili nekaj metrov nižje tudi Staničev zavetišče, kjer je bilo prostora za dvajset ljudi v slučaju hude ure.

Člani komaj ustanovljenega planinskega društva iz Radovljice (10. marca 1895) pa so 19. avgusta istega leta odprli Vodnikovo kočo (1805 m) na Velem polju (Malem polju), katero pa so morali leta 1908 prenesti na sedanje mesto bliže Vernerju, Bohinjskim vrticem in Toscu, kjer so po 63 letih, leta 1968, postavili lepši in večji Vodnikov planinski dom.

Pionirji našega planinstva so morali v prvih letih naglo graditi naše planinske postojanke, bile so lepše in večje od tujih, nemškoavstrijskih (DOAV).

Jakob Aljaž je bil s svojimi sodelavci odločen nadaljevati boj za slovensko podobo Triglava. Komaj je postavil na vrhu Triglava Aljažev stolp in pod Triglavom Staničev zavetišče, že je 9. julija leta 1896, pred 84. leti, odprl prvo Aljažev kočo v Vratih pod močeno in edinstveno severno steno, katero je leta 1836 odkril Henrik Freyer, kustos ljubljanskega muzeja. Aljaž ni miroval, osovraženi tujcem, ki so si lastili naš planinski svet in še posebej Triglav, se je hotel za vsako ceno maščevati za veliko krivico, ki so mu jo storili leta 1887, ko so odprali Dežmanovo, sedaj Staničev kočo. 10. avgusta 1896 so slovenski planinci na Kredarici (2515 m) odprli »mater vseh koč«, najvišjo našo planinsko postojanko, Kredarico, katero so pozneje 1909 preimenovali v Triglavski dom in so jo pozneje še enkrat modernizirali in povečali. Sedaj pa trenutno čaka na žičniško povezavo z dolino Krme in novo povečanje. Kakor je Aljaž s svojimi vztrajno in neustrašivo gradil v Triglavu, tako je Franc Kocbek udarniško uresničeval slovenske planinske gradbene načrte v ogroženih savinjsko-kamniških planinah in Grintavcih. Zgradil je leta 1896 Mozir-

ska kočo (1344 m) na Golteh, ki se v zadnjih letih razvija v velik, celoletni planinsko-smučarski in turistični center.

V naslednjih letih za marljivimi in podjetnimi planinci v Julijskih Alpah niso hoteli zaostati tudi gorniki v savinjsko-kamniških planinah in Grintavcih, katerim je vsestransko pomagal dr. prof. Johannes Frischauf, velik ljubitelj naših gora in prijatelj našega naroda. Gradili so planinske objekte na Menini planini, Mrzlici, Boču in Dleskovcu ter Radohi.

Na pomoč so jim priskočili tudi češko-slovaški ljubitelji naših gora, ki so leta 1900 zgradili Češko kočo na spodnjih Ravneh nad Jezerskim in leta 1909 Češko kočo v Koritnici pod Mangartom.

Sedmega avgusta 1904 pa je Jakob Aljaž v Vratih zgradil že drugo Aljažev kočo ali Grand hotel Vrata, katerega pa je skupaj s prvo kočo (1896) v zadnjih dneh meseca marca 1909 uničil silen plaz izpod Stenarja, Rušja, Dolkove špice in Škrlatice. Toda 17. julija 1910 je vstal na varnejšem mestu pod severno steno Triglava že tretji, lepši in večji Aljažev dom, ki že predolgo čaka četrtega, večjega in modernjšega, ki ga pričakuje množično rekreativno planinstvo in vrhunski plezalni šport in ekstremni alpinizem.

Istega leta, ko je Aljaž zgradil v dolini Vrat grand hotel ali drugi Aljažev dom, so planinci z Jesenic zgradili tudi Kadilnikovo kočo na vrhu Golice (1853 m), ki je bila ključvalna spodnja koča (1582 m), katero so Nemci zgradili oziroma odprli 28. avgusta 1892.

Ko je usodni plaz v Vratih uničil Aljažev objekt (1909), so planinci iz Kranja, kot čuvarji Prešernovega groba, nad zibelko njegovega rojstva, Vrbo, gradili Prešernovo kočo na vrhu Malega Stola (2193 m), katero so morali leta 1928 povečati. V času NOB je bila požgana in uničena, leta 1966 pa obnovljena, oziroma nanovo zgrajena.

Jakoba Aljaža v Triglavu in Franca Kocbeka v Savinjskih gorah, je v Krnici in na Vršiču posnemal dr. Josip Tičar, ki je leta 1912 zgradil na Vršiču slovenski planinski dom, kot ključvalni objekt nemški Vossovi, sedanji Erjavčevi koči.

Po prvi svetovni vojni so naši planinci našli v gorah zelo žalostno dediščino. Od štiridesetih skrbno zgrajenih in lepo urejenih objektov, je bilo mnogo izropanih, porušenih in požganih, le dvajset smo jih podedovali od tujih planinskih organizacij po razpadu avstroogrske monarhije, (Češki koči na vstopnih Ravneh in Koritnici, Vossovi, Dežmanovi, Marija Theresia, koča pri Triglavskih jezerih, spodnja koča na Golici, Malnarjevo kočo pod Črno prstjo, Cojzovo na Kokrskem sedlu, Valvasorjevo pod Stolum, Kočo na gozdu in druge), ki pa so bile vse le neznanat nadomestilo za številne naše s trudom zgrajene.

Med obema vojnoma so planinci in ljubitelji gora neustrašivo obnovljali planinske objekte in gradili nove. Posebno veliko je bilo zgrajenih zavetišč in bivačev, ki so v prvi vrsti služili plezalcem, alpinistom in gorskim reševalcem. Ropanje in uničevanje planinskih objektov se je divjalo in vandalstvo nadaljevalo tudi v času okupacije 1941–1945.

Planinstvo in še prav posebej plezalni šport in alpinizem pa sta po zmagoviti narodnoosvobodilni borbi postala najbogatejša last mladine in delovnih ljudi. Ob izdatni pomoči in velikem razumevanju ljudske oblasti in kasneje samoupravne skupnosti, so bili po osvoboditvi vzorno obnovljeni vsi izropani in požgani ter porušeni planinski objekti. Zgrajeni so bili številni novi, ki so sodobno urejeni in odlično služijo številnim ljubiteljem naših gora.

Trenutno imamo v najlepših okoljih našega planinskega sveta čez 170 planinskih domov, hotelov, koč in zavetišč. Potrebe po novih, večjih, lepših in udobnejših pa so iz leta v leto in skoraj iz sezone v sezono vedno večje. Zato ob pomoči in velikem razumevanju delovnih organizacij in interesnih skupnosti nenehno gradimo nove objekte na Pohorju, v savinjsko-kamniških planinah, Grintavcih, v predgorju, planinah in visoko v gorah, kjer se rekreirajo naši delovni ljudje in mladina.

Gradili bomo na Golici, pod Špičko, pri Krnskem jezeru, na Kaninu, nad Jezerskim in v Logarski dolini, kajti množično planinstvo, rekreacijski smučarski turni šport, plezanje in alpinizem so postali bogata last vseh delovnih ljudi in mladine. Uroš Župančič

PRIJATELJU SLAVKU V SPOMIN

Kdo si ne bi želel iti na goro, ki jo vidi vsak dan, in je že del njega samega? Saj sem že bila na Špiku. Ne le enkrat, toda vedno sem šla na vrh skozi Črne vode. V Špiku je mnogo težkih, a lepih smeri. Za začetek sem si izbrala najlažjo. Špikov graben. To bi bila moja prva smer.

Kljub temu, da je Martuljek majhna vas, ima precej dobrih alpinistov, dobrih prijateljev. Prosila sem Slavka, če me vzame s seboj, ko bo šel na Špič. Neke sobote smo se res odpravili Pod Špič v bivač. Nebo je bilo temno. Pripravljalo se je k dežju. Nismo prišli daleč, ko nas je že prepenetila ploha. Nadaljevali smo pot in komaj smo prišli do bivača, saj je bila že popolna tema. Zakurili smo v štedilniku, dali sušiti obleko in šli spat. Ko smo se zjutraj prebudili, je zunaj padal sneg. Tako s turo ni bilo nič. Vrnili smo se v dolino.

Obljuba dela dolg in tako mi je bil Slavko dolžan turo. Zopet sva se zmenila, toda tudi tokrat ni bilo nič. Reševalci so imeli akcijo. Zopet je bila nesreča. Slavko je šel reševat.

Kot vsako leto, smo tudi tisto leto imeli smučarsko tekmovanje Pod Špičkom. Zbralo se je veliko članov našega društva. Bilo je zelo veselo. Tudi Slavko je bil dobre volje. Vedel je, da bo kmalu lahko odšel v Španijo, polno sonca, vina, glasbe, prijaznih ljudi in ne nazadnje ima tudi privlačne gore. Domenila sva se, da greva v Špikov graben na Špičev vrh.

Vsak dan sem gledala na Špič, ga občudovala in smejala se mi je v srcu: »Še malo, pa boš premagan.«

Ze dolgo časa je bilo lepo vreme. Tudi tisti večer je bil Špič obsijan z rdečim, zahajajočim soncem. Vračala sem se proti domu. Na ulici, kjer smo se zbirali in kjer je bilo vedno živahno, so bili vsi žalostni. Povedali so mi, da se je v Pirenejski smrti ponesrečil Slavko. Brez besed sem se obrnila ter odšla domov. Doma so mi rekli, da se je ponesrečil Marko. Marko, prav tako Martuljec, ki je odšel v Španijo. Šla sem nazaj na ulico. Žalostnih obrazov in v žalostjo v srcih smo čakali pravih podatkov. Podatkov! Kaj je človeško življenje na koncu res le ubogi podatek? Ko le ne bi bilo nič hudega!

Naslednji dan se je Špič bleščal v soncu. Stal je ponosno. Še nikoli se mi ni zdel tako lep. Bil je čist kot solza. Toda kljub lepemu vremenu, vsej lepoti gora, so bila naša srca žalostna. Prišel je še en telegram, ki nam je razjasnil kruto resnico – ubil se je Slavko. Slavko je bil vedno dobre volje, bil je dober tovariš, alpinist, reševalec, športnik.

Od takrat v Martuljeku ni bilo več tako veselo. Nič več nismo igrali nogometa. Bilo nam je žal prijatelja. Spletile smo mu šopek. Strah nas je bilo njegove vrnitve. Ob tej vrnitvi nam ne bo zaklinal v pozdrav.

Udeleženci izleta so se že vrnili. Čez nekaj dni so pripeljali tudi Slavka. Špič je bil odet v meglo, padal je dež. Čakali smo prijatelja.

Na dan pogreba je sijalo sonce. Od Slavka smo se poslovili z rožami. V slovo mu je zatrobil tudi njegov tovarnjak.

Ni bilo dneva, ko na njegovem grobu ne bi bilo cvetja. Tako je minilo leto. Leto, v katerem je družina Carnicer iz Španije obiskala to Pavlo, Slavkovo mamo in njegovega brata ter udeležence izleta. Dogovorili so se, da bodo septembra oni odšli v Španijo.

To je bilo tudi leto, ko sem naredila svojo prvo turo. S prijatelji smo šli po Špičkovem grabnu na Špič. Z vrha sem videla daleč po dolini ter bivač Pod Špičkom in Špikov plaz. Kako veselo je bilo prejšnje leto.

To leto smo tekme Pod Špičkom poimenovali po Slavku. Na Slavkov memorial smo povabili tudi druga planinska društva Gornjesavske doline. Tekmovali smo v veleslalomu. Vedno je zmagoval Slavko. Tokrat pa smo zmagali mi.

Septembra smo odšli v Španijo pod Pireneje. Tam nas je vodil nadvse prijazni in dobrosrčni Katalonec gospod Carnicer, ki je pomagal tudi pri reševanju Slavka. Pod Pintrati smo našli skrit kotiček za spominski klin z vponko in napisom – izdelal ga je Anton Oman. Ko smo se nekateri odpravili na Pico de Aneto so se teta Pavla in drugi šli zahvaliti reševalcem na policijsko postajo. Z družino Carnicer smo si postali še bližji.

Letos, ko mineva drugo leto po Slavkovi smrti, se bomo zopet srečali. Škoda, da je do tega prijateljstva prišlo po tako žalostni poti.

Romana

Ob spominskem klinu Slavku – z očali I. M. Camicer (Foto S. Kozelj)

DRUGI VELESALOM POD ŠPIKOM ZA SLAVKOV MEMORIAL

Kljub muhastemu vremenu je bilo na dan tekmovanja, 4. julija, na dan borca, lepo. Proga je bila dobra. Štartalo je 51 tekmovalcev, 39 pa je bilo uvrščenih. Ekipo v polni sestavi (1 ženska, 3 moški) sta imeli le PD Gozd Martuljek in PD Javornik-Koroška Bela. Tekmovanje pa je uspešno organiziralo PD Gozd Martuljek.

REZULTATI:

Pionirke: 1. Romana Škrilje, Gozd M., 35.90, 2. Barbara Malenšek, J.-Kor. Bela, 51.00

Pionirji: 1. Andrej Gosar, Kr. gora, 32.15, 2. Mirko Teraž, D. Mojstrana, 34.95, 3. Gregor Gosar, Kr. gora, 35.25, 4. Valentin Robič, Gozd M., 36.45, 5. Matjaž Smolej, Kor. Bela, 37.05

Mladinke: 1. Alja Robič, Gozd M., 37.70, 2. Marjana Kavčič, Kor. Bela, 48.20

Mladinci: 1. Jože Lavčar, Kr. gora, 29.95, 2. Franci Teraž, D. Mojstrana, 34.40, 3. Roman Mertelj, Gozd M., 35.25, 4. Branko Pečar, D. Mojstrana, 35.25, 5. Davorin Stefančič, Gozd M., 38.15

Članice: 1. Majda Papler, Gozd M., 37.30, 2. Darinka Štravs, Gozd M., 40.40, 3. Marjana Svetina, Kor. Bela, 41.70, 4. Marina

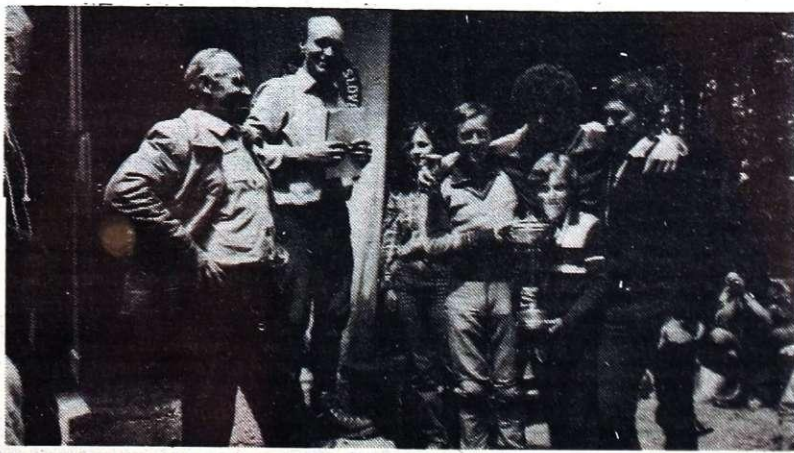
Cemažar, Kor. Bela, 46.30, 5. Romana Robič, Gozd M., 46.60, 6. Vanda Košir, Gozd M., 47.65

Član: 1. Franc Rabič D. Mojstrana, 30.75, 2. Janez Gasperin, Gozd M., 31.10, 3. Jože Martinjak, D. Mojstrana, 31.70, 4. Janko Legat, D. Mojstrana, 32.00, 5. Janez Mertelj (60), Gozd M., 32.00, 6. Aleš Robič, Kr. gora, 32.00, 7. Vasja Jerovšek, Gozd M., 33.00, 8. Kostja Jerovšek, Gozd M., 33.40, 9. Stane Šmid, D. Mojstrana, 33.45, 10. Bojan Birk, Kor. Bela, 34.05, 11. Ingo Robič, Gozd M., 35.15, 12. Samo Zima, Gozd M., 35.35, 13. Ciril Svetina, Kor. Bela, 35.75, 14. Milan Robič, Gozd M., 36.40, 15. Marjan Zupan, Gozd M., 45.05, 16. Janez Mertelj (52), Gozd M., 50.80

Starejši člani: 1. Evgen Škrilje, Gozd M., 38.00, 2. Vladimir Pogačnik, Gozd M., 41.35, 3. Anton Kavčič, Kor. Bela, 51.05

Ekipo: 1. PD Gozd Martuljek (Romana Škrilje, Janez Gasperin, Janez Mertelj 1960, Vasja Jerovšek) – 2.12.00, 2. PD Javornik-Koroška Bela (Marjana Svetina, Bojan Birk, Ciril Svetina, Matjaž Smolej) – 2.28.55

Kristijan Robič

Ekipo PD Gozd Martuljek, ki je osvojila prvo mesto s prehodnim pokalom